

**ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ**

**ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ.**

**ΔΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΚΟΥΦΑΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ**

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2011-2012

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ
ΑΕΜ: 3295**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ 2012

*Αφιερωμένο στην μητέρα μου Κυριακή
και στον σύντροφο μου Δημήτρη*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας συνέβαλαν πολλά άτομα, το καθένα με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο..

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου, κύριο Αντώνη Σαπουντζή. Η εργασία αυτή δεν θα είχε υλοποιηθεί ποτέ χωρίς την πολύτιμη βοήθεια του. Η παροχή βιβλιογραφίας, η τακτικές συναντήσεις, η έγκαιρη απάντηση στα δεκάδες e-mail μου, οι διευκρινήσεις, οι διορθώσεις ήταν κάποιες από τις συμβολές του στην εργασία. Η άριστη συνεργασία μας είχε θετικό αντίκτυπο τόσο στην εκπόνηση της εργασίας όσο και στον κατευνασμό του άγχους.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες της έρευνας που μοιράστηκαν το ελεύθερο χρόνο τους για να συμβάλουν σε αυτή μου την προσπάθεια. Ακόμη, τους ευχαριστώ για το ενδιαφέρον τους σε όλο το διάστημα του ακαδημαϊκού έτους, για την έκβαση της εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την μητέρα μου Κυριακή για την αμέριστη συμπαράσταση της, για την οικονομική στήριξη και για τις ατελείωτες ώρες που με άκουγε να μιλάω για την πορεία της εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύντροφο μου Δημήτρη και την φίλη μου και συνάδελφο Όλγα για την ψυχολογική υποστήριξη και για τις αμέτρητες φορές που τους έδειξα το αρχείο με την εργασία.

Σας ευχαριστώ πολύ!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**ΣΕΛΙΔΑ**

I) ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....σελ.3	σελ.3
II) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....σελ.4	σελ.4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.5	σελ.5
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....σελ.6	σελ.6
1) ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ.....σελ.8	σελ.8
2) ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ ΚΑΙ ΟΜΟΦΟΒΙΑ.....σελ.16	σελ.16
3) ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΥΣ.....σελ.25	σελ.25
4) ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΟΒΙΑΣ.....σελ.30	σελ.30
4.1)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΓΑΜΟ.....σελ.33	σελ.33
5) ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ.....σελ.39	σελ.39
5.1)ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....σελ.39	σελ.39
5.2)ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.44	σελ.44
6) ΟΜΟΦΥΛΟΦΥΛΙΑ-ΟΜΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....σελ.47	σελ.47
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....σελ.57	σελ.57
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....σελ.62	σελ.62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.95	σελ.95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.104	σελ.104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....σελ.107	σελ.107

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή διαπραγματεύεται το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας όπως βιώνεται από τα ίδια τα άτομα αλλά και από την ομάδα των ετεροφυλόφιλων. Αυτά που εξετάζει είναι η διαμόρφωση της σεξουαλικής ταυτότητας στους άντρες και στις γυναίκες, στους ετεροφυλόφιλους και στους ομοφυλόφιλους. Η ανάλυση της σεξουαλικής προκατάληψης, του φαινομένου της ομοφοβίας και των διακρίσεων είναι μερικά ακόμη θέματα που διαπραγματεύεται. Στην εργασία αυτήν θα παρατεθούν μερικές από τις έρευνες στάσεων που έχουν γίνει για τους ομοφυλόφιλους και θα μελετηθούν οι κοινωνικές και ψυχολογικές συνέπειες της ομοφοβίας. Μετά από μία παρουσίαση των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων θα αναλυθεί το δικαίωμα του γάμου καθώς και οι συνέπειες από τον περιορισμό του. Ακόμη, η ομοφυλοφιλία θα εξεταστεί και από την οπτική της εκπαίδευσης. Τέλος, θα παρουσιαστεί η έρευνα της συγγραφέως για την ομοφυλοφιλία με την παράθεση διάφορων αποσπασμάτων με σκοπό της ανάδειξη ομοφοβικών προκαταλήψεων και στερεοτύπων από τους συμμετέχοντες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Ομοφυλοφιλία, προκατάληψη, διακρίσεις, ομοφοβία, ανάλυση λόγου

ABSTRACT

This paper discusses the phenomenon of homosexuality as experienced by homosexuals and heterosexuals. What it considers is the formation of sexual identity among men and women, heterosexuals and homosexuals. The analysis of sex prejudice, homophobia and discrimination are some issues being negotiated. This work also features some of the attitudes surveys that were conducted about homosexuals and presents some of the social and psychological consequences of homophobia. After the presentation of gay rights, the right of marriage is being discussed and the consequences of its deprivation. Also, homosexuality will be examined in relation to education. Finally, the author's qualitative research about homosexuality will be presented.

KEY-WORDS

Homosexuality, prejudice, discrimination, homophobia, discourse analysis

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ομοφυλοφιλία ορίζεται ως σεξουαλικός προσανατολισμός ανδρών και γυναικών με σεξουαλική ολοκλήρωση με άτομα του ίδιου φύλου. Η ομοφυλοφιλία δεν αναφέρεται μόνο στην ερωτική επιθυμία και διέγερση αλλά αποτελεί βασικό στοιχείο της προσωπικότητας του ατόμου και καθορίζει την προσωπική αλλά και την κοινωνική του ταυτότητα (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Ο ομοφυλόφιλος έλκεται από το ίδιο φύλο και εκφράζει τα ερωτικά του συναισθήματα και την σαρκική ικανοποίηση. Αυτά ισχύουν και στην περίπτωση της ανδρική αλλά και της γυναικείας ομοφυλοφιλία. Ομοφυλόφιλοι υπήρχαν και σε πρωτόγονες κοινωνίες ως προετοιμασία-μύηση του εφήβου (Αρχαία Ελλάδα, μυθολογία, καλός και μάχιμος στρατιώτης). Από τον Μεσαίωνα μέχρι και τον 1^ο Παγκόσμιο πόλεμο η ομοφυλοφιλία καταδικάζονταν και διώκονταν λόγω αυστηρών νόμων αλλά και λόγω της επίδρασης της Εκκλησίας που θεωρούσε τους ομοφυλόφιλους αμαρτωλούς (Ασκητής, 1997).

Η ιατρική θεωρούσε την ομοφυλοφιλία ως μια μορφή ψυχικής ασθένειας και για αυτό την συμπεριλάμβανε στα εγχειρίδια της ψυχοπαθολογίας. Σύμφωνα με την Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρία, η ομοφυλοφιλία συνήθιζε να ανήκει στις ψυχοπαθητικές διαταραχές προσωπικότητας αργότερα στις κοινωνικό-παθητικές διαταραχές της προσωπικότητας και έπειτα στις γενικές διαταραχές προσωπικότητας. Στο DSM III (διαγνωστικό στατιστικό εγχειρίδιο) (1968) η ομοφυλοφιλία βγήκε από το κεφάλαιο με τις ψυχικές διαταραχές και έμεινε μόνο η περίπτωση όπου η σεξουαλική επιλογή δημιουργεί συναισθηματικά προβλήματα στο άτομο και το άτομο επιθυμεί να την αλλάξει. Στο DSM IV ο όρος ομοφυλοφιλία βγήκε τελείως ενώ παρέμεινε ως «σεξουαλική διαταραχή μη προσδιοριζόμενη αλλιώς» (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Παλιότερα, η ομοφυλοφιλία θεωρούνταν κάτι το μη φυσιολογικό, αμαρτία, κάτι που έχει κατά κύριο λόγο θηλυπρεπή χαρακτηριστικά, συνδέονταν με τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και οδηγούσε στην ανικανότητα να ακολουθήσουν τα άτομα στις κοινωνικές επιταγές (δημιουργία οικογένειες, σχηματισμό μιας ετεροφυλοφιλικής σχέσης). Στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες η ομοφυλοφιλία φέρει ομοφοβικές αντιλήψεις και στάσεις, ρατσιστική αντιμετώπιση και κοινωνικό αποκλεισμό. Η κοινωνία μας δεν μπορεί να αντιληφθεί ότι η ομοφυλοφιλία είναι απλά μια άλλη σεξουαλική προτίμηση, με αποτέλεσμα οι ομοφυλόφιλοι να κρύβουν την σεξουαλική τους ταυτότητα με τεράστιο ψυχολογικό και συναισθηματικό κόστος αλλά και κοινωνικό και πολιτικό καθώς δεν διεκδικούν τα νόμιμα δικαιώματα τους (περιθωριοποίηση και απομάκρυνση από τους σκοπούς της ζωής τους) (Πεντίδης & Αρκαδινού, 2006).

Η ομοφυλοφιλία στις μέρες μας μελετάται και από την κοινωνική ψυχολογία. Η επιστήμη αυτή προσεγγίζει τους

ομοφυλόφιλους ως μία άλλη ομάδα, διαφορετική από αυτήν των ετεροφυλόφιλων (Κοκκινάκη, 2006). Οι σχέσεις μεταξύ των δύο ομάδων αποτελούν σχέσεις πλειονότητας και μειονότητας, με μειονεκτική θέση αυτή των ομοφυλόφιλων. Η κοινωνική ψυχολογία μελετά τον ρατσισμό ή αλλιώς σεξισμό, την προκατάληψη και τις διακρίσεις σε βάρος των ομοφυλόφιλων. Ακόμη ερευνά την ύπαρξη στερεοτύπων και προσπαθεί να βρει τρόπους εξάλειψής τους (Κοκκινάκη, 2006).

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε αρχικά τις ανθρώπινες σεξουαλικές ταυτότητες, πως αυτές σχηματίζονται και πως μπορεί κάποιος να αναπτύξει ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα. Ακόμη, θα μελετηθούν τα χαρακτηριστικά της προκατάληψης απέναντι στην ομάδα των ομοφυλόφιλων και θα αναλυθούν όροι όπως αυτός της ομοφοβίας, του ετεροσεξισμού και της ομο-υστερίας. Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν διάφορες έρευνες που έχουν γίνει οι οποίες έχουν μελετήσει και μετρήσει στις στάσεις απέναντι στους ομοφυλόφιλους από διάφορες ομάδες πληθυσμού, κυρίως φοιτητικού πληθυσμού. Έπειτα, θα αναλυθούν οι ψυχολογικές, οι κοινωνικές και οι πολιτικές συνέπειες της σεξουαλικής προκατάληψης. Και τέλος, θα παρουσιαστεί η υπάρχουσα κατάσταση στον εκπαιδευτικό θεσμό, όπου θα καταδειχθεί η φανερή απουσία των ομοφυλοφιλικών ζητημάτων με κύριους υποστηρικτές εκπαιδευτικούς και γονείς.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελείται από την έρευνα που διεξήγαγε η συγγραφέας της εργασίας. Η έρευνα αυτή αφορά τις απόψεις των εφήβων για την ομοφυλοφιλία. Η έρευνα αυτή διεξήχθη με σκοπό την επιβεβαίωση ή την απόρριψη των θεωρητικών πλαισίων που έχουν σχηματιστεί γύρω από το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας, όπως αυτά της προκατάληψης, των διακρίσεων και της ομοφοβίας.

1) ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

Η εφηβεία είναι η πιο κρίσιμη ηλικία για την κατασκευή της σεξουαλικής ταυτότητας. Σύμφωνα με την κοινή γνώμη, σε αυτό το στάδιο εξέλιξης της σεξουαλικότητας η μόνη φυσιολογική επιλογή θεωρείται ότι είναι η ετεροφυλοφιλία. Παράλληλα, και σύμφωνα με την κοινή γνώμη η αντρική ομοφυλοφιλία θεωρείται καταδικαστέα ενώ η γυναικεία ομοφυλοφιλία είναι αόρατη και ανύπαρκτη. Ακόμη, όλες οι έρευνες για τις στάσεις των εφήβων για την ομοφυλοφιλία, που θα μελετήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο, είχαν αρνητικά συμπεράσματα και δεν λάμβαναν υπόψη κοινωνικές αντιλήψεις για τα φύλα, την σεξουαλικότητα και τις ταυτότητες (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σακκά, 2005).

Πολλές φορές όμως, στο επίκεντρο συζητήσεων με θέμα την ανθρώπινη σεξουαλικότητα βρίσκεται ο ανδρικός σεξουαλικός προσανατολισμός είτε πρόκειται για την πλειονότητα των αντρών είτε για σεξουαλικά μειονοτικές ομάδες. Τα κυρίαρχα αίτια του φαινομένου της ομοφυλοφιλίας, αν και ο όρος στην περίπτωση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας θεωρείται αδόκιμος, είναι τα γενετικά, τα περιβαλλοντικά και ο συνδυασμός τους. Κατά την μελέτη του θέματος προκύπτουν ζητήματα όπως το είδος της ανδρικής σεξουαλικότητας, δηλαδή αν οι υπό εξέταση άντρες επιλέγουν για ερωτικό σύντροφο μία γυναίκα (ετεροφυλοφιλική σεξουαλικότητα) ή έναν άλλο άντρα (ομοφυλοφιλική σεξουαλικότητα). Ένα άλλο ζήτημα είναι αν η αντρική σεξουαλικότητα αποτελεί θέμα βαθμού, δηλαδή κατά πόσο ένας άντρας γκέι απέχει από τον άντρα ετεροφυλόφιλο σε θέμα αρρενωπότητας. Καθώς υπάρχει μια τάση προς ιεραρχική κατηγοριοποίηση των διάφορων σεξουαλικών ταυτοτήτων. Για παράδειγμα, ετεροφυλοφιλία, αμφιφυλοφιλία και ομοφυλοφιλία. Έτσι, είχαν δημιουργηθεί και διάφορες κλίμακες μέτρησης με πιο διάσημη αυτή του Kinsey. Για λόγους όμως στατιστικούς και εννοιολογικούς, η μέτρηση και η κατηγοριοποίηση αμφισβητήθηκε και η ανδρική σεξουαλικότητα δεν αποτελεί πλέον θέμα βαθμού (Haslam, 1997).

Στις μέρες μας, η διάκριση της ανδρικής σεξουαλικής ταυτότητας σε κατηγορίες αποφεύγεται, ακόμη και στην περίπτωση των γενετικών αιτιών. Στις περιπτώσεις όμως όπου η κατηγοριοποίηση θεωρείται αναγκαία, απαιτείται αυστηρή αξιολόγηση. Η αξιολόγηση της ομοφυλοφιλίας οφείλει να γίνεται με εξελιγμένα κριτήρια, με κατάλληλες κλίμακες μέτρησης και με εξέταση τυχόν αποκλίσεων αλλά και παραγόντων πέρα της σεξουαλικότητας. Ακόμη, κατά την αξιολόγηση μιας ανδρικής σεξουαλικής ταυτότητας, πραγματοποιείται συσχέτιση της παιδικής ηλικίας του ατόμου και της βίωσης της ομοφυλοφιλίας ως ενήλικας (Haslam, 1997).

Οι άντρες με ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα τείνουν να έχουν μια πιο γυναικεία ψυχοσύνθεση. Κάποια στοιχεία που μπορούν

να φανερώσουν μια τέτοια σεξουαλική τάση είναι η ανησυχία, ο ναρκισσισμός, η υπέρ-ευαισθησία, τα ψυχαγωγικά ενδιαφέροντα, η άρνηση αντρικών συμφερόντων, οι αισθητικές προτιμήσεις, η δραστηριότητα και η παθητικότητα, οι επαγγελματικές επιλογές προς κατά παράδοση γυναικεία επαγγέλματα ή επαγγέλματα πιο καλλιτεχνικά και οι έντονα συναισθηματικά οικογενειακές σχέσεις, ωστόσο, τα παραπάνω στοιχεία όταν εμφανιστούν στην συμπεριφορά ενός άντρα δεν δηλώνουν αυτόματα τις ομοφυλοφιλικές τάσεις. Καθώς οι διαφορές στην αρρενωπότητα δεν σημαίνουν και ομοφυλοφιλία. Άλλωστε, η σεξουαλική συμπεριφορά, η έλξη και η επιθυμία προς άντρες ή γυναίκες ποικίλει σε βαθμό σε όλους τους ανθρώπους. Τέλος, η σεξουαλική συμπεριφορά ποικίλει και λόγω των κοινωνικών επιφυλάξεων και απαγορεύσεων. Η ύπαρξη της αμφιφυλοφιλικής σεξουαλικής ταυτότητας οφείλεται στους φόβους των ανθρώπων με ομοφυλοφιλικές τάσεις να εκδηλώσουν την σεξουαλικότητά τους (Haslam, 1997).

Σύμφωνα με άλλες απόψεις, η ομοφυλοφιλία και η συμπεριφορά των ατόμων κυρίως των αντρών που την συνοδεύει, σχετίζεται σε πολλές περιπτώσεις με τον ανδρισμό και την μυϊκή δύναμη για αυτό και θεωρούνται επικίνδυνοι από τους ετεροφυλόφιλους. Έτσι, οι ομοφυλόφιλοι απορρίπτουν την μαλθακότητα με δύο τρόπους. Την προκλητική θηλυκότητα και την υπέρ-ανδρική εικόνα (αρρενωπότητα) (Giddens, 2002).

Σε προγενέστερες εποχές και κοινωνίες η εκμάθηση του ανδρισμού γινόταν με βάση την ομοφυλοφιλική διαπαιδαγώγηση. Πίστευαν ότι όσοι αγαπούσαν άλλους άντρες γινόταν και πιο αρρενωποί. Έτσι, η ομοφυλοφιλία θεωρούνταν μεταβατικός και απαραίτητος σταθμός για την αρρενωπότητα. Ο ανδρισμός ήταν μια γνώση που μεταδιδόταν με στενές επαφές με άλλους άντρες και με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνονταν η ανδρική σεξουαλική ταυτότητα. Υπήρχαν και διάφορα τελετουργικά όπου η σεξουαλική επαφή χρησίμευε για την μύηση στην γνώση (για να παραχθεί σπέρμα στους άντρες) αλλά και τελετές όπου έπιναν ανδρικά υγρά (σπέρμα ή αίμα) για να γίνουν άντρες και να εξισορροπήσουν την κατάσταση με το μητρικό γάλα γιατί θα γινόταν περισσότερο θηλυπρεπείς. Ακόμη, σε διάφορους πολιτισμούς υπήρχαν εραστές-παιδαγωγοί που βοηθούσαν τα ανήλικα αγόρια να γίνουν άντρες (Μπάντιντερ, 1994).

Η ομοφυλοφιλία υπάρχει σε όλες τις κοινωνίες. Δεν υπάρχουν ακριβείς μετρήσεις του ομοφυλοφιλικού πληθυσμού είτε λόγω προβλημάτων ορισμού της ομοφυλοφιλίας είτε λόγω των προκαταλήψεων και των διακρίσεων πολλά άτομα κρύβουν την σεξουαλική τους ταυτότητα. Ωστόσο, υπολογίζεται ότι είναι περίπου 10% του πληθυσμού. Αν και πολλοί θεωρούν ότι η ομοφυλοφιλία είναι κάτι νέο και μοντέρνο, αποτέλεσμα της χαλάρωσης των ηθών, υπάρχουν ενδείξεις σε όλη την πορεία της ιστορίας για ομοφυλοφιλικές δραστηριότητες και συμπεριφορές (Παπαζήση, Σακκελίω & Στογιαννίδου, 1996).

Το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας, όσον αφορά την ύπαρξη του, είναι ίδιο σε όλους τους πολιτισμούς και σε όλες τις κοινωνίες, καθώς, ομοφυλόφιλοι υπάρχουν σε όλη την γη, το ποσοστό τους είναι ίδιο σε όλες τις κοινωνίες, οι ομοφυλόφιλοι από διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντα (Μπάντιντερ, 1994).

Τώρα, θα μελετηθούν θεωρίες για την κατασκευή της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικής ταυτότητας καθώς σύμφωνα με τους παρακάτω θεωρητικούς ομοφυλόφιλος μπορεί να γίνει ο καθένας από εμάς. Ο Freud υποστήριξε με την αρχή της αμφισεξουαλικότητας, ότι όλοι λίγο πολύ είμαστε ομοφυλόφιλοι και αυτό είναι κάτι το φυσιολογικό και ο Kinsey θεώρησε ότι ετεροφυλοφιλικές και ομοφυλοφιλικές τάσεις συνυπάρχουν μέσα μας (Μπάντιντερ, 1994).

Μια από τις πλέον χαρακτηριστικές θεωρίες για την ανάπτυξη της σεξουαλικότητας και την διαμόρφωση της προσωπικής ταυτότητας είναι η ψυχαναλυτική θεωρία του Freud. Τα παιδιά μέσα από τα τρία στάδια (στοματικό, πρωκτικό, φαλλικό) και μέσα από την διαδικασία ταύτισης με τον γονιό του ίδιου φύλου (Οιδιπόδειο σύμπλεγμα ή σύμπλεγμα της Ηλέκτρας) τα παιδιά καταφέρνουν να εδραιώσουν την σεξουαλική του ταυτότητα. Όμως, οι δυσκολίες ταύτισης και οι διάφοροι περιβαλλοντικοί παράγοντες (καταπίεση σεξουαλικού ενστίκτου, ταμπού, προκαταλήψεις) οδηγούν σε ομοφυλοφιλικές τάσεις και σε οριστικοποίηση της ομοφυλοφιλίας στην εφηβική περίοδο (Ασκητής, 1997).

Σύμφωνα με τις ψυχαναλυτικές θεωρίες του Freud και τις ψυχοκοινωνικές του Stoller η επικράτηση της ανδρικότητας στους άντρες και της θηλυκότητας στις γυναίκες δεν αποτελούν σταθερές διαδικασίες για κανένα φύλο, ενώ η απουσία του προτύπου τους σκληρού άντρα και η έντονη παρουσία της εργαζόμενης-φεμινίστριας γυναίκες άλλαξαν εκ θεμελίων την εικόνα του σημερινού άντρα και της γυναίκες καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις (Ναυρίδης & Χρηστάκης, 1997).

Το φύλο του ανθρώπου καθορίζεται κατά την κύηση, από τα χρωμοσώματα, τις γονάδες, τις ορμόνες, τα εσωτερικά και τα εξωτερικά γενετικά όργανα και τις διαφοροποιήσεις στο νευρικό σύστημα. Ωστόσο, η ταυτότητα του φύλου αρχίζει να διαμορφώνεται από την στιγμή της γέννησης με βάση διάφορους κοινωνικούς παράγοντες. Τα συναισθήματα των γονιών για το φύλο του μωρού του, η εικόνα του σώματος του, η εκπαίδευση και η μάθηση των κοινωνικών ρόλων των φύλων, η γονική ενίσχυση ή αποθάρρυνση και οι φόβοι του ίδιου του ατόμου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της σεξουαλικότητας του (Ασκητής, 1997).

Η σεξουαλικότητα διαμορφώνεται στο κάθε άτομο ανάλογα με το γενετικό του φύλο (χρωμοσώματα, ορμόνες, γενετικά όργανα), με την ατομική του ταυτότητα του (από ποιον έλκεται, τι νιώθει) και με την επίδραση της κοινωνίας (κοινωνικοί ρόλοι, επιταγές,

επιθυμητές ή απορριπτές συμπεριφορές). Η ταυτότητα του φύλου αποτελεί την προσωπική εμπειρία του κάθε ατόμου για το φύλο του. Δηλαδή είναι ο εαυτός του ως άντρα ή ως γυναίκα. Τα προβλήματα στην ταυτότητα του φύλου, σύμφωνα με τους θεωρητικούς της ανθρώπινης σεξουαλικότητας, έρχονται όταν υπάρχει ασάφεια, όταν το άτομο νιώθει ότι δεν ταιριάζει στην κοινωνία και όταν υποβάλλεται σε πειραματισμούς (τρόπος ένδυσης, αλλαγές στην συμπεριφορά). Αυτό φυσικά δεν αποτελεί την κυρίαρχη άποψη καθώς υπάρχουν πολλοί που θα ισχυριζόταν το αντίθετο, δηλαδή ότι οι πειραματισμοί σε επίπεδο της σεξουαλικής ταυτότητας αποτελούν ένα υγιές μεταβατικό στάδιο. Η ταυτότητα του γένους αποτελεί την αίσθηση της αρρενωπότητας ή της θηλυκότητας αλλά και την υποχρέωση για ανάπτυξη της μέσα από κοινωνικές και πολιτισμικές επιδράσεις (πως πρέπει να φέρεται). Τα προβλήματα έρχονται όταν η ταυτότητα γένους έρχεται σε σύγκρουση με την ταυτότητα φύλου. Τα προβλήματα των ομοφυλόφιλων είναι σωματικής και ψυχικής υγείας προβλήματα (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Η εδραίωση της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικότητας έρχεται αντιμέτωπη αρχικά με την οικογένεια (αναστάτωση και άγχος για το μέλλον) και αργότερα με την κοινωνία (προκατάληψη, διακρίσεις και ομοφοβία). Για αυτά όμως, θα επεκταθούμε σε επόμενες ενότητες.

Αυτά όμως σύμφωνα με «ρεαλιστικές» και ιατρικές θεωρίες για το πώς διαμορφώνεται εξελικτικά η ταυτότητα του φύλου. Τώρα θα μελετηθεί η ταυτότητα του φύλου από την οπτικής της επιστήμης και συγκεκριμένα της ψυχολογίας.

Η διαμόρφωση της σεξουαλική ταυτότητας αλλά και γενικότερα θέματα σεξουαλικότητας αποτελούσαν αντικείμενο μελέτης αποκλειστικά της ψυχολογίας. Στην γενική ψυχολογία προβαλλόταν κυρίως η ετεροφυλοφιλία ενώ η ομοφυλοφιλία αποτελούσε μία μορφή παθολογίας. Αυτό συνέβαινε μέχρι το 1998, όπου για πρώτη φορά δημιουργήθηκε το τμήμα της ψυχολογίας για λεσβίες και γκέι στην Βρετανία. Παλιότερα, οι ομοφυλόφιλοι αντιμετωπίζονταν ως άρρωστοι, ως κάτι το παθολογικό και ως κάτι που επιδέχεται θεραπεία για αυτό και όπως έχει αναφερθεί η ομοφυλοφιλία συγκαταλέγονταν στην κατηγορία των διαταραχών στα διαγνωστικά εγχειρίδια (DSM I, DSM II). Οι αιτίες του φαινομένου αυτού αποδίδονταν στην μη εποικοδομητική παιδική ηλικία των ατόμων και δίνονταν ερμηνείες της κατάστασης τους όπως αυτής της σεξουαλικής δυσλειτουργίας ή ανικανότητας. Όλες οι έρευνες που διεξάγονταν για την ομοφυλοφιλία είχαν δείγμα από φυλακές, ψυχολογικά εργαστήρια και ιδρύματα για τις ψυχικές νόσους, ενώ στο δείγμα για τους γκέι συμπεριλάμβαναν και τις λεσβίες. Με τις έρευνες αυτές προσπαθούσαν να εντοπίσουν τεχνικές όπου θα μετέτρεπαν τα άτομα αυτά σε ετεροφυλόφιλα. Με τους ομοφυλόφιλους ασχολούνταν κυρίως η κλινική και η ψυχοθεραπευτική ψυχολογία και όχι η γενική ψυχολογία όπου

αδιαφορούσε για την ζωή τους διαχώριζε από την φυσιολογική σεξουαλικότητα (Coyle & Kitzinger, 2002).

Η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι καλύπτει και το θεωρητικό και το πρακτικό κομμάτι (ερευνητικό πεδίο) της ψυχολογίας. Τώρα η ομοφυλοφιλία δεν θεωρείται παθολογία αλλά περιέχει κείμενα με ευρύ πεδίο που καλύπτουν πολλούς και διαφορετικούς τομείς. Ανάλογη ψυχολογία δημιουργείται και στην Βόρειο Αμερική το 1984, όπου η Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία αφαίρεσε από το εγχειρίδιο της την ομοφυλοφιλία από τις ψυχικές ασθένειες. Κάτι που δεν συνέβη στην Βρετανία (Kitzinger, 1999). Στην Βόρειο Αμερική αν και ξεκίνησαν με την άποψη ότι η ομοφυλοφιλία βρίσκεται κάτω από την φυσιολογική σεξουαλική συμπεριφορά πλέον δεν διαφωνούν για την φυσιολογικότητα της ομοφυλοφιλίας. Κύρια θέματα της ψυχολογίας αυτής είναι η διαμόρφωση των σεξουαλικών ταυτοτήτων, η δημιουργία υγιών ομοφυλοφιλικών σχέσεων, η ζωή σε σχέση με την σεξουαλικότητα του κάθε ατόμου, η ομοφοβία, οι αντί-γκέι και οι αντί-λεσβιακές διακρίσεις, οι ομοφυλοφιλικές οικογένειες, η ομοφυλοφιλία σε σχέση με το έθνος και τον πολιτισμό, η ομοφυλοφιλία και η αμφιφυλοφιλία, οι σεξουαλικές επιλογές και το πόσο εύκολα αλλάζει η σεξουαλική συμπεριφορά (Coyle & Kitzinger, 2002).

Η μελέτη της ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι αφορά τις σχέσεις μεταξύ των λεσβιών και των γκέι, την προκατάληψη και τον διαχωρισμό που βιώνουν άτομα με μη ετεροφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Στόχοι της είναι πλέον να μην θεωρείται η ομοφυλοφιλία ως μια μορφή ψυχοπαθολογίας και να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής των ομοφυλόφιλων. Η ψυχολογία αυτή είναι επιστημονική-ακαδημαϊκή και ταυτόχρονα κοινωνικά προσανατολισμένη (έχει πρακτική εφαρμογή, αφορά πραγματικές καταστάσεις). Μέχρι και σήμερα συνεχίζει να υπάρχει αντί-γκέι και αντί-λεσβιακή προκατάληψη στην ψυχολογική θεωρία και πρακτική της επιστήμης αυτής αλλά σπανίζει η θεώρηση της ομοφυλοφιλίας ως παθολογίας (Coyle & Kitzinger, 2002).

Η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι διαφέρει στον τρόπο που διδάσκεται. Έτσι, στην Βόρειο Αμερική εφαρμόζεται με ποσοτικές έρευνες και την χρήση θετικιστικής μεθοδολογίας, ενώ στην Ευρώπη που επηρεάζεται περισσότερο από την Κοινωνική ψυχολογία διεξάγονται ποιοτικές έρευνες. Το αντικείμενο μελέτης αυτής της επιστήμης αφορά τον τρόπο δημιουργίας των κοινωνικών ταυτοτήτων, τις πεποιθήσεις, τις στάσεις και τις κοινωνικές αναπαράστασης της πλειονότητας για τις σεξουαλικά μειονοτικές ομάδες αλλά και την προκατάληψη και τις διακρίσεις για αυτές. Ακόμη, μελετά τις σχέσεις των ομοφυλόφιλων με την οικογένεια, τους φίλους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αλλά κυρίως τις σχέσεις (φιλικές ή ερωτικές) με άτομα του ίδιου φύλου. Η μελέτη επεκτείνεται και σε θέματα της σεξουαλικής συμπεριφοράς μεταξύ ομοφυλοφιλικών συντρόφων, τους ομοφυλόφιλους γονείς και την

ομοφυλοφιλία σε διαφορετικά έθνη ή πολιτισμούς (Coyle & Wilkinson, 2002).

Στην ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι υπάρχουν τέσσερις γενικές ιδέες. Πρώτον, οι λεσβίες και οι γκέι δεν έχουν μοναδικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά και δεν διαφέρουν από τους ετεροφυλόφιλους. Οι ομοφυλόφιλοι δεν είχαν ανάγκη από ένα ξεχωριστό κλάδο ψυχολογίας για την αποκλειστική μελέτη της δικής τους συμπεριφοράς αλλά δεν θα μπορούσε να μελετηθεί η ομοφυλοφιλία σε μία ψυχολογία όπου η μόνη φυσιολογική επιλογή θεωρείται ότι είναι η ετεροφυλοφιλική. Δεύτερον, η ψυχολογία αυτής, παρά την ονομασία της, ασχολείται και με ετεροφυλοφιλικά, αμφιφυλοφιλικά και τρανσέξουαλ ζητήματα. Η επιστήμη δεν θέτει όρια και υποστηρίζει την διεπιστημονικότητα καθώς συμπεριλαμβάνει θεωρίες περί ανδρισμού, φεμινιστικές προσεγγίσεις και ψυχολογία της φυλής ή των εθνοτήτων για τις σχέσεις μεταξύ έγχρωμων και ομοφυλόφιλων. Τρίτον, λόγω της ευρείας θεματολογίας προτάθηκε η μετονομασία της σε ψυχολογία της σεξουαλικότητας. Ωστόσο, έτσι θα αφορούσε μόνο σεξουαλικές πρακτικές, θα συμπεριλάμβανε το ασφαλές σεξ αλλά θα αγνοούσε τα ψυχολογικά θέματα. Τέταρτον, υπάρχει η άποψη ότι μόνο λεσβίες και γκέι μπορούν να ασκήσουν αυτή την ψυχολογία. Αυτό όμως είναι αναληθές καθώς ο όρος ψυχολόγος σημαίνει το άτομο που ασχολείται με την ψυχολογία όπως για παράδειγμα ο κοινωνικός ψυχολόγος. Ωστόσο, υπάρχουν πολλοί ομοφυλόφιλοι σε αυτή την επιστήμη που δίνουν μία εσωτερική οπτική στις μελέτες τους (Coyle & Kitzinger, 2002).

Η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι συνδέεται με την κριτική ψυχολογία αλλά πολλές φορές έρχεται σε διάσταση μαζί της. Στόχος και των δύο επιστημών είναι να εναντιωθούν σε καταπιεστικές θεωρίες και πρακτικές. Η κριτική ψυχολογία είναι ατομικιστική, θετικιστική και ουσιοκρατική ενώ η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι απορρίπτει όλες αυτές τις θεωρήσεις και μελετά τους ομοφυλόφιλους από την δική της οπτική (Kitzinger, 1999).

Οι κριτικοί ψυχολόγοι είναι διστακτικοί επειδή η νέα αυτή επιστήμη επεξεργάζεται διαφορετικά θέματα που προσεγγίζονται για πρώτη φορά και επειδή η δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός της κριτικής ψυχολογίας. Ωστόσο η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι έχει τρία κοινά σημεία με την κριτική ψυχολογία. Πρώτον, και οι δύο εκθέτουν τις παραδοσιακές και αποδεκτές από την πλειοψηφία απόψεις και τις αμφισβητούν. Δεύτερον, και οι δύο ψυχολογίες έχουν αντι-θετικιστικά επιχειρήματα. Τέλος, και οι δύο παρουσιάζουν μια δέσμευση με τις θεωρητικές προσεγγίσεις του συνδομισμού. Παρά τα κοινά σημεία οι δύο επιστήμες είναι διφορούμενες ως προς την αποδοχή τριών θεωρητικών πλαισίων, του θετικισμού, του ατομικισμού και της ουσιοκρατίας (Kitzinger, 1999).

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τον θετικισμό επικρίνονται οι θεωρήσεις όπου τα ομοφυλόφιλα άτομα παρουσιάζονται ως άρρωστα. Οι μελέτες και οι έρευνες που διεξάγονται,

πραγματοποιούνται από την οπτική των ετεροφυλόφιλων για αυτό και πρέπει να κριτικάρονται και να απορρίπτονται ως λανθασμένες. Ακόμη, ο θετικισμός παρουσιάζει ομοιότητες μεταξύ των ομοφυλόφιλων και των ετεροφυλόφιλων. Το πλησιέστερο παράδειγμα αποτελούν τα παιδιά που προέρχονται από ομοφυλοφιλικές οικογένειες. Τέλος, ο θετικισμός παρουσιάζει και την ιστορία της προόδου των σχέσεων μεταξύ ετεροφυλόφιλων και ομοφυλόφιλων, όπου οι δεύτεροι από άρρωστοι και ανώμαλοι τώρα θεωρούνται υγιείς και φυσιολογικοί. Τι θεωρήσεις αυτές του θετικισμού τις αποδέχεται η κριτική ψυχολογία αλλά η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι τις θεωρεί αντι-ρεαλιστικές και χωρίς αποδείξεις (Kitzinger, 1999).

Η κριτική ψυχολογία είναι κατά κανόνα ατομικιστική διότι συνδέει την καταπίεση και την ομοφοβία με ένα πρόσωπο. Οι λεσβίες και οι γκέι έχουν εσωτερικευμένη ομοφοβία δηλαδή λόγω της καταπίεσης των ετεροφυλόφιλων, καταπιέζουν και οι ίδιοι τους εαυτούς τους. Όμως, με αυτήν την θεωρία το επίκεντρο και η ευθύνη πέφτει στα ίδια τα θύματα και όχι στους καταπιεστές τους. Έτσι και η όλη ιδέα της «θεραπείας» της ομοφυλοφιλίας είναι ατομικιστική. Στα παραπάνω έρχεται σε αντίθεση η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι που υποστηρίζει ότι δεν φταίνε τα ομοφυλόφιλα άτομα για τα ψυχολογικά προβλήματα που παρουσιάζουν αλλά οι καταπιεστές τους, δηλαδή οι ετεροφυλόφιλοι και η κοινωνία με τα ταμπού τους. Ακόμη, σύμφωνα με την ψυχολογία για λεσβίες και γκέι δεν υπάρχει εσωτερικευμένη ομοφοβία και δεν επιδέχεται θεραπείας (Kitzinger, 1999).

Η κριτική ψυχολογία είναι και ουσιοκρατική. Καθώς ο σεξουαλικός προσανατολισμός προσεγγίζεται ως ουσία που το άτομο πρέπει να καταστείλει, να ανακαλύψει, να αρνηθεί ή να αναγνωρίσει. Οι ομοφυλόφιλοι ορίζονται από μία συγκεκριμένη και δυνητική ουσία, δηλαδή έχουν ένα κοινωνικά κατασκευασμένο όνομα που συχνά δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και δεν τους χαρακτηρίζει. Έτσι, η κατηγορία του ομοφυλόφιλου αποτελεί από μόνη προκατάληψη και στιγματισμό των ατόμων που ανήκουν σε αυτήν. Η ουσιοκρατία απλά θα αναπαραγάγει τα προνόμια και την καταπίεση των ετεροφυλόφιλων ενώ η αναδόμηση της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας, σύμφωνα με τις αρχές της ψυχολογίας των λεσβιών και των γκέι θα διαλύσει αυτήν την ιεραρχία (Kitzinger, 1999).

Συμπερασματικά, η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι οφείλει να είναι αντι-θετικιστική, αντι-ατομικιστική και αντι-ουσιοκρατική και να διαχωρίζεται από την κριτική ψυχολογία (Kitzinger, 1999). Η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι δεν περιορίζεται μόνο σε θέματα σεξουαλικότητας αλλά περιλαμβάνει και πολλά ψυχολογικά ζητήματα. Δυστυχώς, συνεχίζει μέχρι σήμερα να αγνοείται σε πολλά θέματα όπως της οικογένειας και του γάμου. Έτσι, αν και κατάφερε να πετύχει πολλά, η προκατάληψη, οι

διακρίσεις και η ομοφοβία συνεχίζουν να υφίστανται με αποτέλεσμα να υπάρχουν ακόμη πολλά για να γίνουν (Coyle & Kitzinger, 2002).

Στην έρευνα αυτή εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων για τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τα χαρακτηριστικά των ατόμων με ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό και για το αν θεωρούν την ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας ενώ οι απαντήσεις αναλύθηκαν στο ανάλογο κεφάλαιο σύμφωνα με την αρχές της διά του λόγου ψυχολογίας.

2) ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ ΚΑΙ ΟΜΟΦΟΒΙΑ

Οι ομοφυλόφιλοι ως γενικότερη κατηγορία περιλαμβάνουν τα εξής άτομα: γκέι, λεσβίες, τρανσέξουαλ και αμφιφυλόφιλα άτομα. Οι ομοφυλόφιλοι ως μειονότητα διεκδικούν δικαιώματα από την πλειονότητα και αποτελούν μιν μια ορατή κοινότητα αλλά είναι δε μια διακριτή μειονότητα μέσα στην εθνική ομάδα των ετεροφυλόφιλων. Έτσι η στάση προς τους ομοφυλόφιλους μπορεί να μελετηθεί με τον ίδιο τρόπο που μελετούνται εθνικές, φυλετικές και άλλες μειονοτικές στάσεις προς την πλειονότητα (Herek, 2000a).

Υπάρχουν τρεις ουσιοκρατικές πεποιθήσεις για την ομοφυλοφιλία. Πρώτον, η ομοφυλοφιλία έχει μια βιολογική βάση και παραμένει μία αμετάβλητη και σταθερή κατάσταση που εμφανίζεται νωρίς στην ζωή του ανθρώπου. Δεύτερον, η ομοφυλοφιλία έχει παρατηρηθεί και έχει διασταυρωθεί πολιτισμικά και ιστορικά σε όλες της χώρες του κόσμου. Τρίτον, η ομοφυλοφιλία διαθέτει διακριτά χαρακτηριστικά με καθοριστικά στοιχεία (Haslam & Levy, 2006).

Οι συνέπειες από την ύπαρξη τέτοιων πεποιθήσεων για τον γενετήσιο προσανατολισμό της σεξουαλικής ταυτότητας, είναι η εμφάνιση αρνητικών συμπεριφορών για τις λεσβίες και τους γκέι. Συγκεκριμένα, οι ετεροφυλόφιλοι παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανοχή στους εκ γενετής ομοφυλόφιλους αλλά τους αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη προκατάληψη. Ακόμη, οι ουσιοκρατικές πεποιθήσεις μπορούν να προβλέψουν αλλά και να οδηγήσουν σε αντι-γκέι συμπεριφορές και στην ομοφοβία (Haslam & Levy, 2006).

Η ομοφοβία ορίζεται ως ο φόβος να βρεθεί ένα άτομο κοντά σε ομοφυλόφιλο. Περιλαμβάνει τις αρνητικές στάσεις, πεποιθήσεις και μύθους για τους ομοφυλόφιλους. Ακόμη, η ομοφοβία αναφέρεται στον παράλογο φόβο αλλά και στην προσωπική αγωνία των ετεροφυλόφιλων για την δικιά τους σεξουαλικότητα. Η ομοφοβία συνήθως συνοδεύεται από εκδηλώσεις ετεροσεξισμού με λεκτική και σωματική βία (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Η ομοφοβία υπάρχει σε ατομικό επίπεδο, δηλαδή το κάθε άτομο ξεχωριστό αναπτύσσει μία στάση προς τους ομοφυλόφιλους, ενώ η σύγκριση με την ομάδα με την ομάδα των ετεροφυλόφιλων γίνεται σε επίπεδο κοινωνίας. Πιο πολύ χρησιμοποιείται η ομοφοβία που δηλώνει τον φόβο των ίδιων των ομοφυλόφιλων για την ταυτότητα τους, ενώ οι αντί-γκέι στάσεις και οι διακρίσεις αντικαθίσταται με την σεξουαλική προκατάληψη. Η σεξουαλική προκατάληψη αφορά όλες τις περιπτώσεις, είτε για ομοφυλόφιλο, είτε για ετεροφυλόφιλο, είτε για αμφιφυλόφιλο. Παύει να είναι τόσο ειδικό και αποκλειστικό στους ομοφυλόφιλους (Herek, 2000b).

Τα χαρακτηριστικά της σεξουαλικής προκατάληψης είναι τρία. Πρώτον, η σεξουαλική προκατάληψη αποτελεί στάση ορισμένων ατόμων απέναντι σε άλλους. Δεύτερον, η συγκεκριμένη στάση απευθύνεται σε μία ομάδα, συνήθως μειονοτική, αλλά και στα μέλη της ομάδας. Τρίτον, η στάση αυτή είναι αρνητική. Τα θετικά της

αντικατάστασης της ομοφοβίας με την σεξουαλική προκατάληψη είναι ότι ο όρος αυτό είναι περιγραφικός και δεν υπονοεί πράγματα όπως ο προηγούμενος, ακόμη η σεξουαλική προκατάληψη συνδέεται με το ίδιο το πρόβλημα και τέλος δεν αξιολογεί τα άτομα (Herek, 2000b).

Από έρευνες έχει βρεθεί ότι οι άντρες ετεροφυλόφιλοι έχουν περισσότερες ουσιοκρατικές πεποιθήσεις (όπως αναλύθηκαν πιο πριν) από τον γυναικείο πληθυσμό των ετεροφυλόφιλων. Αναλυτικότερα, όσον αφορά το φύλο οι άντρες ετεροφυλόφιλοι είναι περισσότερο προκατειλημμένοι απέναντι στους γκέι παρά στις λεσβίες. Όσον αφορά την εθνικότητα, οι ετεροφυλόφιλοι είναι περισσότερο προκατειλημμένοι απέναντι στους έγχρωμους ομοφυλόφιλους (για παράδειγμα με τους μαύρους) παρά με τους λευκούς. Τέλος, όσον αφορά τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, οι πιο θρησκευόμενοι ετεροφυλόφιλοι είναι και οι πιο προκατειλημμένοι απέναντι στις σεξουαλικές μειονότητες. Διότι θεωρούν ότι η ομοφυλοφιλία είναι μια μεταβλητή κατάσταση που προσδιορίζεται από πολιτισμικά στοιχεία και είναι εκ διαμέτρου αντίθετη με την ετεροφυλοφιλία (Haslam & Levy, 2006).

Το κίνημα των γκέι και των λεσβιών φυσικά αντιτάσσεται σε όλα αυτά, καθώς θεωρεί απαράδεκτη την ομοφυλοφιλική προκατάληψη και την αντίληψη της ομοφυλοφιλίας ως διαταραχής. Ακόμη είναι ενάντια στην ομοφοβία των ετεροφυλόφιλων και στην αυτό-απέχθια των ίδιων των ομοφυλόφιλων. Όλοι οι ορισμοί όπως η ομοφοβία, η σεξουαλική προκατάληψη και η αρνητική στάση προς τους ομοφυλόφιλους δεν διαφοροποιούν τις λεσβίες από τους γκέι. Έτσι η λέξη ομοφυλόφιλος θυμίζει μόνο τους άντρες γκέι και όχι τις γυναίκες λεσβίες, με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται και η στάση προς αυτούς. Από αυτά η προκατάληψη διαφέρει στην κατεύθυνση και στον βαθμό αλλά όχι στην ποιότητα των στάσεων (Herek, 2000a).

Οι περισσότεροι θεωρούν ότι οι άντρες γκέι βρίσκονται κοντά στην γυναικεία συμπεριφορά και ότι οι γυναίκες λεσβίες είναι περισσότερο κοντά στην αντρική συμπεριφορά. Με αυτές τις προκαταλήψεις για τους ομοφυλόφιλους οι άντρες πιέζονται περισσότερο όταν αποφασίζουν να αποκαλύψουν την σεξουαλική τους ταυτότητα. Για αυτό και ένας από τους ορισμούς της ομοφοβίας είναι οι ενδόμυχοι φόβοι των ετεροφυλόφιλων αντρών να μην χαρακτηριστούν ως ομοφυλόφιλοι. Έτσι και οι διαφορές στις στάσεις για τους γκέι και τις λεσβίες πολλές φορές χαρακτηρίζονται από το πώς σκέφτονται οι άντρες ετεροφυλόφιλοι για τις λεσβίες σε σχέση με τους γκέι. Οι άντρες αισθάνονται λιγότερο άνετα απέναντι σε ένα γκέι ή σε μία λεσβία σε σχέση με τις γυναίκες. Γενικά, τείνουν να αισθάνονται λιγότερο άνετα με τους ομοφυλόφιλους του ίδιου φύλου. Ενώ οι άντρες ετεροφυλόφιλοι είναι πιο αρνητικοί απέναντι στους γκέι παρά στις λεσβίες. Συμπερασματικά, οι γκέι και οι λεσβίες δεν θα πρέπει να διαχωρίζονται ως μειονοτική ομάδα όταν

αξιολογούνται σε σχέση με την πλειονότητα. Επίσης, η στάση για αυτούς δεν θα πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο (γκέι ή λεσβία) (Herek, 2000a).

Παρά τα θετικά για το δικαίωμα στην ελευθερία των ομοφυλόφιλων συνεχίζεται η ηθική καταδίκη και η προσωπική δυσφορία. Σε συγκεκριμένη έρευνα με μαθητές βρέθηκε ότι η σεξουαλική τους επιφύλαξη εξαρτάται από την ηλικία και το επίπεδο των σπουδών τους. Από άλλες έρευνες βρέθηκε ότι κυριαρχεί ο όρος ομοφυλόφιλος αλλά και συνυπάρχει με τον όρο γκέι και λεσβία. Συνήθως, χρησιμοποιείται ο όρος ομοφυλόφιλος ή γκέι. Ενώ άλλες έρευνες επικεντρώνονται στις ατομικές απόψεις για ελευθερία ή πολιτικά δικαιώματα και για τις συναισθηματικές αντιδράσεις ή συμπεριφορές απέναντι σε ομοφυλόφιλους (Herek, 2000a).

Η εν δυνάμει ομοφοβική συμπεριφορά των ετεροφυλόφιλων για τους ομοφυλόφιλους διαφαίνεται στο παρακάτω πείραμα. Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε δύο ομάδες και συμπλήρωσαν από δύο ερωτηματολόγια, ένα για τους άντρες γκέι και ένα για τις γυναίκες λεσβίες. Στις ομάδες υπήρχαν ανάμεικτα άντρες και γυναίκες. Από μετρήσεις κατέληξαν ότι οι άντρες είχαν λιγότερη επιφύλαξη για τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα όταν συμπλήρωναν πρώτα το ερωτηματολόγιο για τις λεσβίες ενώ οι γυναίκες δεν παρουσίαζαν διαφορές στην συμπεριφορά τους. Ακόμη, οι άντρες αισθανόταν θερμότερα για τις λεσβίες όταν έπαιρναν πρώτα το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο και ψυχρότερα όταν έπαιρναν πρώτα το ερωτηματολόγιο για τους γκέι (Herek, 2000a).

Συμπερασματικά, η στάση των ετεροφυλόφιλων προς τους γκέι και τις λεσβίες διαφοροποιείται ανάλογα με τις περιστάσεις. Έτσι, οι άντρες ετεροφυλόφιλοι είναι πιο εχθρικοί στους γκέι και όχι στις λεσβίες ενώ οι γυναίκες ετεροφυλόφιλοι δεν παρουσιάζουν διαφορές στις στάσεις τους για τους ομοφυλόφιλους. Οι στάσεις των ετεροφυλόφιλων αντρών στοχεύουν στους ομοφυλόφιλους τους ίδιου φύλου δηλαδή τους γκέι και ενεργοποιούν αρνητικές σκέψεις και συναισθήματα. Για τους ετεροφυλόφιλους άντρες οι ομοφυλόφιλοι του ίδιου φύλου ενεργοποιούν αντίστοιχες στάσεις και καθίσταται αναγκαίο να επιβεβαιώσουν τον αντρισμό τους με αυτές τις στάσεις. Οι άντρες ετεροφυλόφιλοι αισθάνονται άνετα με τις γυναίκες λεσβίες, για αυτό άλλωστε δείχνουν ανοχή μαζί τους, γιατί έλκονται ερωτικά από αυτές. Δεν ισχύει το ίδιο όμως με τις γυναίκες ετεροφυλόφιλες, που είναι γενικά θερμές με τους ομοφυλόφιλους αλλά όχι το ίδιο θερμές με τους αμφιφυλόφιλους. Τελικά, οι στάσεις των ετεροφυλόφιλων διαφέρουν ποιοτικά και ποσοτικά. Έτσι, οι ετεροφυλόφιλοι άντρες διαμορφώνουν τις στάσεις τους προς τους ομοφυλόφιλους με βάση το φύλο και την σεξουαλική ταυτότητα ενώ οι γυναίκες ετεροφυλόφιλες με δεδομένο ότι τα άτομα αυτά ανήκουν σε μία μειονοτική ομάδα. Ακόμη, οι στάσεις για την ομοφυλοφιλία εξαρτώνται από το φύλο, τον τρόπο ζωής και την σεξουαλική

ταυτότητα του κάθε ατόμου, σύμφωνα τουλάχιστον με τον συγκεκριμένο ερευνητή (Herek, 2000a).

Ο σεξουαλικός στιγματισμός επιφέρει αρνητική εκτίμηση από την κοινωνία που το άτομο ανήκει. Ο σεξουαλικός στιγματισμός ορίζει μειονεκτικά την κοινωνική ταυτότητα του ατόμου και αποδυναμώνει τους κοινωνικούς αλλά και τους ατομικούς του στόχους. Λόγω αυτής της «ανεπιθύμητης» διαφορετικότητας τα άτομα έχουν μικρότερη ισχύ όπως, μικρότερη πρόσβαση σε κοινωνικούς πόρους, μικρότερη κοινωνική επιρροή σε άλλα άτομα και γενικά μειωμένο έλεγχο στην προσωπική τους ζωή. Επίσης, ο σεξουαλικός στιγματισμός, όσον αφορά τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, λειτουργεί σε δύο επίπεδα: το κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο και το ατομικό επίπεδο (Herek, 2011).

Ας μελετήσουμε όμως τα δεδομένα και από την μεριά των ετεροφυλόφιλων. Σύμφωνα με τον Herek, οι ετεροφυλόφιλοι είναι σεξουαλικά προκατειλημμένοι για τρεις λόγους. Πρώτον, είχαν στο παρελθόν δυσάρεστες αλληλεπιδράσεις με ομοφυλόφιλους. Δεύτερον, οι ετεροφυλόφιλοι και ειδικά οι άντρες βρίσκονται σε μία διαρκής εσωτερική μάχη για την δική τους σεξουαλική ταυτότητα. Οποιαδήποτε αμφιβολία για την δική τους σεξουαλικότητα τους προκαλεί άγχος και ταλαιπωρία και τελικά αρνητικά συναισθήματα για το σεξουαλικά διαφορετικό. Τρίτον, η ομοφυλοφιλία και η παραδοχή αυτής της κατάστασης οδηγεί σε σύγκρουση αξιών που αποτελούν προϊόν χρόνων. Όλη αυτή η συναισθηματική φόρτιση οδηγεί αυτόματα σε απόρριψη της ομοφυλοφιλίας. Όμως, τα τρία αυτά επιχειρήματα είναι σχετικά με τις υπάρχουσες πολιτιστικές συνθήκες (Herek, 2000b).

Για να αντιμετωπίσουμε, όμως, καλύτερα μία κατάσταση πρέπει να μελετήσουμε πρώτα τα αίτια που την προκαλούν. Τα αίτια της ομοφοβίας είναι αρχικά υπαρξιακά. Δηλαδή η ομάδα των ετεροφυλόφιλων δεν δέχεται την ύπαρξη του «άλλου» με αποτέλεσμα να τον απορρίπτει και να δημιουργεί μια αρνητική εικόνα για αυτόν. Ένα άλλο αίτιο είναι η άγνοια των περισσότερων για το τι είναι τελικά η ομοφυλοφιλία. Ακόμη, η προκατάληψη και οι διακρίσεις σε βάρος των ομοφυλόφιλων ξεκίνησαν από τον Μεσαίωνα οπότε είναι κατά κάποιο τρόπο ζήτημα κληρονομιάς. Σε αυτό μπορεί να προστεθεί και ο μιμητισμός στην κοινωνία όπου όλοι είναι ομοφοβικοί. Αίτιο της ομοφοβία μπορεί να θεωρηθεί και η ύπαρξη της Εκκλησίας όπου όλες οι θρησκείες θεωρούν μεγάλη αμαρτία την ομοφυλοφιλία. Η σύνδεση της ομοφυλοφιλίας με τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και ειδικά με το AIDS μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμη αίτιο. Επίσης, οι εσωτερικοί φόβοι και οι ανησυχίες του κάθε ατόμου για την προσωπική του σεξουαλική ταυτότητα μπορούν να οδηγήσουν σε ομοφοβικές συμπεριφορές. Τέλος, οι προηγούμενες αρνητικές εμπειρίες και η απουσία προσωπικών επαφών με ομοφυλόφιλα άτομα μπορούν να κάνουν τα άτομα ομοφοβικά (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Η εκδήλωση της ομοφοβίας γίνεται σε προσωπικό, διαπροσωπικό, θεσμικό και κοινωνικό επίπεδο. Τα άτομα που έχουν περισσότερες πιθανότητες να εκδηλώσουν ομοφοβική συμπεριφορά είναι συνήθως τα αυστηρά και τα συντηρητικά (πολιτική τοποθέτηση), σε σχέση με πιο απελευθερωμένα άτομα. Ακόμη, τα άτομα που είναι γενικότερα προκατειλημμένα και με άλλες μειονοτικές ομάδες και αυτά που με αυστηρά στερεότυπα για το φύλο και τους ρόλους του (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996). Ακόμη, σημαντική συσχέτιση με την σεξουαλική προκατάληψη υπάρχει όταν το άτομο έχει ή όχι επαφές με ομοφυλόφιλα άτομα (Herek, 2000b). Τα διάφορα προβλήματα που φέρει η ομοφοβία σε μια κοινωνία μπορούν να αντιμετωπιστούν με την ευαισθητοποίηση και την ενεργοποίηση του πληθυσμού σε θέματα σεξουαλικών ταυτοτήτων, με την εισαγωγή στα σχολικά προγράμματα μαθημάτων σχετικά με τις διαφυλικές σχέσεις αλλά και με την προσωπική συνειδητοποίηση και αφύπνιση (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Τα τελευταία χρόνια η ομοφοβία μελετάται από έναν νέο κλάδο αυτόν της ψυχολογίας των λεσβιών και των γκέι (gay and lesbian studies). Και αναλύεται σε δύο επίπεδα. Το γνωστικό επίπεδο όπου μελετάται τι σκέφτονται για τους ομοφυλόφιλους και πως τους κατανοούν. Και το συναισθηματικό επίπεδο όπου παρουσιάζονται τα συναισθήματα για την ομάδα των ομοφυλόφιλων. Τέλος, η ομοφοβία αλλάζει ανάλογα με την ιστορική περίοδο και το χωρικό πλαίσιο (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Η προκατάληψη, οι διακρίσεις και η κάθε είδους ομοφοβική συμπεριφορά απέναντι σε άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού αποτελεί ένα από τα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών. Το ομοφυλοφιλικό κίνημα έχει ως στόχο την απελευθέρωση και την αλλαγή των αντιλήψεων της ευρύτερης κοινωνίας για την σεξουαλικότητα και το φύλο. Ακόμη, προσπαθεί να καταστήσει τον όρο αμφιφυλόφιλο για όλους αντί των σημερινών όρων ομοφυλόφιλος και ετεροφυλόφιλος που οδηγούν στον διαχωρισμό. Κάτι παρόμοιο θα συμβεί και τον όρο λεσβίες, καθώς οποιαδήποτε γυναίκα είναι εν δυνάμει λεσβία. Εκτός από πολιτικές αλλαγές, το ομοφυλοφιλικό κίνημα επιθυμεί να αλλάξει το ατομικό σκεπτικό για τους ομοφυλόφιλους και να συνειδητοποιήσει ο καθένας το δυναμικό της σεξουαλικής αυτής μειονότητας. Με αυτήν την προοπτική, η ομοφυλοφιλία δεν θα προσεγγίζεται από την οπτική της ομάδας αλλά από ατομικές πτυχές της προσωπικότητας. Τέλος, οι κατηγορίες των σεξουαλικών επιλογών δεν είναι ξεκάθαρες μεταξύ τους. Υπάρχουν πολλά άτομα που δηλώνουν ετεροφυλόφιλα αλλά έχουν ομοφυλοφιλικές σεξουαλικές εμπειρίες. Και ας μην ξεχνάμε τις ψυχολογικές συνέπειες από τον σεξουαλικό στιγματισμό (άγχος, εχθρότητα και επιθετικότητα για τους ομοφυλόφιλους) που θα τις μελετήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο (Herek, 2000a).

Ο επιπολασμός της σεξουαλικής προκατάληψης αρχίζει να μειώνεται. Έτσι ενώ στο παρελθόν παρατηρούνταν αρνητικές στάσεις προς τους ομοφυλόφιλους, τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και πιο θετικές. Οι ομοφυλόφιλοι αρχίζουν να αποκτούν δικαιώματα και ελευθερίες αλλά η ετεροφυλοφιλική πλειονότητα συνεχίζει να αντιδρά στην νομιμοποίηση της σχέση τους με έναν γάμο ή με την υιοθεσία παιδιών. Ακόμη, περισσότερες αρνητικές στάσεις παρατηρούνται στους άντρες γκέι παρά στις γυναίκες λεσβίες (Herek, 2000a).

Η ομοφυλοφιλία στην Ελλάδα είναι θέμα-ταμπού, αυτό μπορούμε να το αντιληφθούμε και από προσωπικές συζητήσεις με φίλους, όπου τέτοια ζητήματα είναι απορριπτέα. Αν και οι ομοφυλόφιλοι έχουν το δικαίωμα στην ελευθερία της συνέλευσης (γκέι μπαρ) και πραγματοποιούν κάθε χρόνο στην Αθήνα της Gay Pride Parade, υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού σε θέματα διαφυλικών σχέσεων και σεξουαλικών ταυτοτήτων. Η προκατάληψη αυξάνεται όταν η ομοφυλοφιλία συνυπάρχει με κάποια άλλη ιδιαιτερότητα όπως την περίπτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Haslam & Levy, 2006).

Η Ελλάδα είναι μία από τις πιο ομοφοβικές χώρες του κόσμου. Είναι αρνητική στις ομοφυλοφιλικές σχέσεις με την εμφάνιση προκατάληψης και διακρίσεων απέναντι στα άτομα με ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Καθοριστικοί παράγοντες για την ανάπτυξη αρνητικής στάσης απέναντι στους ομοφυλόφιλους είναι η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, ο πολιτικός προσανατολισμός, η εθνικότητα και το θρήσκευμα (Ρανίου, 2009).

Η κακή τους σχέση με την Ελληνική Ορθόδοξη εκκλησία όπου ο ομοφυλόφιλος θεωρείται αμαρτωλός έχει αρνητικές συνέπειες και σε άλλους τομείς της κοινωνίας. Στην εκπαίδευση, οι μαθητές με ομοφυλόφιλους γονείς αλλά και οι μαθητές που έχουν εκδηλώσεις ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς δέχονται ομοφοβικές συμπεριφορές από τους συνομηλικούς αλλά και από τους καθηγητές τους (Ρανίου, 2009). Στην υγεία, οι θεράποντες ιατροί αρνούνται να εξετάσουν ομοφυλόφιλους ασθενείς λόγω φόβου μήπως αυτοί έχουν μολυνθεί με τον HIV (AIDS). Τα διάφορα ασφαλιστικά ταμεία δεν καλύπτουν τα έξοδα για τις εγχειρήσεις αλλαγής φύλου και δε υπάρχουν αρκετά ερευνητικά δεδομένα για τους ομοφυλόφιλους. Σε περιπτώσεις αλλαγής φύλου αλλά και στις περιπτώσεις των τρανσέξουαλ αντιμετωπίζουν προβλήματα αναγνώρισης της ταυτότητας σε αεροδρόμια αλλά και αν πρόκειται να εμφανιστούν ως μάρτυρες σε ένα δικαστήριο. Στον αθλητισμό, επικρατούν τα στερεότυπα και ο στιγματισμός ακόμη και για διακεκριμένους ομοφυλόφιλους αθλητές. Χαρακτηριστικότερη η περίπτωση του χρυσού ολυμπιονίκη Ιωάννη Μελισσανίδη. Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το εθνικό συμβούλιο ραδιοτηλεόρασης της Ελλάδας επιβάλλει κυρώσεις σε εκπομπές και σε

σειρές που προβάλουν ομοφυλοφιλικά σεξουαλικά θέματα (Haslam & Levy, 2006).

Από έρευνες έχει βρεθεί ότι οι ομοφυλόφιλοι στερούνται και δέχονται καταπάτηση πολλών δικαιωμάτων τους. Βιώνουν διακρίσεις και παρενοχλήσεις και στον εργασιακό χώρο. Δέχονται λεκτικές προσβολές και παρενοχλήσεις από αστυνομικά όργανα αν και ο αστικός κώδικας του 2008 συμπεριλαμβάνει το έγκλημα μίσους λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, χ.χ.). Οι ομοφυλόφιλοι στην Ελλάδα δεν έχουν το δικαίωμα του γάμου και έτσι δεν μπορούν να επωφεληθούν από τα διάφορα προνόμια που προσφέρει. Όπως, τα οικογενειακά επιδόματα, την κοινωνική πρόνοια, την κοινωνική ασφάλιση, την ασφάλεια στον τομέα της υγείας, τα φορολογικά και τα κληρονομικά δικαιώματα. Παράλληλα, με τον γάμο οι ομοφυλόφιλοι δεν έχουν το δικαίωμα να κάνουν οικογένεια και να υιοθετούν παιδιά. Επίσης, οι ομοφυλόφιλοι αντιμετωπίζουν την προκατάληψη και στον εργασιακό τομέα, καθώς οι εργοδότες δεν τους προσλαμβάνουν λόγω τους σεξουαλικού τους προσανατολισμού. Η προκατάληψη συνεχίζεται για τους άντρες ομοφυλόφιλους που δεν έχουν το δικαίωμα να καταταγούν στον Ελληνικό στρατό (παίρνουν απαλλαγή) με όλες τις συνέπειες που συνεπάγεται αυτός ο αποκλεισμός. Ακόμη, για τα ομοφυλόφιλα άτομα δεν ισχύει ο νόμος του ασύλου, με συνέπεια να μην έχουν το ανθρώπινο δικαίωμα να προστατέψουν την σωματική τους ακεραιότητα (Haslam & Levy, 2006).

Η σύσταση οικογένειας από ομοφυλόφιλους είναι το πιο αμφιλεγόμενο δικαίωμα καθώς δέχονται να αναθρέφουν οι ομοφυλόφιλοι παιδιά ατομικά αλλά όχι να παντρεύονται να υιοθετούν παιδιά ως ζευγάρι. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν όσοι δεν συμφωνούν με την σύσταση οικογένειας από ομοφυλόφιλους είναι τα εξής: μη φυσιολογική οικογένεια, ενάντια στο θέλημα του Θεού, τα παιδιά δεν ταιριάζουν με το lifestyle των ομοφυλόφιλων, τα παιδιά χρειάζονται δύο γονείς, τα παιδιά αυτά δεν θα αναπτυχθούν ποτέ φυσιολογικά (για αυτούς δηλαδή ετεροφυλοφιλικά) και τα παιδιά μεγαλώνουν με το στίγμα της διαφορετικότητας (Coyle & Kitzinger, 2002).

Λόγω των παραπάνω στάσεων για τις ομοφυλοφιλικές οικογένειες, γίνονται προσπάθειες να κάνουν φυσιολογικές τις οικογένειες των λεσβιών και των γκέι χωρίς να αναφέρονται στην ομοφυλοφιλία ή στην διαφορετικότητα αλλά στο πόσο πολύ μοιάζουν αυτές οι οικογένειες με τις αντίστοιχες των ετεροφυλόφιλων. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται τέσσερις στρατηγικές. Πρώτον, δίνεται έμφαση στην αγάπη και στην ασφάλεια της οικογένειας και εξετάζεται πόσο σημαντικό είναι η αγάπη, η ασφάλεια και η σταθερότητα για μία συνηθισμένη οικογένεια. Δεύτερον, η ομοφυλοφιλική οικογένεια παρομοιάζεται και μελετούνται οι ομοιότητες της με την μονογονεϊκή ή με την θετή

οικογένεια. Τρίτον, δίνεται έμφαση στην συνήθεια και τονίζονται οι ομοιότητες στην καθημερινότητα των οικογενειών. Τέταρτον, υπογραμμίζονται μέθοδοι όπου τα παιδιά από μία οικογένεια λεσβιών ή γκέι συνηθίζουν στα πρότυπα της συγκεκριμένης οικογένειας. Εδώ, κρίνονται τα πρότυπα και τα μοντέλα ρόλων καθώς δεν υπάρχουν κατάλληλα (το αρσενικό ή το θηλυκό) για την ανάπτυξη της σεξουαλικότητας των παιδιών (Coyle & Kitzinger, 2002).

Οι στρατηγικές αυτές στην προσπάθεια τους να κάνουν φυσιολογικές τις οικογένειες των ομοφυλόφιλων έχουν τα παρακάτω πλεονεκτήματα. Πρώτον, οι στρατηγικές αυτές αποτελούν έναν πειστικό τρόπο για να γνωστοποιηθούν οι ομοφυλοφιλικές εμπειρίες στον ευρύτερο κόσμο. Δεύτερον, επιτρέπουν στους εμπλεκόμενους να συμμετέχουν σε δημόσιο διάλογο για σχετικά ζητήματα. Τρίτον, εξαλείφονται πιθανοί φόβοι, όπως ότι οι ομοφυλόφιλοι γονείς επηρεάζουν την σεξουαλικότητα των παιδιών τους. Τέταρτον, οι ομοφυλοφιλικές οικογένειες γίνονται αναγνωρίσιμες σε πιθανή εχθρότητα από ετεροφυλόφιλους (κατά της προκατάληψης, των διακρίσεων και των στερεοτύπων). Τέλος, οι στρατηγικές αυτές είναι μία «ασφαλής» μέθοδος, χωρίς να προκαλεί το υπάρχον ετεροφυλοφιλικό σύστημα (Coyle & Kitzinger, 2002).

Τα μειονεκτήματα από τις στρατηγικές που προσπαθούν να κάνουν φυσιολογικές τις οικογένειες των λεσβιών και των γκέι είναι τα παρακάτω. Πρώτον, τέτοιου είδους στρατηγικές δίνουν έμφαση στις νόρμες των ετεροφυλόφιλων παρά τις αντιστέκονται. Δεύτερον, οι στρατηγικές αυτές δεν αντικρούουν το μοντέλο για την ύπαρξη δύο μοντέλων ρόλων, του αρσενικού και τους θηλυκού. Τρίτον, δεν παρουσιάζεται η ομοφυλοφιλική οικογένεια αλλά απολογείται για την ύπαρξη της, κρυβόμενη πίσω από συγκρίσεις με την ετεροφυλοφιλική οικογένεια με σκοπό να μειωθεί η ομοφοβία. Έτσι, αγνοούνται η ποικιλία και οι διακυμάνσεις της ομοφυλοφιλικής οικογένειας. Τέταρτον, οι οικογένειες δεν εμφανίζονται με υγιή, θετικά και μοναδικά χαρακτηριστικά αλλά όλες με τα ίδια. Πέμπτον, οι στρατηγικές αυτές δεν επιτρέπουν να δημιουργηθεί μία «ειδική» πολιτική για το ζήτημα αυτό. Τέλος, οι στρατηγικές αυτές δίνουν βάση στις παραδοσιακές ανησυχίες για τον θεσμό της οικογένειας (Coyle & Kitzinger, 2002).

Συμπερασματικά, η σεξουαλική προκατάληψη μπορεί να οδηγήσει σε αντί-γκέι συμπεριφορές. Για αυτό καθίσταται αναγκαία η διεξαγωγή περισσότερων ερευνών. Κάποιες οδηγίες για τις μελλοντικές μελέτες είναι να ληφθεί υπόψη το γνωστικό κομμάτι της προκατάληψης. Δηλαδή πρέπει να μελετηθούν τα στερεότυπα, πως δημιουργούνται, πως τα άτομα σκέφτονται για τους ομοφυλόφιλους και πως μπορούν αυτά να συμβάλουν στην μείωση της προκατάληψης γιατί η κατανόηση μιας συμπεριφοράς οδηγεί στην πρόληψη της προκατάληψης από την οποία προέρχεται (βία, διακρίσεις, παρενοχλήσεις, εκβιασμοί) (Herek, 2000b).

Τα φαινόμενα της σεξουαλικής προκατάληψης, των διακρίσεων και της ομοφοβίας μελετήθηκαν και από την έρευνα της συγγραφέως. Πιο συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να παρουσιάσουν την άποψη τους για την εμφάνιση του φαινομένου της ομοφυλοφιλίας στην Ελλάδα καθώς και να δηλώσουν αν το φαινόμενο αυτό ταιριάζει στα ισχύοντα πολιτικά και κοινωνικά δεδομένα της χώρας. Τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και τα συμπεράσματα από αυτές σύμφωνα με τις αρχές τις διά του λόγου ψυχολογίας θα τις μελετήσουμε στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

3) ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΥΣ

Τα τελευταία χρόνια τα ομοφυλοφιλικά κινήματα αυξάνονται όλο και περισσότερο. Τα κινήματα αυτά με την όλο και μεγαλύτερη δύναμη που αποκτούν φέρνουν και τις αλλαγές στην κοινωνία μας. Με την βοήθεια και της ψυχολογίας, η ομοφυλοφιλία γίνεται όλο και πιο αποδεκτή ενώ η ομοφοβία μειώνεται. Οι ετεροφυλόφιλοι δίνουν περισσότερες ελευθερίες και δικαιώματα στις σεξουαλικά μειονοτικές ομάδες αλλά η ηθική και θρησκευτική καταδίκη συνεχίζει να υφίσταται. Από τις έρευνες που έχουν γίνει, έχει βρεθεί ότι η ομοφυλοφιλία συνεχίζει να θεωρείται μη φυσιολογική έκφραση της σεξουαλικότητας μας, ανωμαλία, διαταραχή, αρρώστια και παραβίαση της φυσιολογικής σεξουαλικότητας (Γρηγορόπουλος, 2010).

Τα αποτελέσματα από έρευνα σχετική με τον σεξουαλικό προσανατολισμό δείχνουν ότι η διακριτική δυσμενής μεταχείριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι διαδεδομένη στο 64% των Ελλήνων, στο 66% των Κύπριων και στο 47% των Ευρωπαίων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελλήνων πιστεύουν ότι η οικονομική κρίση θα δημιουργήσει διακρίσεις σε βάρος ατόμων διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού. Ακόμη, το ίδιο ποσοστό δηλώνει άρνηση να αναλάβουν ομοφυλόφιλοι θέσεις με υψηλά αξιώματα. Τέλος, μόνο το 17% των Ελλήνων έχει προσωπικές επαφές ή φιλίες με ομοφυλόφιλα άτομα (Δαράτος, 2009).

Οι μεταβλητές που επηρεάζουν την στάση των ατόμων προς τους ομοφυλόφιλους, σύμφωνα με την έρευνες του Γρηγορόπουλου (2010) είναι οι εξής: το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, το θρήσκευμα, η ηλικία και οι προσωπικές σχέσεις με ομοφυλόφιλους. Θεωρείται ότι οι άντρες ομοφυλόφιλοι είναι πιο αρνητικοί στους ομοφυλόφιλους από τις γυναίκες. Ακόμη, θεωρείται ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία είναι πιο αρνητικοί στους ομοφυλόφιλους από τις νεώτερους καθώς έχουν ζήσει σε πιο συντηρητικά χρόνια. Επίσης, θεωρείται ότι όσοι έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι πιο προκατειλημμένοι στους ομοφυλόφιλους από αυτούς με υψηλό και ότι, όσοι γνωρίζουν και έχουν προσωπική επαφή με κάποιον ομοφυλόφιλο είναι και πιο ευνοϊκοί σε αυτούς. Τέλος, πιστεύεται ότι γενικά η ομάδα των ετεροφυλόφιλων, χωρίς να διαφοροποιείται από μεταβλητές, είναι πιο θετικοί στις γυναίκες ομοφυλόφιλες στις λεσβίες παρά στους άντρες γκέι. Γενικά όμως, παρατηρούνται αρνητικές στάσεις καθώς ο μηχανισμός συγκρότησης της ατομικής ταυτότητας (κοινωνική, σεξουαλική) από την συμμετοχή σε μια ομάδα οδηγεί στον αποκλεισμό της έξω-ομάδας. Σε αυτήν την περίπτωση οι ομοφυλόφιλοι αποτελούν την έξω-ομάδα για τους ετεροφυλόφιλους (Γρηγορόπουλος, 2010).

Στην έρευνα του Γρηγορόπουλου (2010) με φοιτητές και φοιτήτριες Δημοτικής εκπαίδευσης στην Θεσσαλία βρέθηκε μία σχετικά αρνητική στάση. Δηλαδή οι φοιτητές και οι φοιτήτριες

παρουσιάστηκαν πιο αρνητικοί στους γκέι παρά στις λεσβίες αλλά είχαν πιο θετικές στάσεις όταν γνώριζαν ομοφυλόφιλα άτομα (Γρηγορόπουλος, 2010).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα και με τις έρευνες στάσεων του Παρασκευόπουλου και των συνεργατών του (2010), η στάση των φοιτητριών για την σεξουαλική συμπεριφορά κατά τα τελευταία δέκα πέντε χρόνια είναι αντιφατική. Δηλαδή, ενώ για τους περισσότερους η ομοφυλοφιλία αποτελεί μια φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινη σεξουαλικότητας, για κάποιους εξακολουθεί να αποτελεί μια ψυχική ασθένεια ή σεξουαλική ανωμαλία. Παράλληλα, υπάρχουν λίγα ποσοστά των φοιτητριών με ομοφυλοφιλικά σεξουαλικές εμπειρίες (Παρασκευόπουλος και άλλοι, 2010).

Η σχετικά αρνητική στάση μπορεί να συγκριθεί με προηγούμενα ερευνητικά δεδομένα. Τα δεδομένα αυτά δείχνουν ότι οι στάσεις προς τους ομοφυλόφιλους είναι θετικότερες καθώς οι ετεροφυλόφιλοι αρχίζουν να δέχονται την διαφορετικότητα στον σεξουαλικό προσανατολισμό. Η αρνητικότερη στάση προς τους γκέι παρά προς τις λεσβίες δείχνει ότι περιμένουμε από τους άντρες να ακολουθήσουν πιο πιστά τον ρόλο τους φύλου τους και ότι οι γυναίκες δεν ενεργοποιούν αρνητικά συναισθήματα και αντιλήψεις για την ετεροφυλοφιλική γυναικεία ταυτότητα. Παράλληλα, επιβεβαιώνεται και από τα ερευνητικά δεδομένα ότι οι προηγούμενες επαφές με ομοφυλόφιλα άτομα οδηγεί σε ευνοϊκότερες στάσεις (Γρηγορόπουλος, 2010).

Οι ομοφυλόφιλοι αποτελούν μια ευδιάκριτη μειονοτική ομάδα. Αν η στάση συνδέεται με το φύλο τότε εντείνεται η ανησυχία μας πάνω σε θέματα διαφυλικών σχέσεων, σεξουαλικότητας και ταυτοτήτων. Για αυτό καθίσταται αναγκαίο ειδικά στην Ελλάδα να πραγματοποιηθούν και άλλες έρευνες για να εντοπισθεί η προκατάληψη και οι διακρίσεις με στόχο να καταπολεμηθούν. Σημαντικό σε αυτήν την προσπάθεια θεωρούνται οι στάσεις των εκπαιδευτικών για τους ομοφυλόφιλους (Γρηγορόπουλος, 2010).

Είναι σημαντικό να μελετάται η αρνητική στάση προς τους ομοφυλόφιλους από συγκεκριμένες ομάδες, ψυχολόγους, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς, γιατρούς, αστυνομικούς, δικηγόρους αλλά και μαθητές. Η αρνητική αυτή στάση πολύ συχνά οδηγεί σε ομοφοβικές συμπεριφορές. Συγκεκριμένα για το μορφωτικό επίπεδο βρέθηκε ότι ανάλογα με το αντικείμενο σπουδών διαφοροποιείται και η στάση (κοινωνικοί επιστήμονες versus θετικοί επιστήμονες, επιχειρηματίες) ενώ όσο τα έτη σπουδών αυξάνονται βελτιώνεται η στάση προς τους ομοφυλόφιλους. Συνολικά τα δεδομένα αυτά ισχύουν μόνο για τις δυτικές κοινωνίες (Ellis et all, 2003).

Από έρευνες σχετικά με τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, γνωρίζουμε ότι μπορούν να έχουν νόμιμες σχέσεις αλλά όχι να παντρεύονται ή να υιοθετούν παιδιά, μπορούν να εξασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα αλλά όχι να υπηρετήσουν στον στρατό,

έχουν το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης και της πρόσβασης στην πληροφόρηση αλλά στερούνται κάποιας βασικά ανθρώπινα δικαιώματα όπως αυτό για δικαίωμα στην σωματική ακεραιότητα (το δικαίωμα τους ασύλου). Το ανησυχητικό όμως με αυτά τα αποτελέσματα είναι ότι ενώ η στάση προς τους ομοφυλόφιλους γίνεται θετικότερη, υπάρχει μια έλλειψη υποστήριξης για τα δικαιώματα τους. Ωστόσο, όσον αφορά τις έρευνες αυτές, γίνονται με βάση εγχειρίδια, αξιολογικά όργανα και προγράμματα «γενική ψυχολογίας» και όχι με πιο εξειδικευμένα μέσα αποκλειστικά κατασκευασμένα για τους ομοφυλόφιλους (Ellis et all, 2003).

Η έρευνα του Ellis και των συνεργατών του έθεσε τρία βασικά ζητήματα προς διερεύνηση. Αυτά ήταν τα κοινωνικά και τα πολιτικά δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και το δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής παράλληλα με ζητήματα ταυτοτήτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι αρνητική στάση προς τους ομοφυλόφιλους έχουν οι άντρες, οι έγχρωμοι και τα άτομα με θρησκευτικά πιστεύω. Περισσότερο αρνητική στάση καταγράφηκε προς τους άντρες γκέι παρά για τις λεσβίες. Οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν ανάλογα με το φύλο, την εθνικότητα, την θρησκεία, την ηλικία (η νέοι είναι λιγότερο προκατειλημμένοι), το αντικείμενο σπουδών και τα έτη σπουδών. Για την υποστήριξη των ομοφυλόφιλων όσον αφορά την διεκδίκηση ανθρώπινων δικαιωμάτων βρέθηκαν αρνητικοί οι άντρες, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία και η θρησκευόμενοι. Γενικά, βρέθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ στάσης και υποστήριξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι, όσο πιο αρνητική στάση έχει ένα άτομο για τους ομοφυλόφιλους τόσο λιγότερο θα υποστηρίξει τους ομοφυλόφιλους για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Ellis et all, 2003).

Διαπιστώθηκε ότι οι ομοφυλόφιλοι αρνούνται να εκδηλώσουν την σεξουαλική τους ταυτότητα λόγω σεβασμού στις διάφορες θρησκείες και πολιτισμούς. Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπου παρατηρήθηκε μία θετική στάση και μια σχετική υποστήριξη προς τα δικαιώματα που διεκδικούν οι ομοφυλόφιλοι, αυτό πραγματοποιούνταν για διάφορους λόγους. όπως, ότι δεν μπορούν να εκφράσουν ανοιχτά αρνητικές θέσεις σε διακρίσεις γιατί γνωρίζουν ότι είναι κοινωνικά απορριπτό. Ή δηλώνουν γενική συμφωνία για την εξασφάλιση δικαιωμάτων αλλά δεν το εξειδικεύουν στην ομάδα των ομοφυλόφιλων (συνεχίζουν να μην τους δίνουν το δικαίωμα στον γάμο, στην υιοθεσία παιδιών και στην στρατιωτική θητεία). Τέλος, οι αρνητικές στάσεις από φοιτητές ψυχολογίας θα έχουν δυσάρεστες συνέπειες για αυτούς στο μέλλον ως επαγγελματίες. Αυτό προκύπτει από την απουσία σχετικών μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών τους, κάτι που καθίσταται αναγκαίο (Ellis et all, 2003).

Παράλληλα βρέθηκε σύνδεση των απόψεων και των στάσεων των εφήβων για την έκφραση της σεξουαλικότητας με κατασκευασμένες ταυτότητες φύλου. Οι ταυτότητες αυτές μπορεί να

δημιουργούνται από την οικογένεια, το σχολείο και την κοινωνία γενικότερα. Οι ταυτότητες των φύλων, δηλαδή τι θεωρείται ανδρισμός και τι θηλυκότητα, είναι κοινωνικά κατασκευασμένες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας κοινωνικά κατασκευασμένης ταυτότητας είναι η ηγεμονική ανδρική ταυτότητα. Αν και τώρα επικρατούν οι πολλαπλές ταυτότητες φύλου με χρονική, χωρική και πολιτισμική ποικιλία. Δηλαδή με τον διαφορετικό τρόπο που βιώνει το άτομο την ταυτότητα του (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σακκά, 2005).

Στην συγκεκριμένη έρευνα η ομοφυλοφιλία προσεγγίζεται ως σεξουαλική έκφραση, μελετούνται οι εμπειρίες των ατόμων με ομοφυλόφιλους και αναλύεται ο τρόπος που ο κοινωνικός περίγυρος αντιμετωπίζει τα ομοφυλοφιλικά άτομα. Παράλληλα, προσδιορίζεται η ομοφοβία ως βασική απειλή της ομοφυλοφιλίας (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σακκά, 2005).

Από τα ερευνητικά δεδομένα βρέθηκε ότι υπάρχουν τρεις λόγοι αποδοχής ή απόρριψης της ομοφυλοφιλίας. Πρώτον, υπάρχει ο απορριπτικός-καταδικαστέος λόγος, όπου επικρατούν τα στερεότυπα και η άρνηση αποδοχής από την οικογένεια ή από το φιλικό περιβάλλον. Δεύτερον, υπάρχει ο στερεοτυπικός λόγος όπου επικρατούν αρνητικές απόψεις και στάσεις, στερεοτυπικές αντιλήψεις και τα άτομα με αυτόν τον λόγο δεν επιθυμούν να συναναστραφούν με ομοφυλόφιλους. Τρίτον, υπάρχει ο λόγος αυτοκαθορισμού του σεξουαλικού προσανατολισμού. Τα άτομα με αυτόν τον λόγο δεν πιστεύουν ότι η ομοφυλοφιλία είναι κάτι το αφύσικο, δίνουν το δικαίωμα της επιλογής σε θέματα σεξουαλικότητας και κατακρίνουν την περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σακκά, 2005).

Τα γενικά συμπεράσματα παρουσιάζουν τα άτομα αμήχανα σε θέματα σεξουαλικότητας και ταυτοτήτων, να προσπαθούν να ερμηνεύσουν την ομοφυλοφιλία ανάμεσα στο φυσιολογικό και στο αφύσικο. Θεωρούν ότι η ομοφυλοφιλία τους απειλεί και αναπτύσσουν αρνητική στάση ως μηχανισμό άμυνας. Η ομοφοβική συμπεριφορά βοηθά και αποφεύγει τις ψυχοσεξουαλικές ενδόμυχες συγκρούσεις και με αυτήν αποφεύγεται η διάβρωση του κοινωνικού ιστού. Τα άτομα συνηθίζουν να διαχωρίσουν την ομοφυλοφιλία σε δύο κατηγορίες με αντίστοιχες στάσεις για την κάθε μια. Έτσι, δέχονται αναγκαστικά την εκ γενετής ή από κάποια διαταραχή ομοφυλοφιλία αλλά απορρίπτουν σε κάθε περίπτωση την ομοφυλοφιλία από ατομική επιλογή (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σακκά, 2005).

Από τις έρευνες στάσεων που παρουσιάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο προκύπτουν κάποια κοινά συμπεράσματα. Πιο αναλυτικά, η ομοφυλοφιλία συνεχίζει να μην αποτελεί για την πλειονότητα των συμμετεχόντων ως μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας αλλά την παρουσιάζουν ως την εξαίρεση του κανόνα που θέτει τα όρια του φυσιολογικού. Οι απόψεις και οι στάσεις για τους ομοφυλόφιλους διαφοροποιούνται ανάλογα με τους

εξής παράγοντες: ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο, οικογενειακή κατάσταση, αντικείμενο σπουδών, τόπος διαμονής, θρησκευτικά και πολιτικά πιστεύω, εθνικότητα, χρώμα δέρματος και προσωπική επαφή με ομοφυλόφιλά άτομα. Ωστόσο, σημειώθηκαν θετικές στάσεις για τους ομοφυλόφιλους ή τουλάχιστον λιγότερο αρνητικές από προηγούμενες έρευνες. Οι θετικές αυτές στάσεις συνδυάζονται με διακριτική δυσμενείς μεταχείριση των ομοφυλόφιλων ατόμων καθώς οι περισσότεροι συμμετέχοντες των ερευνών αρνήθηκαν να υποστηρίξουν τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Τέλος, οι θετικές στάσεις μπορούν να δικαιολογηθούν και από το γεγονός ότι τα άτομα γνωρίζουν ότι οποιαδήποτε προκατειλημμένη άποψη θεωρείται κοινωνικά κατακριτέα.

4)ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΟΒΙΑΣ

Παλιότερα, η ομοφυλοφιλία αποτελούσε μία ψυχική ασθένεια στα πλαίσια μιας γενικότερης παθολογίας και μελετούνταν μόνο από την επιστήμη της ψυχολογία. Με βάση αυτές τις θεωρήσεις το ευρύτερο κοινό αγνοούσε και είχε παραμορφωμένη εικόνα για τους γκέι και τις λεσβίες. Με την εμφάνιση όμως, του νέου κλάδου στη ψυχολογία, της ψυχολογίας των γκέι και των λεσβιών, η παραμορφωμένη εικόνα για τους ομοφυλόφιλους άρχισε να αλλάζει. Τώρα, τους λαμβάνουμε περισσότερο υπόψη σαν άτομα και γίνονται προσπάθειες παγκοσμίως για εξάλειψη της προκατάληψης και των διακρίσεων. Έτσι, άρχισαν να διεξάγονται περισσότερες έρευνες για του ομοφυλόφιλους, να σχηματίζονται ανάλογοι σύνδεσμοι και σωματεία, να δημιουργούνται τμήματα ψυχολογίας των γκέι και των λεσβιών σε διάφορα πανεπιστήμια και να λαμβάνουν θετικότερη υποστήριξη (Coyle & Wilkinson, 2002).

Η ψυχολογία των λεσβιών και των γκέι θεωρείται πολύ σημαντική για την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των διακρίσεων. Για να γίνουν θετικές κοινωνικές (στάσεις και αναπαραστάσεις ατόμων) και πολιτικές (δικαιώματα και ελευθερίες) αλλαγές χρειαζόμαστε την έρευνα για να γνωρίσουμε και να αντιληφθούμε τα εν λόγω υποκείμενα. Ακόμη, σημαντικό στην προσπάθεια εξάλειψης της ομοφοβίας είναι ο σεβασμός των ομοφυλόφιλων. Αυτό αρχικά γίνεται από τους ίδιους τους ερευνητές που καλούνται να εξετάσουν το φαινόμενο αυτό (Coyle & Wilkinson, 2002).

Αν και υπάρχει ανάγκη για την διεξαγωγή περισσότερων ερευνών πάνω στα ομοφυλοφιλικά ζητήματα, ωστόσο, έχουν γίνει μελέτες για το άγχος των εφήβων στο στάδιο διαμόρφωσης της σεξουαλικής ταυτότητας και πόσο σημαντικό είναι να γνωρίζουν κάποιον άντρα γκέι ή γυναίκα λεσβία, για τα επιχειρήματα που έχουν τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια προκειμένου να διεκδικήσουν μερικά δικαιώματα όπως αυτό του γάμου και της υιοθεσίας παιδιών, ή πως τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια αποφασίζουν να κάνουν οικογένεια με δεδομένο την σχέση τους και τις πιθανές επιπτώσεις στην ζωή τους και στους παιδιού τους. Επίσης, μελέτες έχουν γίνει και για την σεξουαλική (HIV-AIDS) και ψυχολογική υγεία των ομοφυλόφιλων (Coyle & Wilkinson, 2002).

Ο ομοφοβικός εκβιασμός θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλοι και τρανσέξουαλ. Ο ομοφοβικός εκβιασμός αποτελεί κάθε πράξη βίας (σωματικής, λεκτικής, συναισθηματικής) σε βάρος των ομοφυλόφιλων. Αν και κάποιοι ψυχολόγοι αρνούνται να τον αναγνωρίσουν. Πολλοί ομοφυλόφιλοι ως νέοι έχουν βιώσει ομοφοβικό εκβιασμό από συνομηλίκους ετεροφυλόφιλους. Ο ομοφοβικός εκβιασμός είναι διαδεδομένο θέμα και στις λεσβίες και

στους γκέι γονείς, καθώς οι ετεροφυλόφιλοι χρησιμοποιούν τα παιδιά των λεσβιών και των γκέι ως αντικείμενο για την υπονόμευση της οικογένειάς τους. Ακόμη, ο ομοφοβικός εκβιασμός αποτελεί ζήτημα των ομοφυλοφιλικών ζευγαριών για την ανατροφή ενός παιδιού γιατί φοβούνται για το μέλλον του (Clarke, Kitzinger & Potter, 2004).

Ο ομοφοβικός εκβιασμός και η κάθε είδους ομοφοβική συμπεριφορά αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα για τα μικρά παιδιά. Οι συνομήλικοι τους θα τα κοροϊδεύουν και θα τα παρενοχλούν, ενώ τα ίδια θα φοβούνται ότι λόγω των γονιών τους υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν και τα ίδια ομοφυλόφιλα. Ωστόσο, ο ομοφοβικός εκβιασμός δεν είναι αναπόφευκτος καθώς και τα παιδιά με ετεροφυλόφιλους γονείς βιώνουν εκφοβισμό από συνομηλικούς τους (bullying) (Clarke, Kitzinger & Potter, 2004).

Οι λεσβίες και οι γκέι γονείς θεωρούν αναπόφευκτο το γεγονός ότι τα παιδιά τους θα εκβιαστούν κάποια στιγμή στο μέλλον και σε περιπτώσεις από κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει ακόμη. Για αυτό, οι ομοφυλόφιλοι γονείς επιλέγουν αν θα εκδηλώσουν ή όχι την σεξουαλική τους ταυτότητα φοβούμενοι τι ανάλογες επιπτώσεις στα παιδιά τους. Συνέπεια αυτού του φόβου είναι τα παιδιά που προέρχονται από ομοφυλοφιλικές οικογένειες να αναγκάζονται να ζουν με μυστικότητα για την οικογενειακή τους κατάσταση προκειμένου να αποφύγουν τον χλευασμό και τον εκβιασμό. Λόγω της ηθικής και καμιά φορά σωματικής παρενόχληση τα παιδιά των ομοφυλόφιλων είναι σκληρά και αντέχουν τον εκβιασμό. Αυτό το στοιχείο όμως δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί από έρευνες γιατί τα παιδιά που έχουν υποστεί εκβιασμό για την σεξουαλικότητα των γονιών τους αρνούνται να το καταθέσουν σε αυτούς (Clarke, Kitzinger & Potter, 2004).

Η καθημερινότητα των ομοφυλοφιλικών οικογενειών είναι δύσκολη γιατί οι γονείς προσπαθούν καθημερινά να ομαλοποιήσουν τον ομοφοβικό εκβιασμό αν και τα άλλα παιδιά είναι ιδιαίτερα σκληρά με τα παιδιά των ομοφυλόφιλων. Υπάρχουν όμως, ομοφυλόφιλοι γονείς που ενώ γνωρίζουν ότι το παιδί είναι θύμα ομοφοβικού εκβιασμού ή ότι θα είναι κάποια στιγμή στο μέλλον, αγνοούν τις ψυχολογικές επιπτώσεις. Μερικοί πάλι ομοφυλόφιλοι γονείς αρνούνται πεισματικά την κατάσταση του ομοφοβικού εκβιασμού (Clarke, Kitzinger & Potter, 2004).

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις για τα παιδιά των ομοφυλόφιλων που έχουν υποστεί ομοφοβικό εκβιασμό ποικίλουν ανάλογα με τον χαρακτήρα, την προσωπικότητα (αντοχή), τις εμπειρίες και τις γνώσεις του κάθε παιδιού. Πολλοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι παιδιά ομοφυλόφιλων που έχουν υποστεί ομοφοβικό εκβιασμό έχουν μικρές ψυχολογικές συνέπειες, όπως σε κάθε είδους εκβιασμό σε παιδιά ετεροφυλόφιλων γονιών (Clarke, Kitzinger & Potter, 2004).

Ακόμη, οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν καθημερινά κοινωνικές, νομικές και θεσμικές διακρίσεις. Πιο συγκεκριμένα οι διακρίσεις την εργασία είναι δύο ειδών, πρώτον αν θα τους προσλάβουν και

δεύτερον η αντιμετώπιση κατά την διάρκεια της εργασίας τους (μισθός, προαγωγές) (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Οι επιπτώσεις της προκατάληψης και των διακρίσεων τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κοινωνίας φανερώνουν το δικαίωμα των ομοφυλοφιλικών ατόμων, όχι στη διαφορά, αλλά στην αδιαφορία. Οι ομοφυλόφιλοι, όπως και όλες οι άλλες μειονοτικές ομάδες δεν ζητούν από την πλειονότητα διαφορετική μεταχείριση αλλά να τους αφήσουν να ζήσουν την επιλογή τους. Για αυτό και ο όρος ομοφυλόφιλος πρέπει να χρησιμοποιείται ως επίθετο, δηλαδή ομοφυλόφιλος άντρας ή ομοφυλόφιλη γυναίκα, και όχι ως ουσιαστικό.

Οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της ομοφοβίας μελετήθηκαν και από την έρευνα της συγγραφέως. Αυτό υλοποιήθηκε μέσα διάφορες ερωτήσεις για τα δικαιώματα, για τις νομικές διακρίσεις και για τις δημόσιες εκδηλώσεις των ομοφυλόφιλων. Οι απαντήσεις-απόψεις των ερωτηθέντων αναλύθηκαν με βάση τις αρχές της διά του λόγου ψυχολογίας στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

4.1)ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΓΑΜΟ

Κατά περιόδους το θέμα του ομοφυλοφιλικού γάμου έρχεται στην επιφάνεια είτε από μέλη της κοινότητας των ομοφυλόφιλων που προσπαθούν να διεκδικήσουν το δικαίωμα αυτό είτε από συγγενείς ή φίλους ομοφυλόφιλων που επιθυμούν να στηρίξουν τα άτομα που αγαπούν και νοιάζονται. Ο ομοφυλοφιλικός γάμος γίνεται αντικείμενο συζήτησης και σε πολλές περιπτώσεις θέμα εκστρατειών κατά των άνισων νομοθεσιών του εκάστοτε κράτους. Οι εκστρατείες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις σεξουαλικά μειονοτικές ομάδες. Οι ψυχολογικές συνέπειες από μια τέτοια εκστρατεία είναι το στρες, το άγχος, η πίεση, η αναστάτωση, ο θυμός και η νευρικότητα. Όλα τα παραπάνω έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις διαπροσωπικές σχέσεις με τους φίλους, με την οικογένεια αλλά και με τον σύντροφο τους. Τέλος, με τις εκστρατείες αυτές τα ομοφυλόφιλα άτομα αισθάνονται επιπλέον στιγματισμό (Herek, 2011).

Σύμφωνα με την κοινωνική ψυχολογία και τις διάφορες έρευνες που έγιναν σε ομάδες, τα άτομα τείνουν να ευνοούν την ομάδα στην οποία ανήκουν και να τονίζουν την διαφορά αλλά και την μειωμένη θέση της έξω-ομάδας (Wetherell, 2004). Ως εκ τούτου, οι νόμοι που ψηφίζονται στις δημοκρατικές κοινωνίες προκύπτουν με τον ίδιο τρόπο, όφελος για την ένδο-ομάδα και ζημία για την έξω-ομάδα. Η άρνηση του δικαιώματος του γάμου στους ομοφυλόφιλους γίνεται από την ομάδα των ετεροφυλόφιλων και τους κάνει να νιώθουν και να φαίνονται κατώτεροι. Το κοινωνικό πλέον πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί αν με διάφορους τρόπους και καταφέρουμε να επηρεάσουμε την κοινή, κυρίως ετεροφυλοφιλική, γνώμη. Άλλωστε, τα πράγματα στις μέρες έχουν αλλάξει καθώς πολλοί ομοφυλόφιλοι εκδηλώνονται και όλο και περισσότεροι ετεροφυλόφιλοι γνωρίζουν κάποιον ομοφυλόφιλο. Ακόμη, η προσωπική επαφή και η φιλία με ομοφυλόφιλα άτομα ίσως λύσει το ζήτημα του στιγματισμού ενώ η ισότητα στον γάμο ίσως προκύψει αν από-πλαισιωθεί από ηθικούς και θρησκευτικούς κανόνες (Herek, 2011).

Οι αρνητικές κυρίως συνέπειες από τις ανισότητες στο δικαίωμα του γάμου έρχονται κατά καιρούς στην επιφάνεια από διάφορες εκστρατείες που πραγματοποιούνται σε διάφορα μέρη ανά τον κόσμο. Με αφορμή την απαγόρευση στην πολιτεία της Καλιφόρνιας για τον ομοφυλοφιλικό γάμο, δημιουργήθηκε μία εκστρατεία για την διεκδίκηση αυτού του δικαιώματος από τους ομοφυλόφιλους. Η εκστρατεία δημιούργησε ευκαιρίες για υποστήριξη αλλά και για στιγματισμό των ομοφυλόφιλων και συγκρούσεις. Οι συμμετέχοντες στις σχετικές με την απαγόρευση έρευνες, δήλωναν αμφιθυμικά συναισθήματα για την ομάδα των ομοφυλόφιλων (θετικά και αρνητικά). Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής υπάρχουν είκοσι εννιά πολιτείες που περιορίζουν το δικαίωμα τους γάμου σε ομοφυλόφιλους. Ο περιορισμός αυτός οδηγεί στην στέρηση και

άλλων προνομίων όπως τα νομικά δικαιώματα (Maisel & Fingerhut, 2011). Τα νομικά και οικονομικά οφέλη είναι η διατροφή σε περίπτωση διαζυγίου, το δικαίωμα συνταξιοδότησης και το αξίωμα συμμετοχής στα αποκτήματα τους ζευγαριού. Οι πολλοί οικονομικοί πόροι, η προστασία και η ασφάλεια της οικογένειας, τα φορολογικά δικαιώματα, τα τυχόν επιδόματα, η ασφάλεια στον τομέα της υγείας, τα προνόμια σε δικαστικά ζητήματα και η γενικότερη κοινωνική υποστήριξη το ζευγάρι και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια (Herek, 2011).

Η ψήφιση του νόμου για τον περιορισμό του ομοφυλοφιλικού γάμου, οι εκστρατείες που συγκροτήθηκαν για την κατάργηση του και οι συζητήσεις που ακολούθησαν για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων και σε άλλες χώρες είχαν αρνητικές συνέπειες για την ατομική ευημερία. Στην ομάδα των Λ.Ο.Α.Τ. (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ) κυριαρχούσε το άγχος, οι διακρίσεις, η προκατάληψη και η τεράστια ψυχολογική πίεση. Για την αντιμετώπιση αυτής της δυσάρεστης συναισθηματικής κατάστασης δημιουργήθηκαν ενώσεις ΛΟΑΤ. Ενώ από έρευνες βρέθηκε ότι οι σεξουαλικά μειονοτικές ομάδες με την μεγαλύτερη κατάθλιψη βρίσκονται σε κράτη με τροπολογίες κατά του ομοφυλοφιλικού γάμου (Maisel & Fingerhut, 2011).

Στις ψυχολογικές συνέπειες των ίδιων των ομοφυλόφιλων, από την στέρηση των δικαιωμάτων τους, μπορούν να προστεθούν και οι ακόλουθες. Το στρες μειοψηφίας που προκύπτει από την στιγματισμένη κοινωνική θέση. Η απόκρυψη της σεξουαλικής ταυτότητας οδηγεί σε εσωτερικευση της ψυχολογικής δυσφορίας που προκύπτει από την προκατάληψη και τις διακρίσεις σε βάρος άλλων ομοφυλόφιλων. Η εσωτερικευμένη ψυχολογική πίεση έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους εαυτούς τους και συχνά οδηγεί στην κατάθλιψη. Η εσωτερική σύγκρουση με το τι νιώθει και με το τι πρέπει να δείχνει ότι νιώθει συνδυάζεται με τις αρνητικές αλληλεπιδράσεις και εμπειρίες με «φανατικούς» ετεροφυλόφιλους και οδηγούν σε αύξηση των αρνητικών συναισθημάτων. Υπάρχουν όμως και θετικές συνέπειες, όπως το γεγονός ότι τα ομοφυλόφιλα άτομα έρχονται πιο κοντά στην οικογένεια και στους φίλους τους (Fingerhut, Riggle & Rostosky, 2011). Τα ομοφυλόφιλα άτομα κατά την διάρκεια των τροπολογιών για την θέσπιση ή τον περιορισμό του ομοφυλοφιλικού γάμου μπορεί να έχουν περισσότερη υποστήριξη από τους δικούς τους ανθρώπους ή να οδηγούνται σε συζητήσεις που θα φέρουν συγκρούσεις (Maisel & Fingerhut, 2011).

Αρνητικές συνέπειες από την ανισότητα στον γάμο υπάρχουν και στις σχέσεις ανάμεσα στο ζευγάρι. Ο σεξουαλικός στιγματισμός εντείνεται από την ανισότητα στο δικαίωμα του γάμου και μετασχηματίζεται σε διαρθρωτικό στιγματισμό. Οι σχέσεις του ζευγαριού, μετά τον γάμο αποκτούν δυνατότερους συναισθηματικούς δεσμούς και τους βοηθά να αντιμετωπίζουν με περισσότερη δύναμη τα τυχόν εμπόδια και προβλήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

αποτελούν τα διάφορα ζευγάρια ομοφυλοφίλων τα οποία κατάφεραν να εκδώσουν το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης και ωφελήθηκαν από τα διάφορα προνόμια που αυτό προσφέρει. Για αυτό τον λόγο, λοιπόν, πολλοί ομοφυλόφιλοι επιθυμούν να παντρευτούν. Όπως οι ετεροφυλόφιλοι επέλεξαν την σύντροφο ή τον σύντροφο τους και αποφάσισαν να επισημοποιήσουν αυτήν την σχέση με έναν γάμο, έτσι και τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια βρήκαν το έτερο ήμισυ τους αλλά χωρίς καμιά αντίστοιχη επιλογή περί επισημοποίησης. Επομένως, από την στιγμή που οι νόμοι του κράτους αρνούνται το δικαίωμα του γάμου στους πολίτες του, πρόκειται για διαρθρωτικό στιγματισμό (Herek, 2011).

Ο γάμος αποτελεί την προτιμώμενη επιλογή και την νομικά καλύτερη για τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Με αυτόν τον τρόπο, νομιμοποιείται η σχέση και το ζευγάρι αισθάνεται πιο ασφαλή για την δημιουργία οικογένειας και για την προστασία αυτής της οικογένειας. Οι ομοφυλόφιλοι που έχουν την δυνατότητα να παντρευτούν αισθάνονται πιο αποδεκτοί από την κοινωνία, έχουν κατά κάποιον τρόπο διασφαλίσει την ισότητα και την κοινωνική ένταξη (Fingerhut, Riggle & Rostosky, 2011).

Ο γάμος έχει και συναισθηματικές επιδράσεις στο ζευγάρι. Η επισημοποίηση της σχέσης αλλάζει την συμπεριφορά τους ζευγαριού στο κοινωνικό του περιβάλλον. Ωστόσο, και οι διαπροσωπικές σχέσεις μπορούν να επηρεαστούν με το άγχος να αυξάνει την δέσμευση και την οικειότητα αλλά και να αυξάνει τους καυγάδες (Maisel & Fingerhut, 2011). Επομένως, η σεξουαλική προτίμηση δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο στον γάμο, στην ευτυχία, στην ικανοποίηση και στην ανάγκη της κοινωνίας να έχει έναν τέτοιο θεσμό (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Οι τροπολογίες για τον περιορισμό των ομοφυλοφιλικών γάμων σε διάφορες χώρες παγκοσμίως όπως και στην Ελλάδα, επιφέρουν αρνητικές συνέπειες εκτός από τα ίδια τα άτομα που βιώνουν τον στιγματισμό αλλά και στις οικογένειες τους. Οι οικογένειες με μέλη γκέι, λεσβία, αμφιφυλόφιλο ή τρανσέξουαλ βιώνουν μεγάλη αρνητική έκθεση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και μεγάλο άγχος και ανησυχία για την ασφάλεια και την ευημερία της οικογένειας τους. Για αυτόν τον λόγο θεωρείται σημαντικό σε μια τέτοια οικογένεια η ύπαρξη των ετεροφυλοφιλικών γνωστών που είναι μεν άνετοι με τον ζήτημα της ομοφυλοφιλίας αλλά προβάλλουν δε την βασική άποψη της κοινωνίας (Horne, 2011).

Η οικογένεια με κάποιο ομοφυλόφιλο μέλος νιώθει αρνητικά διότι έχει το «στίγμα ευγένειας». Δηλαδή, κάποιο ετεροφυλοφιλικό μέλος της οικογένειας, που μπορεί στο παρελθόν να είχε και το ίδιο αμφισβητήσει την σεξουαλική του ταυτότητα, γνωρίζει ότι ο στιγματισμό μιας μειονότητας επιφέρει αρνητικά αποτέλεσμα για αυτήν. Έτσι είναι πιο ευαισθητοποιημένος σε θέματα ομοφυλοφιλίας, επιθυμεί να πάρει πρωτοβουλίες σε αντι-γκέι θέματα και διαθέτει ενσυναίσθηση του πως είναι να είσαι στιγματισμένος. Ακόμη η

οικογένεια με το ομοφυλοφιλικό μέλος νιώθει αρνητικά γιατί έχει το «στίγμα άγχους» δηλαδή ανησυχούν έμμεσα για τις συνέπειες που θα έχει στην οικογένεια τους οι τροπολογίες για τον γάμο (άγχος, ενδο-οικογενειακές συγκρούσεις) (Horne, 2011).

Τα μέλη τέτοιων οικογενειών σε περιόδους με αντι-γκέι πολιτικές νιώθουν έντονο άγχος, στρες, αγωνία, κατάθλιψη και ανησυχία για την ευημερία της οικογένειας. Οι οικογένειες αυτές ήταν «προβληματικές» και πριν τις τροπολογίες αλλά τώρα η ψυχολογική δυσφορία είναι αυξημένη. Από έρευνες έχει βρεθεί σημαντική διαφορά σε οικογένειες που ζουν σε κράτη με τροπολογίες γάμων και σε άλλες που ζουν σε κράτη χωρίς τροπολογίες. Οι πρώτες έχουν περισσότερο άγχος καθώς αισθάνονται απειλή για την ομάδα των ομοφυλοφίλων και δυνητική απειλή για την οικογένεια. Τέτοιες οικογένειες είναι αντίθετες στην προκατάληψη και στις διακρίσεις και λόγω της πίστης που έχουν στην ισότητα των δικαιωμάτων είναι αντίθετες και στις τροπολογίες που καθιστούν τους ομοφυλόφιλους δευτερεύοντες πολίτες στην κοινωνία. Ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις των τροπολογιών στους ομοφυλόφιλους και στους περιορισμούς που θα φέρουν στην ζωή τους (ψυχολογία, εργασία, σχέσεις). Οι τροπολογίες του γάμου μπορεί να μην είναι επιβλαβής τώρα αλλά οι συνέπειες από μια τέτοια νομοθεσία θα φανούν στο μέλλον (Horne, 2011).

Συμπερασματικά, οι οικογένειες παίρνουν αρνητικά μηνύματα για τα ομοφυλόφιλα άτομα κατά την διάρκεια των συζητήσεων για τις τροπολογίες και των εκστρατειών. Ενδέχεται οι οικογένειες να έχουν τα ίδια αρνητικά συναισθήματα και το ίδιο επίπεδο άγχους με τα ομοφυλόφιλα άτομα. Οι οικογένειες έχουν διάφορες στρατηγικές αντιμετώπισης των τροπολογιών κατά του ομοφυλοφιλικού γάμου. Κάποιες από αυτές μπορεί να είναι ο ακτιβισμός σε αντι-τροπολογιών εκστρατείες, απομάκρυνση από τα ομοφυλόφιλα άτομα ή και αποδοχή των τροπολογιών αυτών. Όμως, παρόλο τις αρνητικές συνέπειες, η όλη διαδικασία φέρνει πιο κοντά τα ετεροφυλοφιλικά μέλη των οικογενειών με τους ομοφυλόφιλους (με γνωστικές και συναισθηματικές ομοιότητες μεταξύ τους) (Horne, 2011).

Η στέρηση του δικαιώματος του γάμου αποτελεί θέμα δημόσιας υγείας με σημαντικές πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Το νομικό, θα λέγαμε, κενό σχετικά με τον ομοφυλοφιλικό γάμο οδηγεί σε ανισότητες μεταξύ ζευγαριών με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Οι διαμάχες πάνω σε αυτό το θέμα έχουν χαρακτηριστεί ως «πόλεμος κουλτούρας». Οι πολέμιο από την μια πλευρά υποστηρίζουν την ισότητα και την δικαιοσύνη μεταξύ των ανθρώπου άσχετα με τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ενώ οι πολέμιο από την άλλη πλευρά τονίζουν την ομαλότητα και τα χρηστά ήθη μέσα σε μια κοινωνία (Fingerhut, Riggle & Rostosky, 2011).

Συμπερασματικά, παρατηρήθηκε επιφύλαξη για τους ομοφυλόφιλους από την κοινωνία διανθισμένη με αρνητικά

συναισθήματα όπως θυμός, θλίψη, άγχος, απογοήτευση και φόβο αλλά και αυξημένη συμμετοχή της κοινότητας και στήριξη των ομοφυλόφιλων με κύριο το συναίσθημα της υπερηφάνειας. Έτσι, τα αρνητικά συναισθήματα και οι αρνητικές επιπτώσεις από μια τέτοια εκστρατεία είναι πάντα περισσότερα από τα θετικά συναισθήματα και επιπτώσεις. Οι ομοφυλόφιλοι που βρίσκονται σε σχέση ή τα ζευγάρια που κατάφεραν να παντρευτούν πριν τις τροπολογίες είναι και αυτά σε δυσμενέστερη θέση, ενώ συνολικά τα αποτελέσματα από τις αντί-γκει εκστρατείες είναι σχεδόν πάντα αρνητικά για τους ΛΟΑΤ (Maisel & Fingerhut, 2011).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει θεσμοθετημένος νόμος που απαγορεύει αλλά και να επιτρέπει τον γάμο μεταξύ ομοφυλόφιλων. Στην πράξη όμως υπάρχουν άνισα νομοσχέδια για την τέλεση του γάμου με αποτέλεσμα τον σεξουαλικό στιγματισμό των ζευγαριών. Το αίτημα για τον ομοφυλοφιλικό γάμο προέρχεται από του ίδιους τους ομοφυλόφιλους αλλά και από ενώσεις τους όπως την Ελληνική Ομοφυλοφιλική Κοινότητα στην Αθήνα και την Σύμπραξη κατά της Ομοφυλοφοβίας στην Θεσσαλονίκη. Το αίτημα για τον ομοφυλοφιλικό γάμο καθίσταται περισσότερο από κάθε άλλη φορά αναγκαίο καθώς ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών συμβουλεύεται την ILGA (διεθνής οργάνωση ομοφυλόφιλων αντρών και γυναικών) και το 1994 ψηφίστηκε από το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ο ομοφυλοφιλικός γάμος ενώ παράλληλα, σε πολλά κράτη υπάρχει η νομοθέτηση της ομοφυλοφιλικής συμβίωσης (Δανία, Νορβηγία, Ισλανδία, Σουηδία, Ισπανία) (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Οι ομοφυλόφιλοι ζητούν νομιμοποίηση του ομοφυλοφιλικού γάμου και όχι απλή ύπαρξη μερικών τελετών. Οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις δεν περιορίζονται μόνο στην σεξουαλική επαφή αλλά μεταξύ του ζευγαριού υπάρχει αγάπη και συναίσθημα όπως άλλωστε και στα υπόλοιπα ζευγάρια. Ο γάμος εκτός του ότι θα επισφραγίσει τα συναισθήματα τους θα τους εξασφαλίσει και μια σειρά από δικαιώματα, όπως ιατρικές αποφάσεις για τον σύντροφο τους, μεταβίβαση κληρονομιάς, συνταξιοδότηση και κάθε είδους οικονομικής παροχής. Τα δικαιώματα αυτά και οι υποχρεώσεις από ένα ετεροφυλοφιλικό γάμο είναι αυτονόητα. Έτσι, το να ζητάμε από κάποιον ομοφυλόφιλο να απαρνηθεί την ομοφυλοφιλία είναι σαν αν του ζητάμε να εγκαταλείψει την δυνατότητα να αγαπήσει και να αγαπηθεί (Giddens, 2002).

Η ομοφυλοφιλική συμβίωση υπάρχει σε πολλά κράτη στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική αλλά όχι στην Ελλάδα. Ο γάμος και η συμβίωση στην Ελλάδα σημαίνει αυτόματα ένα ζευγάρι με έναν άντρα και μια γυναίκα. Τα άτομα πιστεύουν ότι οι τροπολογίες για τον ομοφυλοφιλικό γάμο βασίζονται στην άγνοια, στην προκατάληψη και στο μίσος για τους ομοφυλόφιλους. Ακόμη βασίζονται σε θρησκευτικές προκαταλήψεις και σε συντηρητική πολιτική. (Horne, 2011) Στον γάμο εισέρχεται και το θρησκευτικό

στοιχείο (η Εκκλησία θεωρεί τους ομοφυλόφιλους αμαρτωλούς ότι παρεκκλίνουν από το Θείο) αλλά ο γάμος συνδέεται και με την αναπαραγωγή του είδους (δημιουργία οικογένειας) (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Ο γάμος έχει τεράστια επίδραση στην προσωπική, στην διαπροσωπική και στην κοινωνικά ταυτότητα ή λειτουργικότητα. Ο γάμος θεωρείται δικαίωμα αλλά και προνόμιο. Ο γάμος από ψυχολογικής πλευράς δημιουργεί καινούργια ταυτότητα αυτή του ζεύγους, αλλάζει την επικοινωνία μεταξύ του ζευγαριού, των φίλων, της οικογένειας αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Ακόμη, το παντρεμένο πλέον ζευγάρι αναλαμβάνει νέους κοινωνικούς ρόλους. Σε όλα αυτά ο σεξουαλικός προσανατολισμός δεν προσδιορίζεται αλλά παίζει σημαντικό ρόλο αν είναι ομοφυλοφιλικός. Ανάλογα με τις ανάγκες του ζευγαριού ο γάμος μπορεί να τους ωφελήσει αλλά και να τους βλάψει. Από έρευνες βρέθηκε ότι οι ομοφυλόφιλοι με νομική συμβίωση είναι πιο συνειδητοποιημένοι στις επιλογές τους και πιο προσανατολισμένοι σε ψυχολογικό επίπεδο (Παπαζήση, Σακκελίων & Στογιαννίδου, 1996).

Το δικαίωμα του γάμου και η ανισότητα ως προς αυτό μελετήθηκαν και από την έρευνα της συγγραφέως όπως παρατίθεται σε επόμενο κεφάλαιο. Ο ομοφυλοφιλικός γάμος προσεγγίστηκε μέσα από διάφορες ερωτήσεις για την νομιμοποίηση που θα έπρεπε ή όχι να συμβεί στην Ελλάδα, για τα οφέλη που προσφέρει και για την διαμάχη που προκύπτει με την Ελληνική Ορθόδοξη εκκλησία. Παράλληλα, μελετήθηκε και το δικαίωμα των ομοφυλόφιλων για σύσταση οικογένειας με ερωτήσεις που αφορούσαν τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους, το αν οι ομοφυλόφιλοι είναι κατάλληλοι για γονείς και ποιες πιθανές συνέπειες προκύπτουν από μία ενδεχόμενη τέτοια υιοθεσία.

5)ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ

5.1) ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι ομοφυλόφιλοι όπως αναφέραμε και σε προηγούμενα κεφάλαια, υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες και στους πολιτισμούς. Για αυτό θα ήταν χρήσιμο να μελετήσουμε τις ισχύουσες νομοθεσία σε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να τις παραλληλίσουμε με αυτήν της Ελλάδας. Η μελέτη των δικαιωμάτων που κατέχουν αυτήν την στιγμή τα άτομα με ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό θεωρείται αναγκαία για την εργασία καθώς το νομικό πλαίσιο θα ήταν μία πιο αντικειμενική ματιά της προκατάληψης και των διακρίσεων που ισχύουν σε βάρος τους. Πιο συγκεκριμένα οι αναφορές στους περιορισμούς των δικαιωμάτων και στην ανισότητα ως προς τον νομικό δίκαιο υπογραμμίζονται ακόμη περισσότερο με την αναφορά των θεμελιωμένων δικαιωμάτων αλλά και των διατάξεων εκείνων που συμπεριλαμβάνουν τα ομοφυλόφιλά άτομα.

Σύμφωνα λοιπόν, με το άρθρο 21 που υπάγεται στο Κεφάλαιο «Ισότητα» του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύονται τις διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού (FRA, χ.χ.).

Από τις εξελίξεις των τελευταίων ετών προκύπτει ότι αυξάνεται διαρκώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ευαισθητοποίηση για τα δικαιώματα των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων και των διαφυλικών (ΛΟΑΤ) ατόμων. Η συνθήκη της Λισαβόνας, με τον νομικώς δεσμευτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενισχύει το νομοθετικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων. Η ΕΕ καλείται πλέον να μεριμνήσει για την καταπολέμηση των διακρίσεων στο πλαίσιο όλων των πολιτικών και των δραστηριοτήτων της, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού. Σε διεθνές επίπεδο έχει επιβεβαιωθεί με ιδιαίτερη έμφαση η συναίνεση όσον αφορά την ανάγκη καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, με την έγκριση δύο συστάσεων και ενός ψηφίσματος από την Επιτροπή Υπουργών και από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης (FRA, χ.χ.).

Στο πλαίσιο αυτό, μετά τη θέσπιση νομοθεσίας σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ που περιορίζει τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε το 2009 από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) να εξετάσει την κατάσταση των ατόμων αυτών (FRA, χ.χ.).

Η έκθεση του FRA με θέμα Ομοφοβία, τρανσφοβία και διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας του φύλου αποκαλύπτει τρία βαθύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤ στην Ευρωπαϊκή Ένωση: αναγκάζονται να ζουν στη σιωπή και

την αφάνεια, υφίστανται βίαιες επιθέσεις και δεν τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης. Οι νομοθετικές εξελίξεις στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤ παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η έρευνα του FRA εντόπισε έξι βασικά (αλληλένδετα) ζητήματα, τα οποία παρουσιάζουν τόσο θετικές όσο και αρνητικές τάσεις: (FRA, χ.χ.).

1) Ελευθερία του συνέρχεσθε και ελευθερία έκφρασης.

Προκλήσεις κατά των διαδηλώσεων που διοργανώνουν οι ΛΟΑΤ ή επιθετικές διαμαρτυρίες εναντίον τους, αλλά και βελτίωση της προστασίας των διαδηλωτών. Απαγόρευση της ενημέρωσης ανηλικών σχετικά με τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις (FRA, χ.χ.).

2) Ρητορική μίσους και εγκλήματα μίσους. Περιορισμένη προστασία κατά πράξεων μισαλλοδοξίας και βίας σε βάρος λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και διαφυλικών ατόμων. Ελάχιστα είναι τα κράτη μέλη που χρησιμοποιούν το ποινικό δίκαιο για την εκδίκαση παρόμοιων περιστατικών (FRA, χ.χ.).

3) Άνιση μεταχείριση και διακρίσεις. Η προστασία ατόμων με ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα εξακολουθεί να είναι ασαφής, παρά την κοινοτική νομολογία. Μεγάλος είναι, ωστόσο, ο αριθμός των φορέων ισότητας που ασχολούνται με τον γενετήσιο προσανατολισμό στην εργασία αλλά και πέραν αυτής (FRA, χ.χ.).

4) Ελεύθερη κυκλοφορία και επανένωση οικογενειών. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηκόων της ΕΕ η αρχή της ίσης μεταχείρισης εφαρμόζεται άνισα: ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ προβλέπουν περιορισμούς όσον αφορά την αναγνώριση των σχέσεων συμβίωσης και των γάμων ομοφυλόφιλων που έχουν συναφθεί σε άλλο κράτος μέλος ή αρνούνται να τα αναγνωρίσουν, ενώ άλλα κράτη μέλη διευρύνουν τη νομοθεσία τους στον εν λόγω τομέα (FRA, χ.χ.).

5) Διεθνής προστασία λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και διαφυλικών ατόμων που αιτούνται άσυλο. Πολλά κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι της άποψης ότι δεν δικαιούνται άσυλο όσοι το αιτούνται για λόγους προστασίας από διώξεις που βασίζονται στον γενετήσιο προσανατολισμό ή στην ταυτότητα του φύλου τους, εάν μπορούν να ζουν στις χώρες τους χωρίς «να αποκαλύπτονται» (FRA, χ.χ.).

6) Αλλαγή φύλου. Υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε θεραπεία, την αναγνώριση από το νόμο και την ίση μεταχείριση στους περισσότερους τομείς της κοινωνικής ζωής, παρότι ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν μεριμνήσει για τη βελτίωση της κατάστασης (FRA, χ.χ.).

Οι διφορούμενες εξελίξεις δείχνουν ότι σημειώνεται μεν πρόοδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά με διαφορετικό ρυθμό και με άνισο τρόπο: εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Τα εμπόδια αποδίδονται ως επί το πλείστον στην επίμονη μισαλλοδοξία και στην αρνητική στάση απέναντι στις λεσβίες, τους ομοφυλόφιλους, τους αμφιφυλόφιλους και τα

διαφυλικά άτομα. Οι ανομοιομορφες τάσεις σε επίπεδο ΕΕ αντικατοπτρίζουν ή και ενισχύουν τα στερεότυπα και τις αρνητικές στάσεις που σχετίζονται με τους ΛΟΑΤ. Είναι σημαντική η νομοθετική κατοχύρωση ίσων δικαιωμάτων, όπως ήδη γίνεται σε ορισμένους τομείς. Η κατανόηση και η αποδοχή του κοινού δεν μπορεί να βελτιωθεί όμως μόνο με νομικά μέσα. Απαιτείται διάλογος μεταξύ των κυβερνήσεων και της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ενεργητική συμμετοχή για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ (FRA, χ.χ.).

Ορισμένες εθνικές κυβερνήσεις εγκρίνουν επί του παρόντος ολοκληρωμένα σχέδια για την προστασία των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤ. Για παράδειγμα:

Η Ολλανδία έχει εγκρίνει για την περίοδο 2008-2011 ολοκληρωμένο κείμενο πολιτικής για τις λεσβίες, τους ομοφυλόφιλους, τους αμφιφυλόφιλους και τα διαφυλικά άτομα με τίτλο «Simply Gay» («Απλώς ομοφυλόφιλος»). Πρόκειται για ένα εθνικό σχέδιο δράσης που περιλαμβάνει 60 διαφορετικά μέτρα, καθώς και 24 έργα χρηματοδοτούμενα από διάφορα υπουργεία για τη βελτίωση της κοινωνικής αποδοχής των ατόμων ΛΟΑΤ και την ενίσχυση των δικαιωμάτων τους. (FRA, χ.χ.).

Στη Σουηδία μια κυβερνητική υπηρεσία συμβάλλει στην «καταπολέμηση της θεσμοθέτησης της ετεροφυλοφιλίας στην κοινωνία» μέσω της προαγωγής της δημοκρατίας, της ανεκτικότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (FRA, χ.χ.).

Το Ηνωμένο Βασίλειο περιλαμβάνει πλέον στο πρόγραμμα της κυβέρνησης σχέδιο εργασίας «για την αντιμετώπιση παρωχημένων προκαταλήψεων και την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σε όλους, ανεξαρτήτως του γενετήσιου προσανατολισμού ή της ταυτότητας του φύλου τους» (FRA, χ.χ.).

Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ (Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν λάβει μέτρα για την ενίσχυση της εκπαίδευσης και του διαλόγου, ιδίως σε σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα, με στόχο την καταπολέμηση των αρνητικών στάσεων απέναντι στην ομοφυλοφιλία και τα άτομα ΛΟΑΤ (FRA, χ.χ.). Στο Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα υπήρχε το περίφημο άρθρο 28 για το οποίο χρειάστηκαν πολλοί πολιτικοί διάλογοι προκειμένου να καταργηθεί.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον ισχύον σύνταγμα του Ηνωμένου Βασιλείου υπό κυβέρνηση Μάργκαρετ Θάτσερ το 1988, υπήρχε το άρθρο 28 το οποίο όριζε τα εξής. Απαγόρευε μια οποιαδήποτε τοπική αρχή να προωθεί σκόπιμα την ομοφυλοφιλία ή να δημοσιεύει σχετικό υλικό με πρόθεση την προώθηση της. Ακόμη απαγόρευε να προωθείτε η ομοφυλοφιλία ως προσποιημένη μορφή οικογένειας. Το 1999 και μετά έγιναν προσπάθειες στην Αγγλία και στην Ουαλία για κατάργηση αυτού του άρθρου. Υπήρχαν πολλά επιχειρήματα υπέρ της κατάργησης όπως ότι αποτελεί μια συντηρητική ηθική και ότι η ομοφοβία στην παρούσα κοινωνική

φάση θεωρείται άχρηστη, ανεπιθύμητη, απαράδεκτη και αναποτελεσματική, ακόμη οδηγεί στην προκατάληψη και στις διακρίσεις. Υπήρχαν όμως και επιχειρήματα κατά της κατάργησης του άρθρου όπως ο διαχωρισμός προκατάληψης και διακρίσεων και ότι οι διακρίσεις βρίσκονται έξω από την στάση του κάθε ατόμου για την ομοφυλοφιλία. Από έρευνες που έγιναν για το συγκεκριμένο άρθρο βρέθηκε ότι από αυτό προκύπτει μια ιεραρχική σχέση μεταξύ ετεροφυλοφιλίας και ομοφυλοφιλίας με ταυτόχρονο αποκλεισμό των λεσβιών και των γκέι από την πολιτική ιδιότητα του πολίτη. Ακόμη βρέθηκε ότι στην εκπαιδευτική διαδικασία αποφεύγονται συζητήσεις με κριτική ματιά για την ομοφυλοφιλία. Τέλος, υποστηρίχτηκε ότι η νομοθεσία αποτελεί στρατηγική εύρεσης μιας κρίσης και ότι η αναγκαιότητα ύπαρξης της επικαλέστηκε τους φόβους των γονιών (Burrige, 2004).

Η προβολή της ομοφοβικής συμπεριφοράς και ή εμφανής κατωτερότητα οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας θεωρείται παρακινδυνευμένη στις μέρες μας. Το ίδιο ισχύει και για τις ομάδες που αποτελούν σεξουαλικές μειονότητες. Οπότε όσοι εξέφραζαν απροκάλυπτα τις ρατσιστικές του απόψεις τώρα θα πρέπει να αποδεχτούν τις διακρίσεις με ανοχή. Αυτή η παραδοχή δεν είναι πολιτικά αθώα αλλά αποτελεί θετική αποτίμηση των ενδο-ομαδικών σχέσεων στις δυτικές κοινωνίες. Έτσι, υπάρχουν τεχνικές ώστε να αποφευχθεί ο αρνητικός χαρακτηρισμός μιας ταυτότητας. Μία από αυτές είναι η χαρακτηριστική πλέον φράση καθώς έχει καταγραφεί σε πολλές έρευνες «δεν είμαι ομοφοβικός αλλά..». Το δίλλημα της συμμετοχής αποτελεί αποποίηση ομοφοβικού επιχειρήματος, νομιμοποίηση και αποποίηση όσων θα ακολουθήσουν, προσπάθεια αποφυγής λογοκρισία και κριτικής από τρίτους και ανησυχία για αυτά που θα πουν. Για παράδειγμα στα επιχειρήματα για την κατάργηση του άρθρου 28 αρνούνταν την ομοφυλοφιλία αλλά έδειχναν ενδιαφέρον για όλους τους συμμετέχοντες των συζητήσεων για το άρθρο (Burrige, 2004).

Στα επιχειρήματα για την κατάργηση του άρθρου υπήρχε άρνηση της ομοφυλοφιλίας τονίζοντας αισθητά την απουσία της. Για παράδειγμα αρνιόταν να προσδιορίσουν το περιεχόμενο της ομοφυλοφιλίας καθώς δεν αναφέρονταν σε αυτήν με το όνομα της, μιλώντας γενικά. Ακόμη, αποφεύγοντας να χαρακτηριστεί ο λόγος ομοφοβικός, δήλωναν εξ αρχής ότι δεν είναι και βάσιζαν την άποψη τους σε κάτι λογικό, αξιόπιστο και συναισθηματικό (με μετατόπιση της έμφασης από την ίδια την ομοφυλοφιλία στις συνέπειες της). Ή δήλωναν αρχικά την άρνηση για την ομοφυλοφιλία και αμέσως δήλωναν επιβεβαίωση για αυτήν. Επίσης μιλάνε για ειδικά δικαιώματα όσον αφορά την ισότητα των ομοφυλόφιλων (αποφυγή απόδοσης της ομοφοβίας) (Burrige, 2004).

Στα επιχειρήματα για την κατάργηση του άρθρου υπήρχε απόδειξη ανοχής της ομοφυλοφιλίας τονίζοντας την παρουσία της. Δηλαδή κάποιες από τις τεχνικές ανοχής είναι ότι αναφέρουν στον

λόγο τους ότι έχουν φίλους ομοφυλόφιλους ή ότι αποποιούνται την ευθύνη για την προκατάληψη και την ομοφοβία. Η αμοιβαία επιρροή είναι πιο σημαντική σε αντιθετικά επιχειρήματα από την ατομική γνώση. Όμως, η άρνηση ή αποποίηση της ομοφοβίας στον λόγο δεν δηλώνει και θετικές πράξεις υπέρ των ομοφυλόφιλων όπως ψήφιση υπέρ της κατάργηση του άρθρου. Έτσι, αν και παραδέχονται τα αρνητικά συναισθήματα για τους ομοφυλόφιλους δεν επιθυμούν να συνεχίσουν να ενισχύσουν αυτούς κυρίως για λόγους προστασίας των παιδιών. Η προκατάληψη και οι διακρίσεις για τους ομοφυλόφιλους μετατοπίζονται στην νομοθεσία με νομιμοποίηση, αποποίηση της ομοφοβίας και τελικά ανοχή (Burrige, 2004).

Συγκριτικά με την Ελλάδα, τα περισσότερα κράτη της Ε.Ε. έχουν θεσμοθετημένα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Ωστόσο το FRA, με βάση τα πορίσματα των συγκριτικών αναλύσεων, συνεχίζει με στοιχειοθετημένες προτάσεις ώστε να αναπτυχθούν θετικές εξελίξεις στον τομέα της προστασίας από τις διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας του φύλου μέσω συντονισμένων πρωτοβουλιών για διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Ας μελετήσουμε τώρα πιο αναλυτικά τα νομοθετικά πλαίσια της Ελλάδος για τους ομοφυλοφιλικούς πληθυσμούς της.

5.2) ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα, όπως ανέφερα και σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι μία από τις πιο ομοφοβικές χώρες (Ρανίου, 2009) με αποτέλεσμα λείπουν νόμοι, διατάξεις και βασικά δικαιώματα που οι ομοφυλόφιλοι απολαμβάνουν στις υπόλοιπες χώρες της δυτικής Ευρώπης και βόρειας Αμερικής. Ακόμη, τα θέματα ΛΟΑΤ δεν γίνονται συχνά θέμα ανοικτής συζήτησης.

Η ομοφυλοφιλία έγινε νόμιμη το 1951 από τον νέο Ποινικό κώδικα που υιοθετήθηκε το 1950, αλλά ορισμένες διακρίσεις σε νόμους σε βάρος των ομοφυλόφιλων ισχύουν μέχρι και σήμερα. Την «ασέλγεια παρά φύση» (μεταξύ αρρένων) τιμωρεί το άρθρο 347 του Π.Κ. και προβλέπει προϋποθέσεις για το αξιόποινο. Για καμία από τις προϋποθέσεις που το άρθρο αναφέρει, δεν φαίνεται να συντρέχει λόγος εξειδικευμένης ρύθμισης, αφού οι προβλεπόμενες πράξεις τιμωρούνται ή ρυθμίζονται στο πλαίσιο του κολασμού αδικημάτων που αφορούν τις ετεροφυλοφιλικές σχέσεις (η κατάχρηση σχέσης εξουσίας και η αποπλάνηση προσώπου κάτω των 17 ετών, συνιστούν ποινικό αδίκημα που ρυθμίζεται από τα άρθρα 343 και 339 του Π.Κ.). Ακόμη στο άρθρο υπάρχει σαφής διακριτική μεταχείριση έναντι της ανδρικής ομοφυλοφιλικής πορνείας, την στιγμή που η ίδια πράξη στην περίπτωση ετεροφυλοφιλικών σχέσεων δεν συνιστά ποινικό αδίκημα, υπάρχει μάλιστα νόμος του 1999 που ρυθμίζει τα σχετικά με τα «Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα». Η πρόβλεψη διαφορετικού κατώτερου ορίου ηλικίας συγκατάθεσης (τα 17 χρόνια, έναντι των 15 σε άλλες διατάξεις), συνιστά επίσης διακριτική μεταχείριση ενώ τη διαφοροποίηση αυτή την θεωρεί δυσμενή διάκριση σε βάρος των ομοφυλόφιλων και η Διεθνής Αμνηστία (Ποινικός κώδικας, χ.χ.).

Σύμφωνα με πόρισμα του Ιουνίου του 2003 του Συνηγόρου του Πολίτη περί «Νομίμων προϋποθέσεων προσαγωγών και αστυνομικών ερευνών», μετά από διερεύνηση σχετικών αναφορών που έγιναν προς τον Συνήγορο, αναφέρθηκαν σε παράνομες προσαγωγές και σε ανάρμοστη συμπεριφορά (δυσμενή και απαξιώτικα σχόλια, απειλές ξυλοκοπισμού και βιασμού) από μέρος των αρμόδιων οργάνων που σκοπό είχαν την προσβολή των ομοφυλόφιλων ατόμων.

Η σεξουαλική διάκριση δεν αναφέρεται πουθενά στο Ελληνικό σύνταγμα, ωστόσο ένας νόμος που προστατεύει τα ομοφυλόφιλα άτομα ενάντια στην άνιση μεταχείριση με βάση τον γενετήσιο προσανατολισμό υιοθετήθηκε το 2005 (Ν.3304/05) σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο νόμος (Ν.3304/05) αναφέρει τον σκοπό του που είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων στον εργασιακό τομέα και μεταξύ άλλων αναφέρει και την περίπτωση του γενετήσιου προσανατολισμού. Με τον νόμο αυτό διασφαλίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ακόμη ο νόμος αυτός

καθορίζει την έννοια των διακρίσεων σε λιγότερο ευνοϊκή διάκριση και σε έμμεση διάκριση μεταξύ άλλων και λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού. Ωστόσο, το νομικό αυτό πλαίσιο τονίζει ότι δεν κρίνει αναγκαία μέτρα για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας, τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας και την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των ατόμων. Τέλος, ο νόμος καθορίζει τις ποινικές κυρώσεις τις παραβίασης του και τιμωρεί με φυλάκιση έξι (6) μηνών μέχρι τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή χιλίων (1.000) έως πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ.

Στις 22 Φεβρουαρίου 2011 το Υπουργείο Δικαιοσύνης έφερε προς δημόσια διαβούλευση νέο αντιρατσιστικό νόμο, αντικαθιστώντας τον ήδη ισχύοντα 927 του 1979, ο οποίος πλέον επεκτείνει την προστασία του νόμου και σε ομάδες ή πρόσωπα που δεν προσδιορίζονται μόνο με βάση την φυλή, το χρώμα, την θρησκεία και την εθνική ή εθνοτική καταγωγή τους, αλλά και τον γενετήσιο - σεξουαλικό τους προσανατολισμό (ΦΕΚ, 2005).

Δεν υπάρχει επίσημη αναγνώριση των ομοφυλόφιλων ζευγαριών. Ωστόσο οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί πολιτικού γάμου δεν αναφέρουν ότι οι μελλοντικοί πρέπει να είναι αποκλειστικά διαφορετικού φύλου, κάτι που δεν απαγορεύει, άρα επιτρέπει στην θεωρία των γάμο μεταξύ ομοφυλοφίλων. Παρόλα αυτά μέχρι στιγμής έχει ερμηνευτεί ως ένωση γυναίκας και άνδρα, και κάποιοι πανεπιστημιακοί νομικοί επιμένουν ότι ο γάμος μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου είναι ανυπόστατος, ενώ άλλοι νομικοί και συνταγματολόγοι επιμένουν πως μια τέτοια ερμηνεία του νόμου είναι αντισυνταγματική.

Τον Απρίλιο του 2006 το ΠΑΣΟΚ με τον Γεώργιο Παπανδρέου έκανε μια πρόταση στην Βουλή για την αναγνώριση των ανύπαντρων ζευγαριών, ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων. Ωστόσο, με βάση ορισμένες οργανώσεις ΛΟΑΤ αυτό δεν είχε κανένα όφελος στα δικαιώματα των ΛΟΑΤ, αφού απαγόρευε την υιοθέτηση παιδιού από ομοφυλόφιλους.

Στις 3 Ιουνίου του 2008 ο δήμαρχος Τήλου κ. Αλιφέρης προχώρησε στην σύναψη πολιτικού γάμου μεταξύ δύο ομοφυλόφιλων ζευγαριών, πράγμα που το χαρακτήρισε "ανυπόστατο" ο Υπουργός Δικαιοσύνης Σωτήρης Χατζηγάκης και ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Σανιδάς απαγόρευσε τους γάμους ατόμων του ίδιου φύλου και διέταξε δίωξη κάθε δημάρχου που θα τελούσε γάμο ομοφυλόφιλων, με εγκύκλιό του την 30η Μαΐου 2008.

Ο εισαγγελέας Ρόδου έχει ξεκινήσει έρευνα για τη νομιμότητα των πράξεων του δημάρχου Τήλου Τάσου Αλιφέρη. Υπέρ του γάμου τάχθηκαν το ΠΑΣΟΚ και το ΣΥΡΙΖΑ. Οι ομοφυλοφιλικές οργανώσεις ανακοίνωσαν πως θα εξαντλήσουν όλα τα νομικά μέσα για την αναγνώριση του δικαιώματος γάμου, αλλά δεν ανακοινώθηκε ακόμα καμιά σχετική ενέργειά τους.

Συμπερασματικά, τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων στην Ελλάδα βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης. Η ιστορία και η κοινωνία δεν επιτρέπει να διεκδικήσουν τα νόμιμα αλλά και ανθρώπινα δικαιώματα που δικαιούνται, ενώ συγκριτικά με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες η Ελλάδα έχει ακόμη πολύ μέλλον μπροστά της.

Τα δικαιώματα που διεκδικούν οι ομοφυλόφιλοι μεταξύ άλλων είναι: να υπηρετούν κανονικά την στρατιωτική του θητεία, να μην διώκονται για τις επιλογές τους, να απολαμβάνουν τα ίδια προνόμια με τους ετεροφυλόφιλους στα θέματα της εργασίας, της εκπαίδευσης και της υγείας, να προστατεύονται νομικά και να μπορούν να κάνουν οικογένεια. Το ζήτημα της οικογένειας το διεκδικούν με την ελευθερία να παντρεύονται και να υιοθετούν παιδιά. Τα δικαιώματα αυτά, τα προασπίζουν οι ομοφυλόφιλοι με τρία κύματα αντιδράσεων. Το πρώτο κύμα ήταν η αποκάλυψη της σεξουαλικής τους ταυτότητας. Το δεύτερο αποτελείται από τον αγώνα για την διεκδίκηση βασικών δικαιωμάτων, ενώ τώρα βιώνουμε το τρίτο και μεγαλύτερο κύμα με βασικό αίτημα το δικαίωμα στον γάμο, όπως έχει αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο (Fingerhut, Riggle & Rostosky, 2011).

Λαμβάνοντας υπόψη το ισχύον σύνταγμα στην Ελλάδα κρίθηκε αναγκαίο, και από την έρευνα της συγγραφέως, η μελέτη των κατοχυρωμένων και των υπό διεκδίκηση δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων. Δεδομένου μιας χώρας που αρνείται να συμπεριλάβει στα συνταγματικά δικαιώματα την ομάδα των ομοφυλόφιλων, θα ήταν ενδιαφέρον η μελέτη της άποψης των αυριανών πολιτών της. Έτσι, σε επόμενο κεφάλαιο θα γίνουν αναφορές, με παράθεση αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις, σε κάποια από τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων.

6) ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στον Ηνωμένο Βασίλειο, βρέθηκε ότι στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας υπάρχουν υψηλά ποσοστά ομοφοβίας. Η ομοφοβική συμπεριφορά αποτελούσε την καλύτερη απόδειξη και επιβεβαίωση της ετεροφυλοφιλίας. Το να είναι κάποιος ομοφοβικός μπροστά στους φίλους του θεωρήθηκε ένας από τους κεντρικούς μηχανισμούς διατήρησης της ετεροφυλοφιλικής ανδρικής ταυτότητας (McCormack, 2010).

Η μελέτη σχετικών ερευνών σε διάφορα σχολεία, κυρίως της Αγγλίας, αφορά και την έρευνα της συγγραφέως. Το δείγμα που επιλέχθηκε δεν ήταν καθόλου τυχαίο όσον αφορά το θέμα της έρευνας. Οι μαθητές από τις έρευνες της Αγγλίας και οι δεκαπέντε έφηβοι της υπάρχουσας έρευνας αποτελούν άτομα στα οποία μπορούμε να διακρίνουμε την πιθανή αρνητική ή και θετική επέμβαση της εκπαίδευσης για τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Ακόμη, τα άτομα αυτά θα αποτελέσουν τους μελλοντικούς πολίτες της εκάστοτε χώρας οπότε η μελέτη των απόψεων του θα ήταν χρήσιμη για την πρόβλεψη μελλοντικών ομοφοβικών ή μη συμπεριφορών.

Η έρευνα του McCormack στα σχολεία της Νότιας Αγγλίας επιβεβαίωσε την ύπαρξη της ομοφοβίας για την επιβεβαίωση της αντρικής ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας. Αλλά σε αυτήν σημειώθηκε λιγότερος ομοφοβικός λόγος καθώς οι περισσότεροι από τους μαθητές είχαν για φίλος έναν γκέι και δεν φοβόταν να έρθουν σε επαφή μαζί του. Ο μόνος πλέον ομοφοβικός-γκέι λόγος ακουγόταν από τους γκέι μαθητές οι οποίοι προσπαθούσαν να έρθουν πιο κοντά με τους ετεροφυλόφιλους μαθητές (McCormack, 2010).

Σύμφωνα με την θεωρία της ηγεμονικής αρρενωπότητας, η ανδρική ταυτότητα αποτελείται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και όποιο άτομο αποκλίνει από αυτά περιθωριοποιείται. Με βάση αυτήν την θεωρία ο ανδρισμός ισοδυναμεί με την ετεροφυλοφιλία ενώ τα θηλυκά στοιχεία σε έναν άντρα ισοδυναμούν με την ομοφυλοφιλία. Ακόμη, η σχέση μεταξύ ετεροφυλοφιλίας και ομοφυλοφιλίας είναι καθαρά ιεραρχική. Σε αυτά έρχεται να προστεθεί και ο πολιτιστικός φόβος κάθε ετεροφυλόφιλου άντρα, μήπως είναι ομοφυλόφιλος. Ο φόβος αυτός βασίζεται σε δύο θεωρήσεις, στο γεγονός ότι ο καθένας μπορεί να είναι ή να γίνει ομοφυλόφιλος και ότι τα επίπεδα της πολιτιστικής ομοφοβίας αλλάζουν ανάλογα με την περίοδο (για παράδειγμα περιόδους ηγεμονικού ανδρισμού). Η θεωρία αυτή περιγράφει ακόμη και δύο ρυθμιστικούς μηχανισμούς της ανδρικής συμπεριφοράς, με τους οποίους μπορεί κανείς να κυριαρχήσει την ομοφυλοφιλία. Αυτοί είναι η κυριαρχία στον λόγο και η δυνατότητα περιθωριοποίησης ατόμων που είναι ομοφυλόφιλοι. Σε αντιδιαστολή της θεωρίας της ηγεμονικής αρρενωπότητας, τώρα προτιμάται το μοντέλο του πολλαπλού ανδρισμού. Σύμφωνα με αυτό τα αγόρια δεν φοβούνται

να εκδηλώσουν τις ομοφυλοφιλικές τους τάσεις και αν κάποια από αυτά διατηρούν την προσωπική του ομοφοβία την εκδηλώνουν σε ομότιμους τους και όχι σε σεξουαλικές μειονότητες (McCormack, 2010).

Οι σχέσεις των ατόμων όσον αφορά τις σεξουαλικές τους ταυτότητες είναι περίπλοκες και τις περισσότερες φορές αντιθετικές. Από την μια υπάρχει η θεωρία της ηγεμονικής αρρενωπότητας που συνδεδεμένη με την προβολή της ετεροφυλοφιλίας και την ομοφοβική συμπεριφορά και από την άλλη υφίσταται η σωματική αφή και η συναισθηματική οικειότητα (συζητήσεις για πιο θηλυκά θέματα χωρίς τον φόβο να παρεξηγηθούν) μεταξύ των αγοριών. Τα αγόρια δεν χρησιμοποιούν ομοφοβικά προσβλητικά επίθετα και τοποθετούνται ενάντια στην ομοφοβία καθώς στιγματίζουν την χρήση ομοφοβικού λόγου. Όμως εξακολουθεί να επικρατεί η έτεροκανονικότητα (McCormack & Anderson, 2010).

Στα σχολεία της Αγγλίας η αρρενωπότητα έχει καταλήξει να συνδέεται με την ετεροφυλοφιλία. Τα σχολικά προγράμματα προβάλλουν μόνο τις ετεροφυλοφιλικές σχέσεις μέσα από τα διάφορα γνωστικά τους αντικείμενα. Και όπως είναι γνωστό η εκπαίδευση συνδέεται με την κοινωνία με αποτέλεσμα η αρρενωπότητα να επιβάλει συμπεριφορές μακριά από κάθε τι ομοφυλοφιλικό και θηλυπρεπές αλλά και να απαγορεύει την σωματική και συναισθηματική οικειότητα. Κάποιες από τις κατευθυντήριες γραμμές που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες μπορεί να είναι η μελέτη της ιστορίας των ομοφυλόφιλων (συμπεριλαμβανομένου τους γκέι, τις λεσβίες, τους αμφιφυλόφιλους και τους τρανσέξουαλ) αλλά και την εισαγωγή ομοφυλοφιλικών προτύπων (McCormack & Anderson, 2010).

Λόγω της ομοφοβίας που επικρατεί στις σημερινές δυτικές κοινωνίες αλλά και παγκοσμίως γίνεται προσπάθεια από τα άτομα να επανακαθορίσουν τα ετεροφυλοφιλικά όρια μέσα από τον λόγο, την συμπεριφορά και τις πρακτικές που ακολουθούν. Κάποια από τα παραπάνω είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός των ομοφυλόφιλων, ο ομοφοβικός λόγος και οι αρνητικές στάσεις για τις σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες. Τα άτομα προσπαθούν να προστατέψουν την ταυτότητα τους όταν η ετεροφυλοφιλία βρίσκεται υπό αμφισβήτηση με δύο τρόπους. Με την ετεροσεξουαλική ανάκληση, δηλαδή με την διατήρηση της ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας χωρίς ίχνος ύπαρξης ομοφοβίας, υπερβαίνονται με αυτόν τον τρόπο τα όρια μεταξύ των δύο φύλων. Σύμφωνα με αυτήν τα άτομα έρχονται σε φυσική εγγύτητα με τους ομοφυλόφιλους καθώς έχουν περισσότερη σωματική και συναισθηματική οικειότητα μαζί τους. Ο δεύτερο τρόπος είναι με την ειρωνική ανάκληση, δηλαδή με την επέκταση και την διατάραξη των ορίων των δύο φύλων, για παράδειγμα πραγματοποιείται εκδήλωση θηλυκής συμπεριφοράς χωρίς τον φόβο της κοινωνικής κατακραυγής. Η ομοφοβία θεωρήθηκε ένδειξη ανωριμότητας, δεν χρησιμοποιούνται ομοφοβικά προσβλητικά

επίθετα και δεν σημειώνονται περιστατικά εκφοβισμού, περιθωριοποίηση και αποκλεισμού. Οι ειρωνικές συμπεριφορές αφορούν λέξεις, φράσεις και σχόλια με ομοφοβικό περιεχόμενο αλλά τελικός τους σκοπός δεν είναι η προσβολή ενός γκέι αλλά το χιούμορ. Παλιότερα, η συμπεριφορά αυτή θα μπορούσε να παρεξηγηθεί και να παρερμηνευτεί αλλά τώρα ο φόβος αυτός απλά απουσιάζει. Γεγονός που δείχνει την μείωση της ομοφοβίας και την διάβρωση της αρρενωπότητας (McCormack & Anderson, 2010).

Η σωματική επαφή μεταξύ αγοριών προσλαμβάνεται ως ένδειξη αγάπης και όχι ως υπόνοια ομοφυλοφιλίας ή σεξουαλικής επιθυμίας. Η σωματική και η συναισθηματική οικειότητα είναι απαλλαγμένη από ομοφοβικές συμπεριφορές. Σε σεξουαλικές συζητήσεις μεταξύ αγοριών, οι συνδαιτυμόνες αποφεύγουν να προβάλλουν την υπερ-ετεροφυλοφιλική άποψη (αρρενωπότητα) (McCormack & Anderson, 2010).

Συμπερασματικά, έχει αλλάξει η θεωρία περί ανδρικής αρρενωπότητας. Αυτό βασίζεται στα εξής στοιχεία από διάφορα σχολεία της Αγγλίας: μειώνεται η ομοφοβία και επεκτείνονται οι αποδεκτές έμφυλες συμπεριφορές. Γκέι θεωρούνται μόνο όσοι το δηλώνουν ανοιχτά με τον λόγο και την συμπεριφορά τους. Τα όρια της ετεροφυλοφιλική ταυτότητας είναι ρευστά. Όμως, εξακολουθεί να ισχύει σε πολλές περιπτώσεις η έτερο-κανονικότητα (απουσιάζει η απροκάλυπτη ομοφοβία) και το γεγονός ότι η ομοφοβία θεωρείται αρνητικό χαρακτηριστικό σε ένα άτομο (είναι κάτι που στιγματίζει). Τέλος, έχει βελτιωθεί η στάση απέναντι στους ομοφυλόφιλους γενικότερα (McCormack & Anderson, 2010).

6.A) Η ΟΜΟΦΟΒΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Η ομοφοβία στα σχολεία της Αγγλίας μελετήθηκε στον χρόνο και στον χώρο μέσω του όρου «ομο-υστερία». Η ομο-υστερία περιλαμβάνει τους φόβους και τις παράλογες πρακτικές στιγματισμού και περιθωριοποίησης ομοφυλόφιλων ατόμων. Τα αποτελέσματα στα σχολεία της Αγγλίας ήταν τα εξής: η πλειονότητα των μαθητών έδειξαν θετική υποστήριξη για την θεσμοθέτηση των ομοφυλοφιλικών δικαιωμάτων. Σε αυτόν ίσως να παίζει σημαντικό ρόλο το γεγονός ότι στα σχολεία αυτά υπήρχαν πολλοί ανοιχτά γκέι μαθητές. Επίσης, οι ετεροφυλόφιλοι μαθητές ερχόταν σε κοινωνική αλλά και σε σωματική επαφή με τους ομοφυλόφιλους συμμαθητές τους. Τέλος, και σε αυτήν την έρευνα καταγράφηκαν αρνητικά συναισθήματα αλλά και συμπεριφορές για τα ομοφυλόφιλα άτομα αλλά σε καμία περίπτωση δεν υπήρξε ομοφοβία όπως σε προγενέστερες μελέτες. Επομένως, βρέθηκε ότι η πολιτιστική ομοφοβία έχει αρχίσει να μειώνεται (McCormack, 2010).

Τι συμβαίνει όμως όταν η ομο-υστερία βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα; Στα σχολεία όπου ο ανδρισμός συνυπάρχει με υψηλά επίπεδα ομο-υστερίας οι ομοφυλόφιλοι μαθητές κρύβουν την

ταυτότητα τους από τους συνομηλικούς τους γιατί φοβούνται τον εκφοβισμό και τις παρενοχλήσεις με δυσανάλογες επιπτώσεις την μάθηση και στην κοινωνική ελευθερία. Από την άλλη οι ετεροφυλόφιλοι μαθητές πρέπει να υιοθετήσουν μια πιο ανδρική συμπεριφορά με όλους τους κανόνες της ηγεμονικής αρρενωπότητας και να αποφεύγουν κάθε γκέι συμπεριφορά ή και σκέψη (οφείλουν να είναι επιθετικοί, ομοφοβικοί και να απορρίπτουν κάθε τι θηλυπρεπές). Τα ετεροφυλόφιλα αγόρια χρησιμοποιούν τον ομοφοβικό λόγο για να φαίνονται περισσότερο άντρες στους συνομηλικούς τους. Επίσης θα πρέπει να κρατούν την απαραίτητη κοινωνική (συμπεριφορά, δηλώσεις, κατά των ομοφυλοφιλικών δικαιωμάτων) και σωματική απόσταση (αγκαλιές, χάρδια, φιλιά μεταξύ αγοριών) από τους ομοφυλόφιλους. Όλα αυτά φυσικά αποτελούν εξαίρεση σε περιπτώσεις αθλητικών δραστηριοτήτων. Η όμο-υστερία επηρεάζει τις στάσεις και τις συμπεριφορές των αγοριών κατά τις μεταξύ τους επαφές για αυτό και η μείωση της αποτελεί θετικό κοινωνικό αντίκτυπο στις σχολικές εμπειρίες (McCormack, 2010).

Τα αποτελέσματα από τις έρευνες του McCormack (2010) για την μείωση της όμο-υστερίας είναι τα παρακάτω. Πρώτον, έχει μειωθεί η πνευματική απόσταση από την ομοφυλοφιλία. Τα αγόρια τώρα υπερασπίζονται τους ομοφυλόφιλους και σε πολλές περιπτώσεις επιθυμούν την θεσμοθέτηση ομοφυλοφιλικών δικαιωμάτων, κάτι που δεν γίνονταν σε άλλες εποχές. Πολλοί από τους μαθητές της Αγγλίας που συμμετείχαν στις έρευνες είχαν γκέι φίλους. Ακόμη, γνωρίζουν ότι η ομοφοβία έχει στις μέρες αρνητική χροιά και στιγματίζει όσους φέρονται με τέτοιου είδους συμπεριφορές. Τώρα πια η ομοφοβία και όχι η ομοφυλοφιλία είναι απαράδεκτη και την απορρίπτουν εκφράζοντας απλή ανοχή. Δεύτερον, μειώνεται η κοινωνική απόσταση από τους γκέι μαθητές. Στα σχολεία της Αγγλίας υπάρχουν περισσότεροι ανοιχτά γκέι μαθητές που αναγνωρίζονται από τους συμμαθητές τους και μειώνεται ο εκφοβισμός, οι παρενοχλήσεις και η περιθωριοποίηση. Τρίτον, δεν χρησιμοποιείται ο ομοφοβικός λόγος που αποτελούσε τον κύριο μηχανισμό για την εδραίωση της αντρική ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί γνωρίζουν ότι θεωρείται αρνητικό στην κοινωνία μας και ότι στιγματίζει ως ρατσιστές όσους τον χρησιμοποιούν. Αν και τα ποσοστά ομοφοβικού λόγου έχουν μειωθεί συγκριτικά με άλλες έρευνες, εξακολουθούν να υπάρχουν ομοφοβικά υποτιμητικά επίθετα (για παράδειγμα «αδερφή»). Τέταρτον, έχει αλλάξει η λειτουργία του ομοφοβικού λόγου. Δεν χρησιμοποιείται για να προσβάλει κάποιον αλλά τώρα η χρήση του είναι παιχνιδιάρικη και ειρωνική. Ο ομοφοβικός λόγος ακούγεται κυρίως μεταξύ φίλων για πλάκα με αποτέλεσμα να αφαιρείται το στίγμα του. Ωστόσο και αυτή η χρήση του ομοφοβικού λόγου θεωρείται ανησυχητική γιατί οι ετεροφυλόφιλοι εξακολουθούν να έχουν προνομιακή θέση σε βάρος των ομοφυλόφιλων. Ο γκέι λόγος χρησιμοποιείται τώρα γενικά για να δηλώσει δυσαρέσκεια σε

οποιαδήποτε περίπτωση και τα παιδιά καταλήγουν να πιστεύουν ότι με αυτόν τον τρόπο δεν δηλώνουν την ομοφοβία τους. Ακόμη και έτσι όμως υπάρχει ένα στοιχείο ομοφοβίας. Επομένως, η πραγματική απουσία του ομοφοβικού λόγου αποτελεί θετικό στοιχείο για τους ομοφυλόφιλους και όχι μια εναλλακτική χρήση του. Τέλος, τώρα απορρίπτεται το γεγονός ότι η κοινωνική επαφή μεταξύ αντρών τους κάνει φαίνονται λιγότερο άντρες. Υπάρχει μεγαλύτερη φυσική εγγύτητα μεταξύ των αγοριών που δηλώνει αγάπη και αποτελεί φυσιολογικό μέρος της ανδρική αλληλεπίδρασης. Η σωματική επαφή είναι μειωμένη όταν οι φιλίες είναι πρόσφατες και όταν κάποιοι φανατικοί ετεροφυλόφιλοι την αρνούνται ως παρενόχληση. Συμπερασματικά, έχει παρατηρηθεί έλλειψη της ομο-υστερίας στην πνευματική, κοινωνική ένταξη και στον ομοφοβικό λόγο (McCormack, 2010).

6.B) Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αν και η θεωρία της ηγεμονικής αρρενωπότητας θεωρείται ότι έχει αλλάξει, αν και από σχετικές έρευνες σε σχολεία της Αγγλίας φαίνεται ότι τα ποσοστά ομο-υστερίας μειώνονται, ωστόσο οι ετεροφυλόφιλοι συνεχίζουν να φοβούνται και να υποβιβάζουν την ομοφυλοφιλία με βάση της ηγεμονικές νόρμες του ανδρισμού. Ο φόβος αυτός μπορεί να βασιστεί στις προσωρινές κουλτούρες που αναπτύσσονται σε διάφορα μέρη όπως και στην εκπαίδευση (αρρενωπότητα ενάντια φεμινισμού και γκέι πολιτικών) (Coyle & Kitzinger, 2002). Επομένως η ομοφοβία στα σχολεία και οι προκαταλήψεις μεταξύ των μαθητών φέρνουν στο προσκήνιο την ανάγκη εισαγωγής στο σχολικό πρόγραμμα σχετικών μαθημάτων.

Υπάρχει όμως, η άποψη ότι στην εκπαίδευση της παιδικής ηλικίας αλλά και γενικότερα υπάρχει απουσία της ομοφυλοφιλίας αλλά και ασχετοσύνη για την εξάλειψη των προκαταλήψεων σε λεσβιακά και γκέι θέματα αν και στην προσχολική εκπαίδευση θεωρείται σημαντικό η αντιμετώπιση της διαφορετικότητας για λόγους πλουραλισμού της κοινωνίας και για λόγους διακρίσεων και προκαταλήψεων. Έτσι, μέσα από διάφορες δραστηριότητες, με καθημερινές αλληλεπιδράσεις, με παιχνίδι αλλά και μέσα από τον λόγο τα παιδιά μαθαίνουν για την εθνική πολυμορφία αλλά όχι για την πολιτιστική με αποτέλεσμα να μην διδάσκονται για την κοινωνική δικαιοσύνη, για τις ζωές των γκέι και των λεσβιών αλλά και για την γενικότερη σεξουαλικότητα του ανθρώπου, καθώς αυτά τα θέματα θεωρούνται σε πολλές κοινωνίες, όπως και στην δικιά μας, ταμπού αλλά και ακατάλληλα ή και άσχετα για τα παιδιά. Στις μέρες ωστόσο έχει αυξηθεί το ερευνητικό ενδιαφέρον για αυτά τα θέματα και έτσι το ζήτημα των γκέι προσεγγίζεται τώρα ως μιας άλλης μορφής οικογένειας (Robinson, 2002).

Σύμφωνα με την έρευνα του Robinson, οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι τα θέματα περί διακρίσεων κατά των γκέι και των

λεσβιών είναι άσχετα και ακατάλληλα για τα παιδιά, καθώς αυτά τα θέματα αφορούν μόνο τους ενηλίκους και δεν έχουν σχέση με την φύση των παιδιών. Πολλοί βάσιζαν την άποψη τους στην θεωρία του Piaget για την ανάπτυξη. Σύμφωνα με αυτήν τα παιδιά δεν είναι ικανά να γνωρίσουν τα λεσβιακά και γκέι ζητήματα περί ισότητας λόγω γνωστικού επιπέδου, καθώς μόνο στο τελευταίο επίπεδο θα θεωρηθούν ικανά να τα αντιληφθούν (δηλαδή κατά την εφηβική περίοδο). Η άποψη αυτή όμως αμφισβητήθηκε από πολλές κοινωνικές θεωρίες που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά ζουν σε ένα κόσμο που έχει δημιουργηθεί από ενηλίκους και σύμφωνα με αυτούς καθορίζεται τι θεωρείται παιδί. Έτσι και η έννοια της σεξουαλικότητας κατασκευάζεται από την εκάστοτε κοινωνία σύμφωνα με την θρησκεία και την ηθική των ενηλίκων, με αποτέλεσμα η σεξουαλικότητα να έχει συνδεθεί αποκλειστικά με την σαρκική απόλαυση και την σεξουαλική πράξη και όχι με την προσωπική ταυτότητα του κάθε ατόμου, συμπεριλαμβανομένου και των παιδιών. Το αποτέλεσμα αυτών των λανθασμένων αντιλήψεων είναι οι ενήλικες να μην μαθαίνουν στα παιδιά για την ανθρωπινή σεξουαλικότητα και όσοι το κάνουν να ανήκουν σε κάποια ειδική κατηγορία όπως γκέι, λεσβίες, αμφιφυλόφιλοι ή τρανσέξουαλ και να κατηγορούνται για αυτό. Η ενημέρωση των παιδιών σε θέματα σεξουαλικότητας κρύβει πάντοτε τους φόβους και τις ανησυχίες των ενηλίκων ότι τα παιδιά θα μπουν στον πειρασμό να δοκιμάσουν όλα αυτά που θα ακούσουν από αυτούς, να έρθουν νωρίτερα σε σεξουαλική επαφή αλλά και ότι τα παιδιά που προέρχονται από ομοφυλοφιλικές οικογένειες θα έχουν και τα ίδια ομοφυλοφιλικές τάσεις (Robinson, 2002).

Το σχολείο θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό τμήμα της ζωής του παιδιού για την ανάπτυξη του φύλου αλλά και για την ανάπτυξη αντιλήψεων για την ετεροφυλοφιλία αλλά και κάθε είδους αντίληψη περί σεξισμού. Στις έρευνες του Robinson (2002) για κάποιους από τους συμμετέχοντες όμως, η έννοια της σεξουαλικότητας αποτελεί προβληματική όταν ξεφεύγει από τα όρια της ετεροφυλοφιλίας. Συγκεκριμένα υποστηρίζουν ότι είναι μη φυσιολογικό και αποκλίνον οτιδήποτε δεν ανήκει στην ετεροφυλοφιλία. Ειδικά για την προσχολική ηλικία κυριαρχεί η ομοφοβία και ο ετεροσεξισμός. Η ομοφοβία αποτελεί την προκατάληψη, τις διακρίσεις κάθε μορφής (παρενόχληση, πράξεις βίας) απέναντι σε άτομα που ανήκουν σε σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ). Ενώ ο ετεροσεξισμός αναφέρεται στην βαθιά πίστη για την ανωτερότητα της ετεροφυλοφιλίας. Με βάση τα παραπάνω οι εκπαιδευτικοί αρνούνται να συζητήσουν τέτοιου είδους θέματα με τα παιδιά λόγω της υπάρχουσας θρησκείας, την ηθική αλλά κυρίως φοβούμενοι τις αντιδράσεις των γονιών. Καθώς, η σεξουαλικότητα θεωρείται ιδιωτική υπόθεση και η άποψη αυτή δαιμονίζεται στο νηπιαγωγείο με αποτέλεσμα οι γκέι και οι λεσβίες να μελετούνται στα στενά όρια της

οικογένειας. Η τοποθέτηση των λεσβιακών και των γκέι θεμάτων στην οικογένεια (τύποι οικογενειών) θεωρείται ως νομιμοποίηση τέτοιων θεμάτων καθώς εκλείπει το σεξουαλικό τμήμα αλλά παράλληλα υποβιβάζονται οι μη ετεροφυλόφιλοι (οι όροι γκέι και λεσβία αντικαθίστανται από τον όρο γονείς: δύο μπαμπάδες ή δύο μαμάδες). Ακόμη η ομοφοβική συμπεριφορά των ενηλίκων στέλνει διάφορα μηνύματα στα παιδιά για την σεξουαλική διαφορετικότητα και δημιουργούνται ομοφοβικά στερεότυπα και μύθοι για το τι θεωρείται άντρας (αρρενωπότητα), τι θεωρείται γυναίκα, για τους ρόλους των φύλων και για το γεγονός ότι οι ομοφυλόφιλοι αποτελούν ένα είδος ανωμαλίας (Robinson, 2002).

Σε διάφορες συζητήσεις για διδασκαλία της σεξουαλικότητας σε παιδιά παρουσιάστηκε μια ιεραρχία σε σχέση με το τι πρέπει να διδάσκονται οι μαθητές. Τα ζητήματα σχετικά με τους γκέι και τις λεσβίες βρίσκονται πολύ χαμηλά σε αυτήν την ιεραρχία. Αντίθετα τα θέματα σχετικά με τους διάφορους πολιτισμούς, με την ειδική αγωγή, με την διγλωσσία των πληθυσμών και με το φύλο των μαθητών θεωρούνται πιο άνετα προς συζήτηση με τα παιδιά. Ωστόσο, και τα θέματα αυτά προσεγγίζονται επιφανειακά και ως αναφορές σε σχέση με την ανοχή και την κατανόηση που οφείλουμε να δείχνουμε σε αυτούς τους πληθυσμούς και όχι ως αντί-ρατσιστικός ή αντί-ομοφοβικός λόγος (διατάραξη των σχέσεων εξουσίας μέσα στην κοινωνία). Τα θέματα αυτά διδάσκονται ανάλογα με τις γνώσεις και την εμπειρίες του κάθε εκπαιδευτικού αλλά πάντα σε σχέση με την ισχύουσα θρησκεία και ηθική. Ακόμη τα θέματα αυτά συζητούνται μόνο στις περιπτώσεις που υπάρχει στην τάξη ένα παιδί από ομοφυλοφιλική οικογένεια και ο εκπαιδευτικός θέλει να αποφύγει περιστατικά ομοφοβίας. Συμπερασματικά, καθίσταται αναγκαίο η γνώση των παιδιών για τις διακρίσεις και τις προκαταλήψεις σε σχέση με τον γενετήσιο προσανατολισμό και την διαφορετικότητα, και να απαλλαγούν από τις διακρίσεις, τις προκαταλήψεις, την ομοφοβία, τον ετεροσεξισμό και τις κοινωνικές ανισότητες (Robinson, 2002).

Για την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των διακρίσεων εναντίον των ομοφυλόφιλων θα ήταν χρήσιμο να διαπαιδαγωγηθούν από νωρίς τα παιδιά πάνω σε αυτά τα θέματα, αλλά σύμφωνα με τους περισσότερους τα παιδιά θεωρούνται άσχετα με αυτά τα θέματα και τα θέματα ακατάλληλα για τα παιδιά. Μάλιστα και πολλοί εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν πολλά για την παιδική ηλικία με αποτέλεσμα να τα θεωρούν αθώα. Ακόμη επικρατεί η άποψη ότι μόνο οι σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες ενδιαφέρονται για την διδασκαλία τέτοιων θεμάτων (παιδιά από ομοφυλοφιλικές οικογένειες). Τα παραπάνω ωστόσο δεν ισχύουν γιατί ο ένας καθορίζει την ταυτότητα του άλλου. Έτσι, ο ετεροφυλόφιλος καθορίζει τον ομοφυλόφιλο, ο ομοφυλόφιλος καθορίζει τον ετεροφυλόφιλο και όλοι μαζί καθορίζουν την σεξουαλικότητα. Και από την στιγμή που η ανθρώπινη σεξουαλικότητα δεν είναι κάτι το

εμφανές, αποδίδουμε σχεδόν αυτόματα στον άλλο κατά την διάρκεια καθορισμού της ταυτότητας του το στοιχείο της ετεροφυλοφιλίας. Συνέπεια της παραπάνω διεργασίας είναι η απουσία της ομοφυλοφιλίας από την ατομική ταυτότητα και η εδραίωση μιας «υποχρεωτικής» ετεροφυλοφιλίας και του ετεροσεξισμού. Οι συνέπειες των παραπάνω λειτουργούν σαν ντόμινο καθώς στη συνέχεια οι ομοφυλοφιλικές οικογένειες φοβούνται να εκδηλώσουν την ομοφυλοφιλία τους λόγω της υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας και του ετεροσεξισμού (Robinson, 2002).

Αν και η εισαγωγή μαθημάτων για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα και κατά συνέπεια για την ομοφυλοφιλία φαντάζουν μακρινά, στις μέρες μας υπάρχουν σε πολλές χώρες διάφορα προγράμματα αφύπνισης των λεσβιών και των γκέι. Τα προγράμματα αυτά έχουν μεγάλη παράδοση, βασίζονται στον ακτιβισμό και θεωρούν ότι οι αρνητικές απόψεις και συμπεριφορές για τους ομοφυλόφιλους μπορούν να αλλάξουν μέσω της εκπαίδευσης. Τα προγράμματα αυτά εκθέτουν τα ομοφυλόφιλα άτομα, κάνουν γνωστές τις ζωές τους και προσπαθούν να εκλείψουν τα φαινόμενα της προκατάληψης και των σεξουαλικών διακρίσεων (Coyle & Kitzinger, 2002).

6.Γ) ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ

Τα προγράμματα αφύπνισης περιλαμβάνουν την αναγνώριση των λεσβιακών και των γκέι στερεοτύπων, την αντικατάσταση των στερεοτύπων αυτών με θετικές και πραγματικές πληροφορίες, την εμπειρική εργασία, την ενθάρρυνση της ενσυναίσθησης, την αναγνώριση της ετεροφυλοφιλικής κυριαρχίας και την προσπάθεια να μειωθεί. Στα προγράμματα αφύπνισης προσπαθούν να προκαλέσουν τις μέχρι τώρα γνωστές απόψεις για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα και να την απομακρύνουν από την ομοφοβία, την ετεροφυλοφιλική κυριαρχία και τα διάφορα θρησκευτικά ταμπού. Όλα αυτά πραγματοποιούνται με διάφορες ασκήσεις, παιχνίδια ρόλων, εμπειρίες, ερωτηματολόγια, γλωσσικές ασκήσεις, στερεοτυπικές ασκήσεις, ποικίλα κουίζ, εργασίες γνώσεων, συνεντεύξεις, συνεδρίες ψυχοθεραπείας και ομιλίας, ζωγραφική, ιστορίες ζωής και γράμματα. Μέσω αυτών οι συμμετέχοντες προσπαθούν να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν την δική τους ομοφοβία και να προκαλέσουν την ετεροφυλοφιλική κυριαρχία. Μία συνηθισμένη άσκηση είναι να ζητήσουν από τους συμμετέχοντες να αγοράσουν ένα περιοδικό για ομοφυλόφιλους και να δουν πως αισθάνονται οι ίδιοι, πως τους βλέπουν οι άλλοι και τα λοιπά (Coyle & Kitzinger, 2002).

Εκτός από την ομοφοβία και την ετεροφυλοφιλική κυριαρχία τα προγράμματα αφύπνισης μελετούν και άλλες έννοιες όπως αυτή του φιλελευθερισμού. Ο φιλελευθερισμός προσεγγίζεται με δύο προοπτικές, της ανοιχτής και της μη προκατειλημμένης άποψης και

της φιλελεύθερης ιδεολογίας συγκαλυμμένης της προκατάληψης. Η πρώτη περίπτωση είναι ιδανικά για το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας ωστόσο η δεύτερη είναι και αυτή που εμφανίζεται στις σύγχρονες κοινωνίες καθώς τα άτομα γνωρίζοντας το κοινωνικά απορριπτόμενο της προκατάληψης προτρέχουν να δηλώσουν ότι την απορρίπτουν. Έτσι, οι διάφορες προκατειλημμένες απόψεις για την ομοφυλοφιλία κρύβονται πίσω από φιλελεύθερο λεξιλόγιο. Η έννοια του φιλελευθερισμού θεωρείται προβληματική από τα διάφορα προγράμματα αφύπνισης καθώς κρύβει την κυριαρχία της ετεροφυλοφιλίας (Coyle & Kitzinger, 2002).

Μία άλλη έννοια που χρησιμοποιούν τα προγράμματα αφύπνισης είναι τα σεξουαλικά στερεότυπα. Σύμφωνα με τα προγράμματα αυτά τα προκατειλημμένα άτομα χρησιμοποιούν στο λόγο τους στερεότυπα. Η ανατροπή των στερεοτύπων στα προγράμματα αυτά γίνονται με βάση την θεωρία της «υπόθεσης επαφής». Σύμφωνα με αυτήν, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες έρχονται σε επαφή η πλειονότητα με την μειονότητα (στην περίπτωση μας η ετεροφυλόφιλοι με τους ομοφυλόφιλους) και προσπαθούν να μειώσουν τα όρια της ένδο-ομάδας με τη έξω-ομάδα, να βελτιώσουν τις διομαδικές σχέσεις και να μειώσουν την προκατάληψη. Η υπόθεση επαφής προσδιορίζει τις συγκεκριμένες αυτές συνθήκες. Οι συνθήκες αφορούν την ύπαρξη κοινωνικής και θεσμικής υποστήριξης, την δυνατότητα γνωριμίας και συνεργασίας μεταξύ των μελών των ομάδων και την ισότιμη θέση τους κατά την διάρκεια της επαφής (Κοκκινάκη, 2006). Τα στερεότυπα προσεγγίζονται στα προγράμματα αυτά αυξάνοντας ή μειώνοντας τις διαφορές των ετεροφυλόφιλων και των ομοφυλόφιλων. Η υπόθεση επαφής μπορεί να υλοποιηθεί τώρα που όλο και περισσότερα άτομα εκδηλώνουν την σεξουαλική τους ταυτότητα. Ακόμη, τα στερεότυπα μπορούν να προσεγγιστούν και μέσω της εκπαίδευσης επιδρώντας θετικά στην εικόνα των ομοφυλόφιλων (Coyle & Kitzinger, 2002).

Τα προγράμματα αφύπνισης των λεσβιών και των γκέι έχουν θετική επίδραση στις χώρες που υλοποιούνται καθώς μειώνουν την ομοφοβία, τον ετεροσεξισμό και την προκατάληψη. Δυστυχώς, στην Ελλάδα δεν υπάρχει αντίστοιχο πρόγραμμα (Coyle & Kitzinger, 2002).

Η μελέτη της ισχύουσας κατάστασης στον εκπαιδευτικό θεσμό και η ανάγκη εισαγωγής σχετικών με τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα μαθημάτων καθώς και η ανάγκη ύπαρξης προγραμμάτων αφύπνισης στην χώρα μας μπορούν να συσχετιστούν με την έρευνα της συγγραφέως. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από έφηβους οι οποίοι βρίσκονται στις τελευταίες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με αυτό τον τρόπο γίνεται δυνατή η ανάδειξη της ισχύουσας εκπαιδευτικής πολιτικής στις απόψεις των συμμετεχόντων. Ο εκπαιδευτικός θεσμός μετά την οικογένεια είναι ο βασικός επίσημος μηχανισμός γαλούχησης των νέων. Μέσα σε αυτόν διαμορφώνεται οι απόψεις και οι στάσεις τους για διάφορα ζητήματα,

ανάμεσα στα οποία και αυτό της ομοφυλοφιλίας. Ακόμη, στα αποσπάσματα που ακολουθούν υπάρχουν κάποιες ακραίες και ιδιαίτερα αρνητικές για τους ομοφυλόφιλους απόψεις, κάτι που επιβεβαιώνει την ανάγκη εισαγωγής των ομοφυλοφιλικών ζητημάτων στα αναλυτικά προγράμματα καθώς και την σύσταση εξωσχολικών προγραμμάτων αφύπνισης. Τέλος, οι ακραίες αυτές απόψεις προδιαγράφουν την μελλοντική πορεία των ομοφυλόφιλων ζητημάτων στην χώρα μας, η οποία θα συνεχίσει να είναι αρνητική για τα ίδια τα ομοφυλόφιλά άτομα.

Πιο συγκεκριμένα, η συγγραφέας με την έρευνα που ακολουθεί θα προσπαθήσει να μελετήσει τα χαρακτηριστικά της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικής ταυτότητας και θα προσπαθήσει να δείξει αν οι συμμετέχοντες θεωρούν την ομοφυλοφιλία ως μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας. Ακόμη, η έρευνα θα επεκταθεί και σε νομικά ζητήματα. Τα δικαιώματα που θα αναλυθούν αποτελούν τα πιο εξεζητημένα δικαιώματα που διεκδικεί το ομοφυλοφιλικό κίνημα. Αυτά είναι τα εργασιακά δικαιώματα, το δικαίωμα του γάμου και το δικαίωμα στην υιοθεσία παιδιών. Τα δύο τελευταία δικαιώματα θα επικεντρωθούν στις πιθανές συνέπειες από την θέσπιση τους τόσο για τα ίδια τα ομοφυλόφιλά άτομα όσο και για την κοινωνία γενικότερα.

Η έρευνα αυτή συνδέεται με τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα που έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια. Πιο συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων ατόμων και η όλη συζήτηση για αν η ομοφυλοφιλία αποτελεί μία φυσιολογική σεξουαλική επιλογή μπορεί να συνδεθεί με την ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα από «ρεαλιστικές» και από επιστημονικές θεωρήσεις του πρώτου κεφαλαίου. Παράλληλα, τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων και η ανισότητα ως προς αυτά σε σχέση με την ομάδα των ετεροφυλόφιλων μπορούν να παραλληλιστούν με τα αντίστοιχα κεφάλαια της προκατάληψης και της ομοφοβίας καθώς και με τα κεφάλαια που παραθέτουν τα θεσμοθετημένα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες καις την Ελλάδα. Τέλος, οι αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες από την στέρηση του δικαιώματος του γάμου στους ομοφυλόφιλους αλλά και οι πιθανές πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες από την θεσμοθέτηση αυτού του δικαιώματος και για την ομάδα των ομοφυλόφιλων μπορούν να συνδεθούν με τον αντίστοιχο κεφάλαιο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

A) ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το βασικό θέμα της εργασίας είναι οι απόψεις των εφήβων για τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Με αφορμή λοιπόν το θεωρητικό κομμάτι για διάφορα ομοφυλοφιλικά ζητήματα μεταξύ άλλων των ταυτοτήτων φύλου, της προκατάληψης, της ομοφοβίας, των διακρίσεων, της ανισότητας σε θέματα δικαιωμάτων, των αρνητικών συνεπειών που προκύπτουν από τις ανισότητες και της συμβολής της εκπαίδευσης σε όλα τα παραπάνω, καθώς και για τις ανάγκες της εργασίας πραγματοποιήθηκε μία μικρή ποιοτική έρευνα. Σκοπός της έρευνας ήταν να επεκταθούμε περαιτέρω πάνω σε θέματα σχετικά με την ομοφυλοφιλία. Οι συμμετέχοντες της έρευνας ήταν έφηβοι. Χρησιμοποιήσαμε αυτήν την ηλικιακή ομάδα γιατί σε περίπτωση με μικρότερο σε ηλικία δείγμα δεν θα είχε διαμορφωθεί ακόμη η άποψη του πάνω σε ομοφυλοφιλικά ζητήματα.

B) ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ

Για την συλλογή των δεδομένων της έρευνας απευθυνθήκαμε σε δέκα πέντε έφηβους. Η ηλικία των εφήβων διακυμάνθηκε από 16 μέχρι 19 χρονών. Ενώ ο μέσος όρος ηλικίας ήταν 17,6. Όλοι ήταν μαθητές λυκείου ή μεταλυκειακοί μαθητές που έδιναν για δεύτερη φορά Πανελλήνιες εξετάσεις από γενικά, επαγγελματικά λύκεια ή τμήματα του ΟΑΕΔ. Από το σύνολο των συμμετεχόντων οι οχτώ ήταν αγόρια και οι επτά κορίτσια. Δέκα τέσσερις συμμετέχοντες ήταν από χωριά και πόλεις της Καβάλας και μία μόνο ήταν από την Αλεξανδρούπολη. Επιλέχθηκαν οι πόλεις της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης γιατί η πρώτη είναι ο τόπος καταγωγής και η δεύτερη είναι η πόλη φοίτησης της ερευνήτριας. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την επιλογή του δείγματος ήταν η μέθοδος της χιονοστιβάδας.

Γ) Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με την μορφή ημιδομημένων συνεντεύξεων. Η συνέντευξη αποτελεί ένα ευέλικτο και προσαρμοστικό τρόπο για συλλογή, σχετικών με τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα, πληροφοριών για την έρευνα μας. Η συνέντευξη πρόσωπο με πρόσωπο και η άμεση αλληλεπίδραση του συμμετέχοντα στην όλη διαδικασία προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα. Μερικά από τα πλεονεκτήματα αυτά είναι ότι επιτρέπει μεγαλύτερο βάθος από ότι από άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων. Ακόμη, στην συνέντευξη δίνονται ευκαιρίες για περισσότερες ερωτήσεις αλλά και ευκαιρίες για διευκρίνηση των απαντήσεων του ερωτώμενου, με αποτέλεσμα να δίνουν την δυνατότητα για συλλογή περισσότερων πληροφοριών σχετικά με την έρευνα (Cohen, Lawrence & Morrison, 2007).

Η περίοδος συλλογής των δεδομένων ήταν από τον Οκτώβριο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2011. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια περίπου μιας ώρας. Οι περισσότερες από τις συνεντεύξεις

πραγματοποιήθηκαν στις οικίες των συμμετεχόντων ενώ οι υπόλοιπες πραγματοποιήθηκαν στην οικία της ερευνήτριας.

Οι συνεντεύξεις παρουσιάστηκαν αρχικά ως μία φιλική συζήτηση όπου οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για το σχολείο, για τα μαθήματα, για τις παρέες τους και γενικά για το τι κάνουν στον ελεύθερο τους χρόνο. Τα θέματα που συζητήθηκαν μεταξύ άλλων ήταν τα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων, η καθημερινότητα των ομοφυλόφιλων, τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα των ομοφυλόφιλων και οι επιδράσεις των ομοφυλόφιλων στην ζωή των ετεροφυλόφιλων (βλ. Παράρτημα Ι).

Δ) Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Μετά την συλλογή των δεδομένων ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων σε έγγραφα κειμένου. Τα έγγραφα των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων εκτείνονται σε διακόσιες δέκα εννιά σελίδες. Τα έγγραφα αυτά αποτέλεσαν το βασικό υλικό για την ανάλυση και την διεξαγωγή συμπερασμάτων. Για την ανάλυση των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογική προσέγγιση της ανάλυσης λόγου που εστιάζεται στο περιεχόμενο, στην μορφή και στην χρήση του λόγου των συμμετεχόντων.

Η ανάλυση λόγου δεν είναι μέθοδος αλλά ένα ευρύ θεωρητικό πλαίσιο. Αφού τα έγγραφα των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων διαβάστηκαν ενδεδειγμένα ακολούθησε η κωδικοποίηση τους. Στόχος της κωδικοποίησης δεν είναι η ανάλυση αλλά η συμπύεση των δεδομένων ώστε να είναι εύκολα διαχειρίσιμα. Με την κωδικοποίηση των δεδομένων προέκυψαν διάφορες κατηγορίες κοινών θεμάτων συζήτησης. Οι κατηγορίες που χρησιμοποιήσαμε ήταν άρρηκτα δεμένες με τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαμε θέσει και προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε όσο το δυνατό περισσότερες περιπτώσεις και να μην αποκλείσουμε δεδομένα. Στην συνέχεια πραγματοποιήσα την ανάλυση των δεδομένων. Κατά την ανάλυση λόγου ακολουθήσαμε επίμονο και επαναλαμβανόμενο διάβασμα των δεδομένων με βασική προϋπόθεση την αναστοχαστικότητα των όσων διαβάζαμε. Κατά την πρώτη φάση της ανάλυσης αναγνωρίσαμε τα κοινά μοτίβα ενώ στην δεύτερη φάση εξετάσαμε τη λειτουργία και τα αποτελέσματα των συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων (Potter & Wetherell, 2007).

Ε) Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ

Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση έχει αποτελέσει το κατεξοχήν εργαλείο ανάδειξης των διαδικασιών συγκρότησης και κατασκευής ταυτοτήτων μέσω του λόγου. Η ανάλυση λόγου εξετάζει πώς δομούνται τα συμβάντα στον κοινωνικό και πολιτισμικό πεδίο καθώς επίσης και τις συνέπειες που έχουν οι αξιολογήσεις και οι αναπαραστάσεις των ανθρώπων. Σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στις άλλες προσεγγίσεις η ανάλυση λόγου εστιάζει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στην καθημερινή αλληλεπίδραση, στη συνομιλία και στον λόγο, στις δραστηριότητες των ανθρώπων και στους πόρους που

εξαρτώνται αυτές οι δραστηριότητες. Έτσι τα τρία βασικά στοιχεία της ανάλυσης λόγου είναι η κατασκευή (πως οι άνθρωποι κατασκευάζουν εκδοχές του κοινωνικού κόσμου μέσα από αλληλεπιδράσεις και πως οι εκδοχές αυτές εγκαθιδρύονται ως σταθερές, πραγματικές και ανεξάρτητες από τον ομιλητή), η δράση (μέσα από τον ίδιο τον λόγο, δηλαδή μιλώντας ή γράφοντας) και η ρητορική (με ρητορικές αναλύσεις και όχι μέσω της σύγκρουσης) (Potter & Wetherell, 2007).

Η προσέγγιση της ανάλυσης λόγου έχει συγκριθεί πολλές φορές με την αντίστοιχη προσέγγιση των στάσεων. Με δεδομένο ότι στην υπάρχουσα εργασία έχουν παρουσιαστεί πολλές έρευνες στάσεων, κρίνεται απαραίτητο η αναφορά στις διαφορές των ερευνών που χρησιμοποιούν αυτές τις δύο προσεγγίσεις. Η μελέτη των στάσεων στο λόγο των ατόμων είναι ένα ασαφές όρος ο οποίος ενέχει αξιολόγηση στα λεγόμενα των συμμετεχόντων. Τα προβλήματα που προκύπτουν από τις διάφορες έρευνες στάσεων αφορούν τα εξής. Πρώτον, η θεωρία των στάσεων δεν χρησιμοποιεί ουδέτερη ορολογία κατά την διάρκεια των αναλύσεων της. Δεύτερον, η θεωρία των στάσεων αγνοεί, με τον τρόπο που μελετά τα εκάστοτε ζητήματα, τις λεπτές διακρίσεις στον λόγο των συμμετεχόντων, που όμως μπορεί να έχουν μεγάλη σημασία για την εξαγωγή των συμπερασμάτων. Και τρίτον, στις έρευνες των στάσεων χρησιμοποιούνται διάφορες κλίμακες μέτρησης οι οποίες μεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για την κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων αλλά πολλές φορές υπάρχει διάσταση μεταξύ της απάντησης στην κλίμακα και της πραγματικής στάσης. Όλα αυτά τα ζητήματα-μειονεκτήματα των ερευνών στάσεων μπορούν να μελετηθούν με ποιοτικές έρευνες που χρησιμοποιούν την ανάλυση λόγου για την συλλογή, κωδικοποίηση, εξαγωγή των συμπερασμάτων (Potter & Wetherell, 2007).

Παράλληλα με την ανάλυση λόγου, αξιοποιήθηκε και η θεωρία των ιδεολογικών διλημμάτων. Τα διλήμματα υπάρχουν στην κοινή λογική κάθε κοινωνίας γιατί τα άτομα που ζουν σε αυτήν μοιράζονται αξίες, πιστεύω και αρχές οι οποίες είναι αντικρουόμενες. Η ύπαρξη τους στην κοινή λογική των ανθρώπων είναι εμφανής και στις αντίθετες παροιμίες που υπάρχουν σε κάθε κοινωνία. Η θεωρία των ιδεολογικών διλημμάτων υποστηρίζει ότι οι αντιθέσεις αυτές είναι απαραίτητη συνθήκη για την ίδια την σκέψη. Τα άτομα μίας κοινωνίας με άλλα λόγια σκέφτονται γιατί υποχρεούνται να πάρουν σημαντικές αποφάσεις και πρέπει να αναλογιστούν τα οφέλη και τις ζημιές των αποφάσεων αυτών λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές αξίες και αρχές που εμπλέκονται στη λήψη των συγκεκριμένων αυτών αποφάσεων. Έτσι, κάποιος ομιλητής ο οποίος επιχειρηματολογεί υπέρ κάποιου θέματος μπορεί να αναφέρει και το αντίθετο επιχείρημα για να δείξει ότι έχει λάβει υπόψη του τα υπέρ και τα κατά, συνεπώς και τις διαφορετικές και αντικρουόμενες αξίες που εμπλέκονται στο επιχείρημα αυτό. Άλλες φορές όμως κάποιο

επιχείρημα που υποστηρίζει μια συγκεκριμένη θέση μπορεί έμμεσα να εμπεριέχει και το αντεπιχείρημα του (Wetherell, 2004).

Παρόλο αυτά, στην κοινωνία μας υπάρχει μίας ευρέως αποδεκτή νόρμα κατά των προκαταλήψεων. Γι' αυτό και όταν τέτοιες δηλώσεις λαμβάνουν χώρα, τα άτομα που τις διατυπώνουν πρέπει δείξουν ότι ακολουθούν τους κανόνες της λογικής αποποιούμενοι τις προκαταλήψεις. Το αποτέλεσμα είναι η πλέον χαρακτηριστική αποποιητική πρόταση «δεν είμαι προκατειλημμένος αλλά...», αφού το άτομο δηλώσει την προσήλωση του στη νόρμα κατά των προκαταλήψεων, το αρνητικό σχόλιο που συνήθως ακολουθεί φαίνεται ότι είναι ένα λογικό συμπέρασμα βασισμένο πάνω σε δεδομένα (Wetherell, 2004).

Τα διλλήματα ξεκίνησαν από την κοινή λογική, από διάφορες ιδεολογίες και διάφορα φιλοσοφικά ρεύματα. Η ιδεολογία που είχε την μεγαλύτερη απήχηση στον κόσμο ήταν ο Διαφωτισμός. Φυσικά η ιδεολογία του Διαφωτισμού δεν έμεινε περιορισμένη στη σφαίρα της διανοήσης, αλλά πέρασε και στον κοινό νου, στο καθημερινό λόγο και στους απλούς ανθρώπους. Έτσι, η ιδεολογία αυτή δεν θεωρείται ότι επιβάλλει ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης στα άτομα, αλλά δίνει εφόρμηση για περαιτέρω επιχειρηματολογία, διαφωνία και σκέψη. Άλλωστε η ιδεολογία του Διαφωτισμού ήταν αυτή που γέννησε το δίλημμα μεταξύ προκατάληψης και ανοχής. Το δίλημμα αυτό σχετίζεται και με τα ομοφυλοφιλικά ζητήματα καθώς μέσα από την διαδικασία διαμόρφωσης της ατομικής σεξουαλικής ταυτότητας, τα άτομα κατασκευάζουν και την ταυτότητα του «άλλου», του διαφορετικού, του ατόμου με κατά βάση ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Οι φιλόσοφοι του Διαφωτισμού ήλπιζαν ότι οι προκαταλήψεις θα εξαφανιζόταν μέσα από τις διεθνείς σχέσεις και διεθνείς διασυνδέσεις. Παρόλο που η φιλοσοφία του Διαφωτισμού ήταν μια διεθνής φιλοσοφία που προπαγάνδιζε την εξάλειψη των διαχωρισμών μεταξύ των ανθρώπων, εντούτοις οδήγησε στη προκατάληψη και στην περίπτωση μας στην ομοφοβία (Potter & Wetherell, 2007).

ΣΤ) ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της έρευνας είναι να εξετάσουμε αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα χρησιμοποίησαν τα ιδεολογικά διλήμματα για να δηλώσουν την ανοχή τους σε ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Ακόμη, στόχος της έρευνας είναι να εντοπίσουμε και να μελετήσουμε τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια, δηλαδή τα κοινά θέματα συζήτησης που είχαν όλοι οι συμμετέχοντες. Τα κοινά αυτά θέματα προσεγγίζονται κάθε φορά διαφορετικά από τον κάθε συμμετέχοντα καθώς πρόκειται για άτομα με διαφορετικά βιώματα.

Στην επόμενη ενότητα παραθέτουμε την ανάλυση ενός μέρους από τα αποσπάσματα των συνεντεύξεων που χρησιμοποιήθηκαν στη έρευνα μας, επιλέγοντας τα αποσπάσματα εκείνα που θεωρούμε ως πλέον αντιπροσωπευτικά για την ανάδειξη της θεματικής της προκατάληψης και της ομοφοβίας προς τα άτομα

διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού (Potter & Wetherell, 2007). Τα αποσπάσματα αυτά επιλέχθηκαν γιατί παρουσιάζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το δίλημμα περί φυσιολογικού της ομοφυλοφιλίας που διαπραγματεύθηκαν οι συμμετέχοντες. Ακόμη, τα αποσπάσματα αυτά παρουσιάζουν συγκεκριμένες απόψεις και συμπεριφορές για την προκατάληψη και τις διακρίσεις που βιώνουν οι ομοφυλόφιλοι ως δικαιολογημένες και δίνουν έμφαση στους τρόπους με τους οποίους οι συμμετέχοντες «κατασκεύαζαν» τις απόψεις τους ως «πραγματικές» και αντικειμενικές και όχι ως το προϊόν κάποιου προσωπικού οφέλους ή συμφέροντος.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΦΥΛΟΥ

1. Χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα έγινε αναφορά στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ενός άντρα και μια γυναίκας ομοφυλόφιλο όσον αφορά την καθημερινότητα τους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *τώρα θέλω να μου πεις αν σου ζητούσα να μου περιγράψεις έναν ομοφυλόφιλο άντρα ή μία ομοφυλόφιλη γυναίκα. Εε.. ποια νομίζεις ότι είναι τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς τους;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *λοιπόν.. σίγουρα ένας άντρας δε θα φέρεται τόσο αντρικά να το πω θα.. κουνιέται (γέλιο)*

Ε: *ότι θέλεις πες δεν υπάρχει πλαίσιο..*

Σ: *ναι.. αυτό. Σίγουρα.. εγώ θεωρώ τους άντρες που είναι γκέι ότι είναι πολύ πιο μορφωμένους πιο.. άτομα τις τέχνης.. όσα άτομα έχω γνωρίσει είναι αυτός ο τομέας.. είναι κάτι διαφορετικό, ξεχωρίζουν από.. ασχολούνται με πιο πολλά θέματα εε.. τώρα για τις γυναίκες έχουν ένα πιο αντρικό στυλ, οι λεσβίες.. αν όχι για όλες οι περισσότερες νομίζω πως ναι, ναι έχουν ένα πιο αντρικό στυλ και στα ρούχα και στα μαλλιά και στο περπάτημα σίγουρα.*

Ε: *υπάρχουν δηλαδή κάποια στοιχεία κάποια χαρακτηριστικά με τα οποία οι ομοφυλόφιλοι διακρίνονται από τους υπόλοιπους; Από τους ετεροφυλόφιλους;*

Σ: *εε..*

Ε: *φαίνονται δηλαδή ότι είναι ομοφυλόφιλοι;*

Σ: *μερικοί νομίζω πως ναι, αλλά αυτοί που έχουν πρόβλημα με την επιλογή τους πολλοί δεν το αποδέχονται αλλά κάποιοι άλλοι ναι..*

Ε: *υπάρχουν τώρα κάποια αναγκαία χαρακτηριστικά; Δηλαδή για να είναι κάποιος ομοφυλόφιλος πρέπει να έχει αυτά τα χαρακτηριστικά;*

Σ: *όχι σίγουρα! Δεν νομίζω. Όχι!*
(Κορίτσι, 17 ετών)

Ο συνεντευξιαζόμενος στο απόσπασμα 1 περιγράφει τα ομοφυλόφιλα άτομα εξωτερικά δηλαδή αναφέρεται στα εξωτερικά χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν έναν ομοφυλόφιλο όπως το ντύσιμο και ο τρόπος που περπατάνε αλλά κάνει αναφορές και στην προσωπικότητα των ομοφυλόφιλων δίνοντας βάση στα ενδιαφέροντα τους. Ωστόσο η αναφορά του αυτή γίνεται με ένα μάλλον κωμικό και πολύ στερεοτυπικό τρόπο. Αυτό φαίνεται να το

γνωρίζει και ο ίδιος καθώς στην αρχή της συζήτησης γελάει αμήχανα.

Ο συνεντευξιαζόμενος στην ομιλία του χρησιμοποιεί το τρίτο πρόσωπο όταν αναφέρεται στους ομοφυλόφιλους δηλώνοντας μία απόσταση που τους χωρίζει αλλά βάζοντας και όρια μεταξύ της προσωπικής του σεξουαλικότητας και της σεξουαλικότητας των ομοφυλόφιλων. Ο συμμετέχων θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το πρώτο πρόσωπο δίνοντας την αίσθηση της συναισθηματικής εγγύτητας και της κατανόησης των ομοφυλόφιλων σε αντίθεση με τώρα που παρουσιάζει τους ομοφυλόφιλους σαν κάτι το τελείως διαφορετικό από τον ίδιο. Ακόμη με την χρήση του τρίτου πληθυντικού προσώπου κάνει χρήση κοινωνικών κατηγοριοποιήσεων, έτσι ο «άλλος» νοηματοδοτείται ως σύνολο που στην προκειμένη περίπτωση είναι η ομάδα των ομοφυλόφιλων. Αυτό θα έπρεπε να είναι διαφορετικό διότι οι ομοφυλόφιλοι τυχαίνουν πλέον ίσης μεταχείρισης και για αυτό θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους ετεροφυλόφιλους.

Μέσα στο συγκεκριμένο απόσπασμα όλα τα λεγόμενα παρουσιάζονται ως κάτι το λογικό, το φυσικό και το αυτόματο. Αυτό φαίνεται ακόμη περισσότερο από την χρήση της λέξης «σίγουρα». Παρόλο αυτά ο συνεντευξιαζόμενος στην προσπάθεια του να μετριάσει τα πράγματα προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί από παράλογες γενικεύσεις. Έτσι, αναφέρει στο λόγο του τις περιπτώσεις ομοφυλόφιλων ατόμων που δεν είναι εύκολο να διακρίνει κανείς την σεξουαλική τους επιλογή.

Ακόμη, ο συνεντευξιαζόμενος κάνει επίκληση σε ένα χαρακτηριστικό των ομοφυλόφιλων που είναι η μόρφωση και τα ενδιαφέροντα τους. Αυτή του η κίνηση δηλώνει την προσπάθεια του να δικαιολογήσει όσα προανέφερε καθώς έχει χρησιμοποιήσει αρκετά από τα στερεοτυπικά χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων. Πιο συγκεκριμένα, ο συνεντευξιαζόμενος αντιλήφθηκε ότι η ερώτηση της ερευνήτριας μπορεί να τον κάνει να φανεί προκατειλημμένο απέναντι στους ομοφυλόφιλους για αυτό και απαντάει αρνητικά για την ύπαρξη αναγκαίων χαρακτηριστικών. Αυτό τονίζεται ακόμη περισσότερο και από την αναφορά του σε προσωπική επαφή με ομοφυλόφιλο.

Συμπερασματικά, ο συνεντευξιαζόμενος θεωρεί τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων ως «αστεία» και μάλλον δυσχεραίνουν το γεγονός ότι πρόκειται για ομοφυλόφιλο. Αντίθετα, το χαρακτηριστικό της μόρφωσης συγκαταλέγεται στα θετικά και με την αναφορά του σε αυτό προσπαθεί να τους προσδώσει περισσότερο κύρος.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει πόσο άνετα αισθάνεται με ένα άντρα γκέι, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι οι μόνες επαφές με έναν ομοφυλόφιλο είναι οι φιλικές.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 2:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ωραία, εε.. θέλω να μου πεις αν σου ζητούσα να μου περιγράψεις έναν ομοφυλόφιλο, ποια θα ήταν τα χαρακτηριστικά του;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: εμφανισιακά, στις κινήσεις του γενικά;
Ε:ναι.

Σ:εμφανισιακά πιστεύω, έτσι όπως έχω στο μυαλό μου την εικόνα του ομοφυλόφιλου ένα άτομο.. ίσως κοινωνικό στις περισσότερες περιπτώσεις γιατί είναι δύσκολο να προσεγγίσει κάποιον στο να.. διατηρήσει να κάνει με κάποιον μία σχέση παραπάνω.. εε.. με πιο θηλυπρεπείς ομιλία.. στάση του σώματος, των χεριών, οι κινήσει του..

Ε:αυτά για έναν γκέι έτσι; Για μια λεσβία πως θα έλεγες ότι είναι..

Σ: μία λεσβία αα.. πως θα έλεγα..

Ε: όπως το φαντάζεσαι..

Σ: όπως ένα.. η παρέα της να είναι περισσότερο με γυναίκες.. να συναναστρέφεται περισσότερο με γυναίκες.. να έχει τάσεις.. και συνήθειες που να έχει ένας άντρας, αυτό δηλαδή δεν μπορώ να το προσεγγίσω καλύτερα.

Ε:χμμ.. δηλαδή για τους ομοφυλόφιλους υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά που τους διακρίνουν δηλαδή κάνουν μπαμ ότι είναι ομοφυλόφιλοι;

Σ: όχι γιατί αυτό δεν μπορούμε να το ξέρουμε.. και εγώ τώρα σου ανέφερα άτομα που, για αγόρι γιατί σε γυναίκα δεν μπορώ να ξέρω, που έχω δει σε παρέα και είναι.. εντάξει είναι ευδιάκριτο αλλά μπορεί να είναι και άλλοι γύρω μου που να μη το έχω καταλάβει. Αλλά σου είπα τώρα για το άτομο που φαινόταν ίσως από τις κινήσεις του, από τον τρόπο που μιλούσε από τον τρόπο που προσέγγιζε κάποια άτομα..

Ε:κατάλαβα ωραία. Για να είναι κάποιος ομοφυλόφιλος πρέπει να έχει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά;

Σ: δεν νομίζω ότι είναι αναγκαίο.. η προσωπικότητα.. ίσως έχει σχέση με το σεξουαλικό φύλο.. αλλά.. υπάρχουν και άτομα που δεν τους επηρεάζει.. έτσι όπως και στους ετεροφυλόφιλους έτσι και στους ομοφυλόφιλους..

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Ο συνεντευξιαζόμενος στο απόσπασμα 2 αναφέρεται στα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων αλλά και στις κοινωνικές τους συναναστροφές με άλλα άτομα. Ακόμη αναφέρει και την προσωπικότητα ως στοιχείο διάκρισης των ομοφυλόφιλων, με πιο βασικό χαρακτηριστικό τον σεξουαλικό προσανατολισμό του κάθε ατόμου. Τέλος, χρησιμοποιεί κοινωνικές κατηγορίες με αποτέλεσμα ο ομοφυλόφιλος να μην προσεγγίζεται ως ξεχωριστό άτομο.

Μέσα στον λόγο ο συνεντευξιαζόμενος προφανώς για να αποφύγει τον χαρακτηρισμό του προκατειλημμένου απέναντι στους ομοφυλόφιλους δηλώνει ξεκάθαρα ότι όσα αναφέρει τα γνωρίζει

μέσα από προσωπικές επαφές με συγκεκριμένα ομοφυλόφιλα άτομα. Έτσι, δηλώνει ότι οι απόψεις του δεν βασίζονται σε φήμες ή σε στερεοτυπικές αντιλήψεις. Με αυτόν τον τρόπο αφήνει να εννοηθεί ότι υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις ομοφυλόφιλων που δεν γνωρίζει.

Τέλος, ο ερωτώμενος αποστασιοποιείται από το όλο θέμα χωρίς να τοποθετήσει τον εαυτό του σε καμία κατηγορία, ούτε στους ομοφυλόφιλους αλλά ούτε και στους ετεροφυλόφιλους, με αποτέλεσμα να αποφεύγει την χρήση κατηγοριών προκατάληψης (βλ. τελευταία πρόταση). Αυτή του η κίνηση διακρίνεται κυρίως μετά την ερώτηση της ερευνήτριας καθώς κατανοεί ότι η διαφοροποίηση των ομοφυλοφιλικών ατόμων μπορεί να θεωρηθεί προκατειλημμένη.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ότι δεν θα ένιωθε άνετα με ένα άντρα ομοφυλόφιλο και ότι θα ντρεπόταν να εμφανιστεί δημοσίως μαζί του αν αυτός έδειχνε την σεξουαλική ταυτότητα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *εε.. μιας και μου είπες αν θα το έδειχνε.. αν σου ζητούσα να μου περιγράψεις έναν ομοφυλόφιλο από τις κινήσεις του, από τον τρόπο που μιλάει.. πως θα.. τι εννοείς ότι το δείχνει, τι κάνει δηλαδή ο ομοφυλόφιλος;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *εε.. αν είναι.. κυρίως τα αγόρια πιο πολύ.. που κουνάνε λίγο τα χέρια τους, στο περπάτημα τους, εε.. η ομιλία τους, αυτά που λένε κυρίως, το ντύσιμο τους.. η λογική που σκέφτονται και αν ήμασταν σε μία παρέα και μου έλεγε ξέρω γω ρωτούσαν τι έκανες με εκείνη την κοπέλα εκείνος θα γυρνούσε και θα έλεγε ξέρω γω δεν βγήκαμε δεν μπόρεσα.. και με τα άλλα χαρακτηριστικά που θα έβλεπα ξέρω γω και με την συμπεριφορά του θα καταλάβαινα..*

Ε:*χμμ.. εσύ μου περιγράφεις έναν άντρα ομοφυλόφιλο έναν γκέι. Μία γυναίκα ομοφυλόφιλη, μια λεσβία πως θα την περιέγραφες;*

Σ: *εε.. ότι.. γυναίκα εε..*

Ε:*έχεις δει λεσβία;*

Σ:*όχι. Δεν έτυχε.*

Ε:*πως τις φαντάζεσαι ότι θα είναι;*

Σ:*ότι.. θα είναι συνέχεια μαζί με κοπέλα.. θα δείχνουν ότι είναι λεσβίες θα φιλιούνται θα κάνουν εε.. θα έβλεπα την συμπεριφορά τους αν ήμασταν π.χ. μέσα στην παρέα μου θα λέγαμε ξέρω γω για τα αγόρια, τι έκανε αυτός και αυτό, και εκείνη την ρωτούσαμε μας κάποια πράγματα και έλεγε ότι.. ότι ξέρω γω εγώ δεν μπορώ αυτό και ντρέπομαι δεν μπορώ.. και μετά μαθαίναμε κάποια πράγματα και την ρωτούσαμε και έλεγε όχι ξέρω γω.. από εκεί θα καταλαβαίναμε ότι είναι..*

Ε:*ενώ οι άντρες ομοφυλόφιλοι φαίνονται στην παρέα χωρίς να τους μιλήσεις, φαίνονται από τις κινήσεις, από την ομιλία και από το*

περπάτημα που μου είπες πριν ενώ οι γυναίκες δεν φαίνονται, οι λεσβίες;

Σ: *οι άντρες φαίνονται πολύ, το δείχνουν ενώ οι γυναίκες δεν μπορείς να καταλάβεις και τόσο πολύ..*

Ε: *μόνο αν τις πιάσεις κουβέντα, για παράδειγμα στην παρέα..*

Σ: *ναι ναι, δηλαδή αν δεις μια κοπέλα να περνάει από δίπλα σου τυχαία και αυτή είναι λεσβία, πρώτα θα αρχίσεις να της μιλάς και να κάνεις παρέα και μετά στην συνέχεια καταλάβεις ότι είναι λεσβία και θα κρατηθείς εκείνη την στιγμή..*

(Κορίτσι, 16 ετών)

Ο συνεντευξιαζόμενος στο απόσπασμα 3 κάνει λόγο για τα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων αναφέροντας το περπάτημα, τις κινήσεις, την ομιλία, το ντύσιμο αλλά και τις επαφές με άλλα άτομα. ο ίδιος αναφέρεται σε εμφανείς διαφορές αλλά και σε διαφορές στο πως διαχειρίζονται τα άτομα τα συγκεκριμένα θέματα.

Σε αυτό το απόσπασμα γίνεται χρήση και υποθετικών παραδειγμάτων. Έτσι, ο ερωτώμενος στην προσπάθεια του να δικαιολογήσει τα λεγόμενα του αλλά και να πείσει την ερευνήτρια για την εγκυρότητα των δεδομένων που της καταθέτει, αναφέρει δύο υποθετικά περιστατικά με πρωταγωνιστές ένα άντρα και μία γυναίκα ομοφυλόφιλο. Στα υποθετικά αυτά παραδείγματα ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει ένα ψυχολογικό χαρακτηριστικό των ομοφυλόφιλων, την προσπάθεια τους να κρύψουν την σεξουαλικότητα τους επειδή αισθάνονται ντροπή και ενοχές για αυτήν ή απλά φοβούνται την αντίδραση των ετεροφυλόφιλων.

Στο τέλος του αποσπάσματος ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει και την άποψη του προς τους ομοφυλόφιλους, λέγοντας ότι δεν μπορεί κανείς να τους κρίνει βασιζόμενος στα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά. Ωστόσο, αυτό δεν διακρίνεται εύκολα καθώς φροντίζει να αποστασιοποιηθεί από τα λεγόμενα του με την χρήση του τρίτου πληθυντικού προσώπου.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ότι όταν ακούει την λέξη ομοφυλόφιλος ή αμφιφυλόφιλος το πρώτο πράγμα που του έρχεται στο μυαλό είναι οι άντρες γκέι και μετά οι γυναίκες λεσβίες διότι όπως υποστηρίζει, είναι περισσότεροι στον αριθμό και ασχολούμαστε περισσότερο με τους άντρες γκέι παρά με τις γυναίκες λεσβίες.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 4:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία, θέλω να μου πεις για τα χαρακτηριστικά ενός γκέι πρώτα, πως είναι ένας γκέι πως θα μου τον περιέγραφες;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *εντάξει αναλόγως τον γκέι όμως.. μπορεί να είναι ο ένας παθητικός και ο άλλος ενεργητικός αλλιώς θα χαρακτηρίζα ένα παθητικό και αλλιώς ένα ενεργητικό γιατί και σε ένα ζευγάρι γκέι ο ένας έχει το ρόλο του θηλυκού*

και ο άλλος τους αρσενικού. Ο αρσενικός θα είναι ένα φυσιολογικός άνθρωπος, δεν καταλαβαίνεις ότι είναι γκέι. Ενώ ο παθητικός είναι πιο.. πώς να το πω.. πιο ευλύγιστο το παιδί τον βλέπεις και από τις κινήσεις που κάνει είναι πιο κοριτσιίστικες, κατάλαβες; Ή και στο ντύσιμο του εκείνος θα είναι πιο extreme ενώ αυτός που παίζει τον ρόλο του άντρα είναι φυσιολογικός στο ντύσιμο και στις κινήσεις που κάνει..

Ε: κατάλαβα, μία γυναίκα λεσβία πως θα την περιέγραφες;

Σ: μία γυναίκα λεσβία.. σε αυτές δεν πιστεύω ότι υπάρχει αυτό το αρσενικό και το θηλυκό αλλά μία λεσβία θα την χαρακτηρίζω ως θα συμπεριφερόταν σαν αγόρι, κατάλαβες; Πιο μαγκίορισα πιο.. δεν θα συμπεριφερόταν σαν κορίτσι να βάφεται να κάνει να συμπεριφέρεται να φροντίζει τον εαυτό της να είναι έτσι πιο σε αγόρι θα ντύνεται έτσι με ρούχα πιο αγορίστικα με τζιν ας πούμε μία λεσβία δεν θα φοράει μια φούστα κατάλαβες; Την καταλαβαίνεις.

Ε: κατάλαβα. Τώρα και στην περίπτωση του γκέι που κουνιέται έτσι παραπάνω και στην περίπτωση της λεσβίας που έχει έτσι πιο αντρική συμπεριφορά, όταν κάποιος άνθρωπος είναι έτσι πάει να πει ότι είναι και ομοφυλόφιλος;

Σ: όχι πάντα.

Ε: δεν είναι αναγκαίο;

Σ: όχι εντάξει.

Ε: κατάλαβα. είναι κάποια χαρακτηριστικά που κάνουν έτσι μπαμ.. που λες ότι αυτός είναι ομοφυλόφιλος; Που τον διακρίνουν από τους υπόλοιπους ανθρώπους;

Σ: ναι γιατί έναν γκέι μπορείς να τον δεις να μιλάει με κάτι κορίτσια και να χαρεί πάρα πολύ που θα τις δει και να είναι φίλοι να είναι φίλες οπότε καταλαβαίνεις

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Ο συνεντευξιαζόμενος στο απόσπασμα 4 αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων με βάση δύο κατηγορίες: τους παθητικούς και τους ενεργητικούς. Οι κατηγορίες αυτές σύμφωνα με τον ίδιο αναφέρονται μόνο σε άντρα ομοφυλόφιλο ενώ στην περίπτωση της γυναίκας ομοφυλόφιλης δεν ισχύει κάτι τέτοιο γιατί όλες παρουσιάζουν μία πιο αντρική συμπεριφορά.

Ο συνεντευξιαζόμενος στην ομιλία του χρησιμοποιεί το τρίτο πρόσωπο όπως και οι προηγούμενοι συμμετέχοντες για τους λόγους που προανέφερα.

Ο συνεντευξιαζόμενος κάνοντας λόγο για τις δύο κατηγορίες των αντρών ομοφυλόφιλων αποστασιοποιείται από παράλογες γενικεύσεις όπου παρουσιάζουν όλους τους ομοφυλόφιλους με τα ίδια χαρακτηριστικά. Ωστόσο αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία για το συγκεκριμένο απόσπασμα είναι η χρήση της λέξης «φυσιολογικό». Ο συγκεκριμένος ερωτώμενος δηλώνει ποια είναι η φυσιολογική και η πρέπουσα συμπεριφορά ενός άντρα συμπεριλαμβάνοντας και μία

μερίδα από τους άντρες ομοφυλόφιλους. Πιο συγκεκριμένα ο ερωτώμενος θεωρεί ότι φυσιολογική ανδρική συμπεριφορά είναι αυτή που αναδεικνύει την αρρενωπότητα του κάθε ατόμου. Έτσι, σύμφωνα με τον ίδιο η κατηγορία των ενεργητικών ομοφυλόφιλων που έχουν ετεροφυλοφιλική-αρρενωπή συμπεριφορά είναι και αυτή που αγγίζει τα όρια του φυσιολογικού. Ακόμη, το τι θεωρείται φυσιολογικό και το τι όχι επεκτείνεται και σε άλλα χαρακτηριστικά όπως αυτό του ντυσίματος, όπως οι κινήσεις του σώματος και οι κοινωνικές επαφές.

Συμπερασματικά, όλοι οι συμμετέχοντες αναφέρονται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων όπως τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά για παράδειγμα, οι κινήσεις του σώματος, το στυλ του ντυσίματος αλλά και τα εσωτερικά τους χαρακτηριστικά όπως η προσωπικότητα τους σε σχέση με την σεξουαλική επιλογή, τα ενδιαφέροντα τους και οι κοινωνικές συναναστροφές τους με άλλα άτομα (ετεροφυλόφιλα ή ομοφυλόφιλα). Όλα τα παραπάνω βασίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους ομοφυλόφιλους και στην προσπάθεια των συμμετεχόντων με διάφορους τρόπους να μην ακουστούν προκατειλημμένοι. Ένας από τους τρόπους να αποφύγουν αυτόν τον χαρακτηρισμό είναι η χρήση του τρίτου πληθυντικού προσώπου. Τέλος, οι συμμετέχοντες αναφέρονται σε κατηγορίες ομοφυλόφιλων (ενεργητικοί, παθητικοί, το δείχνουν ή όχι) προσπαθώντας να αποφύγουν την χρήση κατηγοριών προκατάληψης ή τον χαρακτηρισμό του προκατειλημμένου όπως για παράδειγμα στην περίπτωση όπου όλοι οι ομοφυλόφιλοι παρουσιάζουν τα ίδια πανομοιότυπα χαρακτηριστικά.

2. Ομοφυλοφιλία: φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα προηγήθηκε μία συζήτηση γύρω από τους όρους ομοφυλοφιλία, ετεροφυλοφιλία και αμφιφυλοφιλία.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 5:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Η αντρική ή η γυναικεία ομοφυλοφιλία ή αμφιφυλοφιλία είναι μία φυσιολογική έκφραση της σεξουαλικότητας του ανθρώπου;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *χμμ! Οι περισσότεροι νομίζουν πως όχι αλλά εγώ το θεωρώ φυσιολογικό όπως.. δεν είναι κάτι.. δεν μπορείς να βάλεις όρια τι είναι φυσιολογικό και τι όχι. Απλά δεν είναι τόσο συνηθισμένο και.. για αυτό ίσως επειδή ξέρω γω.. ένα ετεροφυλόφιλο ζευγάρι μπορεί να κάνει παιδί και έτσι να (λέξη που δεν διακρίνεται) ίσως για αυτό δεν το δέχονται.*

Ε: *για το παιδί δηλαδή;*

Σ: *δεν ξέρω, έτσι το σκέφτομαι δεν βρίσκω άλλο λόγο να μην το θεωρούν φυσιολογικό.*
(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα, αφού η ερευνήτρια έχει εισάγει το ζήτημα περί φυσιολογικού για την ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα, ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ότι θεωρεί την ομοφυλοφιλία μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας παρά την αντίθετη άποψη της κοινής γνώμης. Παράλληλα, αναφέρει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν διακριτά όρια σε αυτό το ζήτημα. Ακόμη, στην προσπάθεια του να δικαιολογήσει την άποψη της κοινής γνώμης, κάτι που το πετυχαίνει υποστηρίζει ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι συνηθισμένη και στοχεύει στο γεγονός ότι τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν.

Ο συνεντευξιαζόμενος πιθανώς γνωρίζει ότι οποιαδήποτε αρνητική απάντηση στην συγκεκριμένη ερώτηση ενδέχεται να χαρακτηριστεί ως ρατσιστική ή προκατειλημμένη απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Ο ερωτώμενος αναφέρει την άποψη της κοινής γνώμης και δηλώνει ότι διαφοροποιείται από αυτήν για τον λόγο που προαναφέρθηκε.

Στο απόσπασμα αυτό ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την ομοφυλοφιλία ως κάτι λογικό και φυσικό για αυτό και την θεωρεί φυσιολογική σεξουαλική επιλογή. Έτσι, αντί να παραθέσει μια σειρά από επιχειρήματα για να δικαιολογήσει την άποψη του περί φυσιολογικού ο ίδιος προσπαθεί να δικαιολογήσει την άποψη της κοινής γνώμης αναφέροντας ότι η ομοφυλοφιλία είναι μεν φυσιολογική αλλά δεν είναι συνηθισμένη.

Ο συνεντευξιαζόμενος κάνει επίκληση σε ένα χαρακτηριστικό της ομοφυλοφιλίας αποφεύγοντας να την δικαιολογήσει ως όλο. Έτσι, αναφέρει ότι τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν ρίχνοντας τις ευθύνες όχι στους ίδιους αλλά σε κάτι ανώτερο από αυτούς και με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να δικαιολογήσει την άποψη της κοινής γνώμης.

Τέλος, στο απόσπασμα αυτό ο ερωτώμενος χρησιμοποιεί την τεχνική του εμβολίου κατά του διακυβεύματος με την φράση «ξέρω γω». Με αυτόν τον τρόπο ενώ δηλώνει την ισχύουσα άποψη παράλληλα την ακυρώνει.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα πραγματοποιήθηκε μία συζήτηση γύρω από τους όρους ομοφυλοφιλία και ετεροφυλοφιλία. Για τον δεύτερο όρο ο συνεντευξιαζόμενος ανέφερε τις φυσιολογικές σχέσεις.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 6:

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *το πρώτο πράγμα που μου έρχεται στο μυαλό είναι οι φυσιολογικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων..*

είναι οι σεξουαλικές σχέσεις ανάμεσα σε άτομα διαφορετικού φύλου..

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *είπες για φυσιολογικές σχέσεις.. δηλαδή η ομοφυλοφιλία ή η αμφιφυλοφιλία δεν είναι μία φυσιολογική έκφραση της σεξουαλικότητας του ανθρώπου;*

Σ: *ναι το πιστεύω αυτό.. τώρα το πώς θέλει ο καθένας να περνάει καλά και πως το νιώθει είναι προσωπικό δικαίωμα του καθένα. Έτσι όπως μου το ρωτάς το θεωρώ εν μέρει αφύσικο..*

Ε: *ωραία, και η αμφιφυλοφιλία τι θα έλεγες ότι είναι;*

Σ: *εε αυτό και αν είναι αφύσικο διότι εδώ πιστεύω ότι το ανθρώπινο μυαλό ξεφεύγει και ότι.. ότι δεν έχει κάτι συγκεκριμένο στο μυαλό του. Δηλαδή η ομοφυλοφιλία είναι κάτι συγκεκριμένο προσανατολισμένο όπως ο άντρας με την γυναίκα έτσι και ο άντρας με τον άντρα ή η γυναίκα με την γυναίκα όταν η αμφιφυλοφιλία είναι κάτι το οποίο είναι.. αν μη τι άλλο αφύσικο.*

Ε: *είναι δηλαδή ένας ομοφυλόφιλος ή ένας αμφιφυλόφιλος που δεν έχει αποφασίσει ακόμη τι ακριβώς θέλει;*

Σ: *όχι μόνο αυτό απλά.. ίσως έχει αποφασίσει ότι τα θέλει και τα δύο.*

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Ο συνεντευξιαζόμενος από την πρώτη στιγμή δηλώνει ότι οι μόνες φυσιολογικές σεξουαλικές και συναισθηματικές σχέσεις είναι μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου. Ακόμη, χαρακτηρίζει την ομοφυλοφιλία και την αμφιφυλοφιλία ως κάτι το αφύσικο και θεωρεί την αμφιφυλοφιλία συγκριτικά με την ομοφυλοφιλία υποδεέστερη. Τέλος, Διαχωρίζει το προσωπικό δικαίωμα από το φυσιολογικό.

Στο απόσπασμα αυτό ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την άποψη του ως κάτι το λογικό και το αυτόματο αναφέροντας ότι είναι το πρώτο πράγμα που του έρχεται στο μυαλό. Η λογική, κατά την γνώμη του, άποψη μετριάζεται με την αναφορά του στην ερώτηση της ερευνήτριας.

Η άποψη του συνεντευξιαζόμενου για τα όρια του φυσιολογικού της ανθρώπινης σεξουαλικότητας συνεχίζει να είναι η ίδια και για την περίπτωση της αμφιφυλοφιλίας. Ωστόσο η άποψη του γίνεται αρνητικότερη και παρουσιάζει την αμφιφυλοφιλία ως εξωπραγματική. Αυτό γίνεται φανερό και από τον λόγο που χρησιμοποιεί καθώς αναφέρεται στην αμφιφυλοφιλία και στην ομοφυλοφιλία γενικά και όχι στα άτομα με αυτόν τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Το πρώτο απόσπασμα βρίσκεται στην αρχή της συνέντευξης και μάλιστα πρόκειται για μία από τις πρώτες ερωτήσεις της ερευνήτριας προς τον συνεντευξιαζόμενο. Ενώ το δεύτερο απόσπασμα ακολούθησε την ερώτηση για αν η ομοφυλοφιλία είναι μία

κατάσταση που μπορεί να ξεπεραστεί και ο συνεντευξιαζόμενος δήλωσε ότι ο κάθε ομοφυλόφιλος πρέπει να μπει στον ίδιο δρόμο (αυτόν της ετεροφυλοφιλίας).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 7:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ωραία. Θέλω να σε ρωτήσω αν στην παρέα σου ή στην οικογένεια σου ή γενικά αν ξέρεις κάποιον άντρα ή κάποια γυναίκα ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: όχι όλοι είναι στα φυσιολογικά στάδια, εκεί κυμαίνονται

Ε:στα φυσιολογικά στάδια; Δηλαδή η ομοφυλοφιλία ή η αμφιφυλοφιλία δεν είναι κάτι το φυσιολογικό;

Σ:ε προσωπικά για μένα το θεωρώ όχι. Το θεωρώ κάτι το κακό. Γιατί από τα παλιά τα χρόνια και γενικώς ο θεός έπλασε δύο φύλα ο άντρας με την γυναίκα, δεν έχουμε δει πουθενά να είναι άντρας με άντρας και γυναίκα με γυναίκα..

Ε:είναι θέμα δηλαδή συνηθειας έτσι έχουμε συνηθίσει;

Σ:ναι. Έτσι έχουμε και το σωστό το έχουμε ως σωστό αυτό, τα πρότυπα που έχουμε μάθει..

[...]

Ε:στον σωστό τον δρόμο; Α! είσαι πολύ απόλυτη (γέλιο).. θέλω τώρα να μου πεις με δικά σου λόγια δεν θέλω ένα ορισμό τι είναι η ομοφυλοφιλία;

Σ:είναι μια αρρώστια που την έχουν κάποιοι άνθρωποι επειδή ίσως δεν έχουν δει και την άλλη μεριά του νομίσματος, δεν έχουν δοκιμάσει μάλλον αυτά που κάνουμε και εμείς οι υπόλοιποι, δεν έχουν πάρει την γεύση αυτή να δουν πως θα είναι σε ένα κανονικό ζευγάρι, ίσως να τους αρέσει ίσως να μην τους αρέσει είναι ο καθένας ρε παιδί μου δημοκρατία έχουμε ο καθένας έχει την γνώμη του και κάνει την ζωή του.. αλλά να μην ενοχλεί τους άλλους με τις επιλογές του..

Ε:μάάλιστα, η ετεροφυλοφιλία τι είναι;

Σ:α! οι κανονικοί!

Ε:κανονικοί; Εκεί επιμένεις στο κανονικό (γέλιο) είναι λοιπόν..

Σ:το πιο φυσιολογικό που υπάρχει..

Ε:το πιο φυσιολογικό; Τα άλλα δηλαδή δεν είναι καθόλου φυσιολογικά για σένα;

Σ:όχι.

(Κορίτσι, 18 ετών)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει με χαρακτηριστικό τρόπο ότι δεν γνωρίζει κάποιο ομοφυλόφιλο άτομο. Παράλληλα, δηλώνει ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας και βασίζει την άποψη του στο παρελθόν, στην θρησκεία και στα πρότυπα που έχει λάβει. Ακόμη, η ομοφυλοφιλία χαρακτηρίζεται ως αρρώστια ενώ η ετεροφυλοφιλία ως η πιο φυσιολογική σεξουαλική επιλογή.

Ο συνεντευξιαζόμενος προσπαθεί να δικαιολογήσει την άποψη του αναφέροντας λόγους όπως το παρελθόν και ο Θεός, που είναι ανώτερα από τις δυνατότητες των ομοφυλόφιλων. Ακόμη, παρουσιάζει την άποψη του για τα πρότυπα ως γενικό κανόνα χρησιμοποιώντας το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο.

Ο συνεντευξιαζόμενος συνεχίζει και στο δεύτερο απόσπασμα την αρνητική άποψη για του ομοφυλόφιλους χαρακτηρίζοντας την ομοφυλοφιλία ως αρρώστια. Ο ίδιος αποφεύγει στις δηλώσεις του την λέξη ομοφυλοφιλία ή την αναφορά σε ομοφυλόφιλα άτομα χαράζοντας μεταξύ αυτών και των ομοφυλόφιλων ατόμων μία αδιαπέραστη διαχωριστική γραμμή.

Ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την ομοφυλοφιλία ως αναγκαίο κακό της δημοκρατίας. Έτσι, ενώ δηλώνει ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν τα ίδια δικαιώματα, στη συνέχεια δηλώνει την ενόχληση του από τις σεξουαλικές επιλογές των ομοφυλόφιλων. Σε αυτό το σημείο υπάρχει μία αντίφαση στον λόγο του ερωτώμενου ανάμεσα στην ιδιωτική έκφραση των σεξουαλικών προτιμήσεων του κάθε ατόμου και στην δημόσια εκδήλωσή τους. Βέβαια, η αντίφαση αυτή αναφέρεται στις δημόσιες εκδηλώσεις της σεξουαλικότητας των ομοφυλόφιλων, καθώς διαφοροποιεί την δημόσια έκφραση με τα ατομικά δικαιώματα.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος έκανε αναφορές στους όρους ομοφυλοφιλία και ετεροφυλοφιλία αναφέροντας χαρακτηριστικά την λέξη «συνηθισμένο» για την ετεροφυλοφιλία.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 8:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Είναι κάτι το φυσιολογικό η ομοφυλοφιλία;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *μμ.. αυτό είναι κάτι.. γιατί η εκκλησία το θεωρεί σε εισαγωγικά ανωμαλία.. επιτρέπεται;*

Ε:*ναι όλα επιτρέπονται.. μην φοβάσαι πες ότι θέλεις..*

Σ:*που είχαμε μείνει τώρα χάθηκα..*

Ε:*για το αν η ομοφυλοφιλία είναι μια φυσιολογική έκφραση της σεξουαλικότητας του ανθρώπου;*

Σ:*οι σχέσεις των ανθρώπων από παλιά έχουν σκοπό την τεκνοποίηση ε τώρα με τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις δεν επιτυγχάνεται αυτό αλλά είναι μια εναλλακτική μέθοδος εγώ την αποδέχομαι..*

Ε:*οπότε για σένα η ομοφυλοφιλία είναι φυσιολογική;*

Σ:*ναι είναι.*

(Κορίτσι, 18 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται πρώτα στην άποψη της Εκκλησίας αλλά και της κοινής γνώμης για τους ομοφυλόφιλους και μετά αναφέρει την δική του. Ο λόγος επικεντρώνεται σε ένα ζήτημα αυτό της δυνατότητας τεκνοποίησης.

Η αγωνία και ο φόβος του συνεντευξιαζόμενου μήπως χαρακτηριστούν τα όσα λέει ρατσιστικά ή προκατειλημμένα απέναντι στους ομοφυλόφιλους γίνονται φανερά σε όλη την συνέντευξη όπως και στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Αυτός είναι και ο λόγος που παραθέτει πρώτα την άποψη της εκκλησίας και της κοινής γνώμης και ύστερα την δική του. Η άποψη της Εκκλησίας και της κοινής γνώμης χαρακτηρίζεται ως αναχρονιστική. Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται σε αυτήν ως εναλλακτική μέθοδο που δέχεται έμμεσα ότι η ετεροφυλία είναι ο κανόνας. Αφού λοιπόν έχει παρουσιάσει το τι πρέπει να ισχύει, τώρα παρουσιάζει τον εαυτό του ως ανεκτικό στη διαφορετικότητα.

Ο συνεντευξιαζόμενος βασίζει την άποψη του μόνο στο γεγονός ότι τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν. Το ζήτημα αυτό είναι πέρα από τις δυνατότητες των ομοφυλόφιλων ζευγαριών με αποτέλεσμα να αποφεύγει να αποδώσει ευθύνες στους ίδιους τους ομοφυλόφιλους για την φυσική του ανικανότητα να τεκνοποιήσουν.

Συμπερασματικά, οι δύο συνεντευξιαζόμενοι θεωρούν την ομοφυλοφιλία ως μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας ενώ οι άλλοι δύο όχι. Οι συνεντευξιαζόμενοι βασίζουν τις απόψεις τους στο παρελθόν (τι συνηθίζεται), στην θρησκεία, στην κοινή γνώμη και στην δυνατότητα τεκνοποίησης. Η ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα συνεχίζει να θεωρείται, σε σχέση πάντα με την ετεροφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα, η εξαίρεση του κανόνα για το τι θεωρείται ή πρέπει να θεωρείται φυσιολογικό όσον αφορά τις ανθρώπινες σχέσεις. Μία τέτοια θεώρηση έχει αρνητικές συνέπειες όχι μόνο για τα ομοφυλόφιλα άτομα αλλά και για την ίδια την κοινωνία.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ: Το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας στην Ελλάδα.

Σε προηγούμενο σημείο της συνέντευξης ο ερωτώμενος αναφέρει ότι οι δημόσιες εκδηλώσεις των ομοφυλόφιλων ενοχλούν περισσότερο τους άντρες παρά τις γυναίκες. Ακόμη υποστηρίζει ότι οι άντρες ετεροφυλόφιλοι ενοχλούνται περισσότερο από την ύπαρξη αντρών ομοφυλόφιλων παρά από γυναικών.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 9:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *εε.. θέλω να μου πεις για την ύπαρξη.. εε.. ή μάλλον όχι η αντρική ή γυναικεία ομοφυλοφιλία η αμφιφυλοφιλία είναι ένα φαινόμενο που εκδηλώνεται όλα και πιο ανοιχτά στις μέρες μας. Νομίζει ότι αυτό το φαινόμενα ταιριάζει στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας; Της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *γιατί όχι.. ίσα ίσα που λέγαν ότι.. νομίζω για την αρχαία Ελλάδα οι άνθρωποι ήταν πολύ πιο*

ανοιχτοί και οι περισσότεροι ήταν ομοφυλόφιλοι το ίδιο συμβαίνει και τώρα.. είναι το ίδιο άλλωστε..

E: *κατάλαβα. Δηλαδή οι Έλληνες δεν έχουν πρόβλημα με τους ομοφυλόφιλους;*

Σ: *ότι.. νομίζω ότι αυτό γινόταν πριν περίπου από μία δεκαετία είχαν πρόβλημα τώρα όχι.*

E: *άρχισαν να τους συνηθίζουν;*

Σ: *νομίζω πως ναι. Αν θα ρωτήσει άτομα γύρω στα τριάντα σαράντα τώρα ναι θα έχουν πρόβλημα. Αλλά από τις μικρότερες ηλικίες νομίζω πως δεν έχουν! Μερικοί βέβαια ναι, μαθαίνουν από τους γονείς τους αλλά άλλοι όπως και εγώ τους βλέπουμε καθημερινά τους ζούμε και.. πολλά άτομα νομίζω πως είναι αλλά δεν το λένε, δεν εκδηλώνονται.*

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συμμετέχων ερωτάται για την ύπαρξη ομοφυλόφιλων στην Ελλάδα. Ο ίδιος θεωρεί ότι η ομοφυλοφιλία είναι ένα φαινόμενο που ταιριάζει στα πλαίσια της σημερινής Ελληνικής κοινωνίας. Ακόμη, συγκρίνει την εποχή μας με αυτήν της αρχαίας Ελλάδας όπου και τότε υπήρχαν ομοφυλόφιλοι και μάλιστα με μεγαλύτερη αποδοχή της σεξουαλικότητας τους. Τέλος, αναφέρει την ηλικία ως ένας παράγοντας αποδοχής ή έστω ανοχής προς τα ομοφυλόφιλα άτομα.

Η αναφορά του ερωτώμενου στην ομοφυλοφιλία της Αρχαίας Ελλάδας είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Η εποχή της Αρχαίας Ελλάδας, ο πολιτισμός, η ανάπτυξη σε όλους τους τομείς, το πνεύμα και το κάλλος της είναι και θα είναι για πάντα το ιδανικό για τους Έλληνες. Έτσι, και στο ζήτημα της σεξουαλικότητας οι Αρχαίοι Έλληνες παρουσιάζονται ως απελευθερωμένοι και χωρίς καμία προκατάληψη. Ο τρόπος αντιμετώπισης των ομοφυλόφιλων τότε θεωρείται η καλύτερη λύση και για τώρα. Επιπλέον, με την ύπαρξη ομοφυλόφιλων σε ύστερες εποχές των Ελλήνων το φαινόμενο αυτό μπορεί να θεωρηθεί συνηθισμένο τουλάχιστον για τον Ελλαδικό χώρο.

Ο συνεντευξιαζόμενος μέσα στο λόγο του, παρουσιάζει την ύπαρξη ομοφυλόφιλων στην Ελληνική κοινωνία ως κάτι το λογικό και το αυτόματο («γιατί όχι... ίσα ίσα» ή «είναι το ίδιο άλλωστε»). Παράλληλα προσπαθεί να αποφύγει παράλογες γενικεύσεις του τύπου ότι όλοι οι Έλληνες αποδέχονται το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας και γι αυτό εκθέτει τον παράγοντα ηλικία. Μέσα στον λόγο του υπάρχουν διαφορετικές χρονικότητες. Έτσι, η εποχή της Αρχαίας Ελλάδας παρουσιάζεται ως ανεκτική στους ομοφυλόφιλους όπως και η νέα γενιά της εποχή μας σε αντίθεση με την παλιότερη γενιά άνω των σαράντα ετών. Η τελευταία γενιά (άνω των σαράντα) παρουσιάζεται ως η λιγότερο ανεκτική απέναντι στους ομοφυλόφιλους και αυτή που επηρεάζεται περισσότερο από τον

κανόνα για τι θεωρείται φυσιολογικό στην ανθρώπινη σεξουαλικότητα.

Ο συνεντευξιαζόμενος συνεχίζει να αποφεύγει τις παράλογες γενικεύσεις, του τύπου ότι όλα τα άτομα της νέας γενιάς είναι ανεκτικά απέναντι στους ομοφυλόφιλους και ισχυρίζεται ότι και οι νεώτεροι σε ηλικία μπορεί να είναι προκατειλημμένοι στους ομοφυλόφιλους λόγω των προτύπων από τους γονείς τους. Στα άτομα της νέας γενιάς ο συνεντευξιαζόμενος συγκαταλέγει και τον εαυτό του με την χρήση του πρώτου πληθυντικού προσώπου και με την παράθεση την προσωπικής επαφής του με ομοφυλόφιλους. Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει ότι υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό ομοφυλόφιλων που κρύβει την σεξουαλική του ταυτότητα, κάνοντας νύξη στην ανοχή της ομοφυλοφιλίας από την σημερινή κοινωνία.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων (αντρών και γυναικών). Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν θεωρεί ούτε ότι είναι διακριτά σε όλα τα άτομα αλλά ούτε και αναγκαία για όλους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 10:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Εε.. η αντρική ή η γυναικεία ομοφυλοφιλία είναι ένα φαινόμενο που εκδηλώνεται όλο και πιο ανοιχτά στις μέρες μας σε όλο τον κόσμο. Εε.. η δική σου η γνώμη ποια είναι αυτό το φαινόμενο νομίζεις ότι ταιριάζει στην δική μας την Ελληνική κοινωνία;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *λοιπόν, είμαστε σε μία χώρα που εντάξει ανάλογα και.. τη περιοχή δηλαδή στις πιο κλειστές κοινωνίες για παράδειγμα στην Ελλάδα πέρα από τα δύο μεγάλα τα μεγάλα αστικά κέντρα είναι κατά κύριο λόγο.. ε..*

Ε: *πιο παραδοσιακή;*

Σ: *πιο παραδοσιακή, ναι είναι η επαρχία το κύριο μέρος της Ελλάδας, οπότε στην επαρχία στις πιο κλειστές κοινωνίες ίσως κάτι τέτοιο τους φαινότανε και.. κακό και άσχημο το.. και ίσως επειδή είναι κάτι το διαφορετικό κάτι που δεν το ήξεραν. Λοιπόν.. στις κοινωνίες τις μεγάλες λογικό.. κάποιος που να το θέλει και να φοβάται να..το πει να εκδηλώνεται πιο εύκολα γιατί είναι άγνωστος μεταξύ αγνώστων, ενώ σε μία κοινωνία σαν την δική μας παραδείγματος χάρη πιο δύσκολα θα εκδηλωνόταν κάποιος ο οποίος ντρέπεται για αυτό που είναι.. αν και εγώ θεωρώ ότι δεν είναι σωστό όταν έχεις κάνει τις δικές σου επιλογές και έχεις δρομολογήσει τα αυτά.. τα συναισθήματα σου.. πιστεύω ότι δεν είναι.. τόσο σωστό αν το κρύψεις. Αλλά σε τόσο κλειστές κοινωνίες είναι δύσκολο γιατί η αντιμετώπιση από η αντιμετώπιση από τον κόσμο ή οτιδήποτε άλλο..*

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συμμετέχων ισχυρίζεται ότι το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας δεν ταιριάζει στην Ελληνική κοινωνία. Την άποψη του αυτή την στηρίζει στον παράγοντα του τόπου κατοικίας. Έτσι, σύμφωνα με τον ίδιο, τα άτομα που ζουν σε πιο κλειστές κοινωνίες (επαρχεία, χωριά) είναι και περισσότερο προκατειλημμένα απέναντι στους ομοφυλόφιλους καθώς εμφανίζεται το δίπολο εκσυγχρονισμός και παράδοση με μία χρονική παράμετρος.

Ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την άποψη του με έμμεσο τρόπο και αποφεύγει να απαντήσει ευθέως στην ερώτηση της ερευνήτριας. Ισχυρίζεται ότι η ομοφυλοφιλία δεν ταιριάζει στην Ελλάδα καθώς το μεγαλύτερο μέρος της αποτελείται από κλειστές κοινωνίες, που δεν γνωρίζουν το φαινόμενο αυτό καθώς οι περισσότερο φοβούνται να το εκδηλώσουν (προκατάληψη λόγω έλλειψης γνώσης). Μέσα από τον λόγο του οι απόψεις του παρουσιάζονται ως λογικές και φυσικές («εντάξει..», «κατά κύριο λόγο..»).

Ο συνεντευξιαζόμενος θεωρεί ότι η ομοφυλοφιλία ταιριάζει καλύτερα σε ανοιχτές κοινωνίες όπως τα μεγάλα αστικά κέντρα. Οι ανθρώπινες σχέσεις μέσα σε αυτές τις κοινωνίες χαρακτηρίζονται από τον ίδιο ως «άγνωστος μεταξύ αγνώστων». Ο ερωτώμενος ισχυρίζεται ότι τα μεγάλα αστικά κέντρα είναι απρόσωπα, κάτι που αποτελεί θετικό στοιχείο για την εκδήλωση της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικής ταυτότητας. Οι απρόσωπες κοινωνίες που έχουν αρνητικές συνυποδηλώσεις για τις ανθρώπινες σχέσεις εδώ παρουσιάζονται ως πιο ανεκτικές λόγω του χαρακτηριστικού τους αυτού. Έτσι, ένα ομοφυλόφιλο άτομο δεν θα χρειαστεί να κρύψει την σεξουαλική του ταυτότητα καθώς δεν θα υπάρχει ο φόβος για τις αρνητικές συνέπειες της εκδήλωσης της από τις αντιδράσεις των υπολοίπων.

Ο συνεντευξιαζόμενος έχει αναλάβει τον ρόλο του αφηγητή στον λόγο του καθώς χρησιμοποιεί το δεύτερο πρόσωπο τόσο για τις απόψεις των ετεροφυλόφιλων σε πόλεις και σε χωριά όσο και για τις απόψεις των ομοφυλόφιλων που εκδηλώνουν ή όχι τον σεξουαλικό του προσανατολισμό.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος κάνει αναφορές στις απόψεις των φίλων και της οικογένειας του πάνω σε ομοφυλοφιλικά ζητήματα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 11:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *τώρα θέλω να σου πω ότι η ομοφυλοφιλία εκδηλώνεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, περισσότεροι άνθρωποι δηλαδή εκδηλώνουν την σεξουαλική τους ταυτότητα, είτε άντρες είτε γυναίκες. Αυτό, η ομοφυλοφιλία, το ότι είναι*

κάποιος ομοφυλόφιλος ταιριάζει στους Έλληνες στην Ελληνική κοινωνία;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *ε πιστεύω ότι αυτό έχει να κάνει με το τι αρέσει στον άνθρωπο τώρα εντάξει σαν λαός..*

Ε:*γενικά σαν λαός μας πάει η ομοφυλοφιλία;*

Σ:*σίγουρα έχουμε την ιστορία μας και πιστεύω ότι δεν μας πάει.. οι πόλεμοι.. όλα αυτά που έχουμε κάνει ας πούμε τώρα το Πολυτεχνείο.. η 25^η, η 28^η από τα παλιά τα χρόνια από εκείνα τα χρόνια.. δείχναμε ότι είμαστε πιο ήρωες έτσι πιο άντρες*

Ε:*κατάλαβα, οπότε δεν μας ταιριάζουν οι ομοφυλόφιλοι;*

Σ:*ε δεν μας ταιριάζουν πιστεύω.. δεν ταιριάζει..*

(Αγόρι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος δηλώνει ξεκάθαρα ότι το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας δεν ταιριάζει στα σημερινά δεδομένα της Ελληνικής κοινωνίας. Σύμφωνα με τον ίδιο οι Έλληνες λόγω της μακρόχρονης και ηρωικής ιστορίας τους είχαν και έχουν μία πιο αρρενωπή εικόνα, κάτι που δεν μπορεί να συνδυαστεί με την εικόνα που συνηθίζουν να έχουν οι ομοφυλόφιλοι. Έτσι, η εικόνα του άντρα έχει ετερόφυλο χαρακτήρα όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα από διάφορες εποχές και ιστορικές περιόδους κατά την διάρκεια του χρόνου.

Ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί στον λόγο του το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο διαχωρίζοντας την προσωπική άποψη από την συλλογική. Ο ίδιος αυτό που καταφέρνει είναι να μην εκφράσει μια προσωπική αλλά μια συλλογική άποψη για το χαρακτήρα των Ελλήνων. Έτσι, μέσα στο λόγο δημιουργούνται δύο ομάδες αυτή των ετεροφυλόφιλων και αυτή των ομοφυλόφιλων.

Ο συνεντευξιαζόμενος δεν αναφέρεται στα ίδια τα ομοφυλόφιλα άτομα και στην σεξουαλική τους επιλογή, με αποτέλεσμα να μην αποδίδει τις ευθύνες στα ίδια τα άτομα αλλά σε κάτι ανώτερο από αυτούς όπως η ηρωική ιστορία και τα πρότυπα φύλου, κυρίως του αρσενικού.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος μας αναφέρει την άποψη τους χωριού του για τους ομοφυλόφιλους. Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι ένας ομοφυλόφιλος ο οποίος δήλωνε την σεξουαλική του προτίμηση δεν θα μπορούσε να ζήσει στο χωριό του.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 12:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Εε.. πριν που σε ρώτησα για το Κοκκινόχωμα μου το έκανες έτσι πολύ συγκεκριμένα επειδή είναι χωριό. Στην Ελλάδα οι ομοφυλόφιλοι γενικά στην Ελλάδα θα μπορούσαν να ζήσουν ; οι ομοφυλόφιλοι ταιριάζουν στους Έλληνες; Στις πόλεις και στα χωριά μας..*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *εε.. είναι επειδή είναι κάτι καινούργιο στην Ελλάδα.. δεχόμαστε πολύ εύκολα τα καινούργια πράγματα και*

μετά συνειδητοποιούμε τι δεχτήκαμε.. αλλά δεν νομίζω να μπορέσει να ζήσει ειδικά στην Αθήνα υπάρχουν πάρα πολλά άτομα.. υπάρχουν και τα γκέι μπαρ.. τα οποία και στην Θεσσαλονίκη από ότι ξέρω υπάρχουν.. και δεν νομίζω να μην μπορέσουν να ζήσουν γιατί πλέον είμαστε Ευρωπαϊκή Ένωση οπότε..
(Αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συμμετέχων αναφέρει τον παράγοντα του τόπου κατοικίας για την αποδοχή ή την ανοχή της ομοφυλοφιλίας στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τον ίδιο στα μεγάλα αστικά κέντρα οι ομοφυλόφιλοι μπορούν να εκδηλώσουν την σεξουαλική τους ταυτότητα και μπορούν να ζήσουν χωρίς φόβο και προκαταλήψεις. Την άποψη του αυτήν την υποστηρίζει πρώτον με το γεγονός ότι στα μεγάλα αστικά κέντρα υπάρχουν αρκετά ομοφυλόφιλα άτομα και δεύτερον με την ύπαρξη κατάλληλων χώρων όπου τα ομοφυλόφιλα άτομα μπορούν να πηγαίνουν και να εκφράζονται ελεύθερα.

Ο συνεντευξιαζόμενος δεν αναφέρει καθόλου στον λόγο του τα άτομα είτε με ετεροφυλοφιλική είτε με ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα. Ωστόσο, παρουσιάζεται η άποψη των Ελλήνων γενικά για το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας. Όπως αναφέρει ο ίδιος το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας είναι σχετικά πρόσφατο για την Ελλάδα. Σε σχέση με αυτό, οι Έλληνες παρουσιάζονται υπερβολικά δεκτικοί στο καινούργιο αυτό φαινόμενο με αποτέλεσμα να μην αντιλαμβάνονται τι έχουν δεχτεί.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος αποφεύγει να αναφερθεί στην προσωπική του άποψη και επιλέγει να παρουσιάσει την ομοφυλοφιλία ως αναγκαίο κακό της εισαγωγής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συμπερασματικά, η ομοφυλοφιλία δεν θεωρείται ότι ταιριάζει στα δεδομένα της σημερινής Ελληνικής κοινωνίας από τους περισσότερους συμμετέχοντες. Οι συνεντευξιαζόμενοι υποστηρίζουν ότι η ανοχή στην ομοφυλοφιλία επηρεάζεται από την ηλικία και τον τόπο διαμονής των ατόμων. Έτσι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία και όσοι κατοικούν σε κλειστές κοινωνίες παρουσιάζονται ως προκατειλημμένοι απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Οι παράμετροι αυτοί ίσως βοηθούν και τους ίδιους τους συμμετέχοντες να αποστασιοποιηθούν από την προκατάληψη ενάντια των ομοφυλόφιλων και να ισχυριστούν ότι οι άνθρωποι γίνονται προκατειλημμένοι όχι από επιλογή αλλά λόγω «αντικειμενικών» συνθηκών. Ακόμη, η ανοχή στις δημόσιες εκδηλώσεις των ομοφυλόφιλων εξαρτάται από την ιστορία και τα πρότυπα που φέρει το κάθε άτομο. Επομένως, η ομοφυλοφιλία συνεχίζει να αποτελεί ένα φαινόμενο μακριά από τα ιδανικά της Ελλάδας.

ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ

1. Εργασιακές διακρίσεις.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει ότι τα ομοφυλόφιλά άτομα μπορούν να ακολουθήσουν όποιο επάγγελμα επιθυμούν ακόμη και αυτό του ιερέα, του στρατιωτικού και του εκπαιδευτικού. Παρόλο αυτά η επιθυμία τους θα τους δημιουργούσε και πολλά προβλήματα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 13:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: η ομοφυλοφιλία αποτελεί κριτήριο για διακρίσεις στον επαγγελματικό χώρο;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: κατά την γνώμη μου όχι. Δεν έπρεπε σίγουρα, δεν αλλάζει κάτι. Το ίδιο καλός θα είναι κάποιος που είναι.. ναι σίγουρα δεν νομίζω ότι θα έπρεπε να..

Ε:εε.. τι νομίζεις ότι ισχύει τώρα;

Σ: νομίζω ότι ισχύει το αντίθετο. Επηρεάζονται πολύ.. σίγουρα δεν θα διάλεγαν έναν ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο για να εργαστεί. Αλλά θα έπρεπε δεν αλλάζει κάτι.

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος ισχυρίζεται ότι οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν πολλές διακρίσεις στον επαγγελματικό τομέα αν και αυτό ο ίδιος το θεωρεί παράλογο. Όπως αναφέρει ο ερωτώμενος τα άτομα δεν θα πρέπει διακρίνονται στην εργασία τους με βάση τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό.

Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται στα εργασιακά δικαιώματα και στην ισότητα για εργασία των ομοφυλόφιλων με φυσικό και αυτόματο τρόπο. Ο ίδιος θεωρεί ότι είναι ή ότι πρέπει να είναι λογικά τα άτομα, ανεξάρτητα από τις σεξουαλικές τους επιλογές, να αντιμετωπίζονται ισότιμα στον εργασιακό χώρο.

Ο συνεντευξιαζόμενος ακόμη, δεν αναφέρεται στους εργαζόμενους – ομοφυλόφιλους οι οποίοι βιώνουν τις εργασιακές διακρίσεις αλλά αναφέρεται κυρίως στους εργοδότες – ετεροφυλόφιλους που διακρίνουν τους εργαζομένους τους σε σχέση τον σεξουαλικό τους προσανατολισμού.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει ότι καθίσταται αναγκαίο ένας επιπλέον διαχωρισμός στον τρόπο διατύπωσης των νομοθετικών διατάξεων, πέρα του αρσενικού και του θηλυκού, για τους ομοφυλόφιλους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 14:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: να μιλήσουμε τώρα για τα επαγγελματικά δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Οι ομοφυλόφιλοι στην εργασία τους βιώνουν διακρίσεις;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: σε μια μεγάλη εταιρεία όχι και τόσο γιατί οι άνθρωποι υποτίθεται οι μορφωμένοι που λέμε δεν θα είχαν

κάποιο πρόβλημα αυτό γίνεται πιο πολύ στα μέρη τα μικρά εε.. στις μικρές τις πόλεις εε.. σε μια τέτοια ας πούμε δουλειά όχι αλλά εδώ στην περιοχή θα υπήρχε ένας ρατσισμός..

Ε:*δηλαδή ένα αφεντικό εδώ σε ένα χωριό δεν θα έπαιρνε ένα ομοφυλόφιλο στην δουλειά του;*

Σ:*όχι! Θα τον διαχώριζε θα έλεγε θα βρω άλλον..*

Ε:*ακόμα και αν ήταν πολύ καλός στην δουλειά του επειδή είναι ομοφυλόφιλος δεν θα τον έπαιρνε;*

Σ:*όχι.*

(Κορίτσι, 18 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος ισχυρίζεται ότι οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν διακρίσεις στην εργασία τους όταν αυτήν βρίσκεται σε κλειστές κοινωνίες. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα άτομα με μεγάλο μορφωτικό επίπεδο δεν θα προέβαιναν σε διακρίσεις κατά των ομοφυλόφιλων και αναφέρει το παράδειγμα μιας μεγάλης εταιρίας.

Ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την άποψη του σαν γενικό κανόνα. Έτσι, οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν περισσότερες διακρίσεις στην εργασία τους σε μία κλειστή κοινωνία παρά σε μία πιο ανοιχτή. Πέρα όμως από τον τόπο, ο ερωτώμενος θέτει και τον παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου. Έτσι, τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο παρουσιάζονται περισσότερο προκατειλημμένοι απέναντι στους ομοφυλόφιλους.

Ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί στον λόγο του την τεχνική του εμβολίου κατά του διακυβεύματος για να αποφύγει την κρίση των λεγομένων του. Έτσι, με την φράση «που λέμε» μετριάζει την προκατάληψη του απέναντι στους ομοφυλόφιλους.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται στην περιοχή κατοικίας του και όπως χαρακτηριστικά ισχυρίζεται. Όλοι οι κάτοικοι της περιοχής του είναι προκατειλημμένοι απέναντι στους ομοφυλόφιλους και κανένας δεν θα προσλάμβανε ένα ομοφυλόφιλο.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρεται στις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στις μελλοντικές επιπτώσεις τους παιδιού (προβλήματα με τις παρέες) αλλά και στην κακή οικογενειακή τους σχέση.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 15:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *χμμ.. ωραία, να μιλήσουμε τώρα λίγο για τα επαγγελματικά δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Οι ομοφυλόφιλοι μπορούν να κάνουν όλες τις δουλειές;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *ε δεν νομίζω.*

Ε:*δηλαδή;*

Σ:*ε τώρα δεν μπορείς να δεις ένα γκέι στην οικοδομή..*

Ε:*γιατί;*

Σ:ε κατά αρχήν δεν θα έχει την μυϊκή δύναμη.. γιατί συνήθως είναι λίγο πιο λεπτεπίλεπτοι, το σώμα τους και οι κινήσεις τους είναι πιο γυναικείες οπότε ε δεν νομίσω τώρα..

Ε:με πιο βαριές έτσι εργασίες δεν θα τα κατάφερναν;

Σ:ναι..

Ε:θα αντιμετώπιζαν διακρίσεις στον επαγγελματικό χώρο;

Σ:ναι πιστεύω πως ναι δεν νομίζω να τους επέλεγαν..

Ε:α δηλαδή κάποιο αφεντικό δεν θα έπαιρνε καν στην δουλειά του κάποιον που είναι ομοφυλόφιλος;

Σ:θα πίστευε ότι θα χάλαγε την εικόνα του..

Ε:αν και αυτός μπορεί να ήταν πολύ καλός στη δουλειά του;

Σ:ναι.

Ε:δεν θα το έπαιρνε μόνο και μόνο επειδή ήταν ομοφυλόφιλο;

Σ:ανάλογα το πώς σκέφτεται αυτός άμα συμπαθεί τους ομοφυλόφιλους άμα τους κατακρίνει..

(Κορίτσι, 18 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει ότι οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να απασχοληθούν σε όλα τα επαγγέλματα λόγω της μυϊκής τους δύναμης. Ακόμη αναφέρει ότι βιώνουν διακρίσεις στον επαγγελματικό χώρο λόγω της σεξουαλικής τους ταυτότητας.

Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρεται μόνο στους άντρες ομοφυλόφιλους ξεχνώντας τις λεσβίες. Κάνει αναφορά στα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων εξετάζοντας τα από μία στερεοτυπική οπτική. Έτσι, τα «γυναικεία» χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων δεν θα τους επέτρεπαν να εργαστούν σε ένα πιο χειρωνακτικό επάγγελμα. Ο ερωτώμενος αναφέρει το παράδειγμα της οικοδομής ως πρωτοτυπικής ανδρικής εργασίας.

Ο συνεντευξιαζόμενος θεωρεί αυτονόητο και σίγουρο το γεγονός των επαγγελματικών διακρίσεων. Έτσι, θεωρεί ότι ένας ομοφυλόφιλος υποψήφιος εργαζόμενος δεν θα επιλεγόταν ποτέ από ένα εργοδότη που θα είχε μόνο κριτήριο την σεξουαλική του επιλογή. Με αποτέλεσμα Οι διαφορές των ομοφυλοφίλων από τους ετεροφυλόφιλους εργαζόμενους να παρουσιάζονται ως πραγματικές με τη χρήση κατηγορικού λόγου. Ο συνεντευξιαζόμενος όμως, αντιλαμβάνεται ότι όσα ανέφερε μπορεί να αποτελέσουν ρατσιστικά για του ομοφυλόφιλους και προσπαθεί να τα διορθώσει με μία αντίφαση. Έτσι, ενώ παρουσιάζει αρχικά τους εργοδότες αμείλικτους στο ζήτημα της ομοφυλοφιλίας στη συνέχεια ισχυρίζεται ότι ένας εργοδότης μπορεί να διαφοροποιεί τις προσλήψεις του ανάλογα με την ανοχή του στην ομοφυλοφιλία.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ότι ο τρόπος που αναφέρονται οι νομοθετικές διατάξεις στους Έλληνες πολίτες δεν χρειάζονται καμία ξεχωριστή διάκριση για να συμπεριλάβουν και τους ομοφυλόφιλους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 16:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ωραία, κατάλαβα τι μου λες. Τώρα οι ομοφυλόφιλοι μπορούν να κάνουν όλα τα επαγγέλματα;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: εε.. είναι πολύ δύσκολο γιατί.. πλέον είναι δύσκολο να βρεις δουλειά..

Ε: (γέλιο) καλά αυτό πλέον εννοείται..

Σ: μπορεί να έχει κάποιος γκέι και κάποιος straight τα ίδια πτυχία αλλά πιστεύω σε μια δουλειά θα προτιμήσουν τον straight γιατί όπως σου είπα είναι φοβισμένος ο κόσμος βλέπουν γκέι και αλλάζουν δρόμο είναι πολύ δύσκολο για ένα γκέι να βρει δουλειά..

Ε: δηλαδή οι γκέι βιώνουν διακρίσεις στον επαγγελματικό χώρο;

Σ: ναι.

Ε: ωραία. Αν πάμε τώρα στο πιο πρακτικό μπορούν να κάνουν όλες τις δουλειές; πες ότι τους παίρνουν οι εργοδότες μπορούν οι ομοφυλόφιλοι να ανταποκριθούν σε όλες τις δουλειές; Είτε άντρες είτε γυναίκες..

Σ: νομίζω ναι νομίζω ναι εντάξει μπορεί να μην βάζεις σε πολύ δύσκολη δουλειά ας πούμε δεν μπορεί, όχι δεν μπορεί να γίνει αλλά δεν είναι το συνηθέστερο ένας μπετατζής να είναι γκέι.. γιατί είναι πολύ δύσκολη δουλειά. Τώρα δεν έχει σημασία γιατί η δύναμη δεν πηγαίνει με το αν είσαι γκέι ή όχι.. έτσι γεννιέσαι είσαι δυνατός αλλά σου αρέσουν οι άντρες

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος ισχυρίζεται ότι οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν πολλές διακρίσεις λόγω των προκαταλήψεων που εξακολουθούν να υπάρχουν. Θεωρεί ότι οι διακρίσεις είναι έξω από τα ίδια τα ομοφυλόφιλά άτομα αλλά και ότι οι διαφορές μεταξύ ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων είναι δεδομένες. Ακόμη, ισχυρίζεται ότι η μυϊκή δύναμη δεν σχετίζεται με τον σεξουαλικό προσανατολισμού του κάθε ατόμου αλλά αναφέρει ότι οι ομοφυλόφιλοι δεν είναι ικανοί να απασχοληθούν σε όλα τα επαγγέλματα.

Ο συνεντευξιαζόμενος επιλέγει να αναφέρει την άποψη της κοινής γνώμης για τους ομοφυλόφιλους και όχι την δική του, στην προσπάθειά του να τοποθετήσει τις προκαταλήψεις προς τους ομοφυλόφιλους έξω από τις απόψεις του. Ακόμη, μέσα στον λόγο του χρησιμοποιεί ένα υποθετικό παράδειγμα μιας πρόσληψης. Σύμφωνα με αυτό εμφανίζονται δύο υποψήφιοι εργαζόμενοι με τα ίδια προσόντα αλλά ο εργοδότης επιλέγει αυτόν με τον ετεροφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί αντιθέσεις τον λόγο του. Από την μία αναφέρει ότι οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να απασχοληθούν σε όλα τα επαγγέλματα καθώς τα χειρωνακτικά επαγγέλματα δεν είναι συνηθισμένα για ένα ομοφυλόφιλο. Από την άλλη ισχυρίζεται ότι η μυϊκή δύναμη δεν σχετίζεται με την

σεξουαλική ταυτότητα. Η αντίφαση αυτή χρησιμοποιείται στην προσπάθεια του να διορθώσει όσα ανέφερε. Αυτό συνέβη γιατί ο ερωτώμενος φοβήθηκε ότι μπορεί να χαρακτηριστεί προκατειλημμένος απέναντι στους ομοφυλόφιλους.

Συμπερασματικά, όλοι οι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν διακρίσεις στον επαγγελματικό τομέα καθώς πολλοί εργοδότες θα αρνιόταν να τους προσλάβουν. Σαν παράγοντες που σχετίζονται με την εργασιακή ισότητα των ομοφυλόφιλων αναφέρθηκαν ο τόπος κατοικίας και τον μορφωτικό επίπεδο. Ακόμη, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να εργαστούν σε όλα τα επαγγέλματα καθώς υστερούν σε μυϊκή δύναμη σε σχέση με τους ετεροφυλόφιλους. Με αποτέλεσμα, σύμφωνα με του ίδιους, οι ομοφυλόφιλοι να μην εργάζονται και λόγω της μειωμένης μυϊκής δύναμης αλλά και λόγω των διακρίσεων σε χειρωνακτικά επαγγέλματα.

2. Ομοφυλοφιλικό γάμοι.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει την επιθυμία οι ομοφυλόφιλοι να αποκτήσουν το δικαίωμα στο άσυλο.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 17:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ποια είναι η γνώμη σου για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους; Μεταξύ αντρών και μεταξύ γυναικών..

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: ναι..

Ε: είχε γίνει πριν κάποια χρόνια ένας γάμος στην Τήλο

Σ: Τήλο ναι σωστά μου είχε κολλήσει Τήνος (γέλιο)

Ε: (γέλιο) στην Τήλο είχε γίνει ο οποίος έγινε, πολιτικός γάμος έτσι, έγινε και.. μετά ακυρώθηκε. Δεν ισχύει πια αυτός ο γάμος. Το ζευγάρι αυτό που παντρεύτηκε δεν θεωρείται πια παντρεμένο. Η δική σου η γνώμη ποια είναι;

Σ: ωραία.. εε.. νομίζω ότι αυτό είναι βλακεία (γέλιο) όπως ένας άντρας με μία γυναίκα μπορούν να παντρευτούν έτσι να συμβαίνει και με τα γκέι ζευγάρια. Δεν νομίζω ότι μπορείς να κρίνεις.. το ίδιο ερωτευμένοι θα είναι και θα αγαπιούνται και οι ετεροφυλόφιλοι και οι ομοφυλόφιλοι. Όχι αυτό το θεωρώ βλακεία (γέλιο) ειλικρινά. Δεν θα έπρεπε να απαγορεύουν να γίνεται ο γάμος. Σίγουρα! Και ειδικά ο θρησκευτικός γάμος που υποτίθεται ότι.. αυτά τα άτομα που αγαπιούνται ενώνονται αυτήν την στιγμή. Δεν θα έπρεπε να τους ξεχωρίζουμε, να τους περιορίζουμε..

Ε: εσύ αν είχες αυτήν την επιλογή θα τους το έδινες αυτό το δικαίωμα;

Σ: ναι! Χμμ..

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει την αντίθεση του στον περιορισμό του δικαιώματος του γάμου στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Μελετά το ζήτημα του γάμου συναισθηματικά αναφέροντας ως επιχειρήματα την αγάπη του ζευγαριού και την πνευματική και συναισθηματική ένωση του. Ακόμη, όσον αφορά το δικαίωμα στον γάμο θεωρεί του ομοφυλόφιλους ισότιμους με τους ετεροφυλόφιλους.

Ο συνεντευξιαζόμενος αισθάνεται κάπως αμήχανα όταν αναφέρει την συγκαταβατική άποψη για του ομοφυλοφιλικούς γάμους. Αυτό φαίνεται σε δύο σημεία μέσα στον λόγο του όπου μετά την αντίδραση του στον περιορισμό του γάμου μεταξύ ομοφυλοφίλων («αυτό είναι βλακεία», «αυτό το θεωρώ βλακεία») ακολουθεί γέλιο.

Ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει την άποψη του ως λογική, φυσική και αυτόματη (για παράδειγμα αναφέρει ότι όπως παντρεύονται οι ετεροφυλόφιλοι έτσι θα πρέπει να μπορούν να παντρευτούν και οι ομοφυλόφιλοι ή αναφέρει ότι ο έρωτας είναι ίδιος σε όλα τα ζευγάρια είτε ετεροφυλόφιλα είτε ομοφυλόφιλα). Ο ίδιος δεν μπορεί να διανοηθεί αυτό που συμβαίνει, ειδικά τώρα που η ερευνήτρια του έχει αναφέρει το περιστατικό με τον πρώτο ομοφυλοφιλικό γάμο που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα και μετά ακυρώθηκε. Δεν μπορεί να αντιληφτεί του λόγους για τους οποίους απαγορεύεται ο ομοφυλοφιλικός γάμος στη Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες.

Ο συνεντευξιαζόμενος κάνει επίκληση σε ένα χαρακτηριστικό ή αν θα μπορούσε να ειπωθεί, σε έναν από του λόγους για τους οποίους τα ζευγάρια παντρεύονται. Ο ίδιος αναφέρει το συναίσθημα, την αγάπη και τον έρωτα τα οποία είναι κοινά στα ομοφυλόφιλά και στα ετεροφυλόφιλα ζευγάρια. Αυτός άλλωστε είναι και ένα από τους λόγους που θεωρεί τόσο απαράδεκτο το γεγονός της απαγόρευσης των ομοφυλοφιλικών γάμων.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει ότι οι ομοφυλόφιλοι θα έπρεπε να παντρεύονται και με θρησκευτικό γάμο. Η αναφορά του αυτή φέρει και την τεχνική του εμβολίου κατά του διακυβεύματος όπου με την φράση «που υποτίθεται» μετριάζει τον λόγο του.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος υποστήριξε ότι δεν χρειάζεται κάποια επιπλέον αναφορά στους ομοφυλόφιλους στον τρόπο γραφής των νομοθετικών διατάξεων. Ωστόσο, θεωρεί αναγκαίο την ύπαρξη ειδικών νόμων όπως για παράδειγμα ένας νόμος για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 18:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *εε.. μια που ανέφερες για τους γάμους, εσένα ποια είναι η γνώμη για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους; Θα έπρεπε να γίνονται;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *θα έπρεπε να γίνονται.. εντάξει άνθρωποι είμαστε και ο καθένας άμα νομίζει ότι.. ο ομοφυλόφιλος ότι ο γάμος θα του παρέχει, ο πολιτικός θρησκευτικός όχι, κάτι παραπάνω.. εντάξει δεν θα είχα πρόβλημα..*

Ε: *σε πολλές χώρες του εξωτερικού, παραδείγματος χάρη η Ολλανδία πραγματοποιούνται πολιτικοί ομοφυλοφιλικοί γάμοι. Στην Ελλάδα είχε γίνει μία προσπάθεια στην Τήλο πριν κάποια χρόνια, έγινε ένας γάμος ο οποίος έχει τώρα ακυρωθεί δεν ισχύει πλέον.. εε αν ήταν στο χέρι σου θα τους έδινες αυτό το δικαίωμα να παντρεύονται;*

Σ: *ζούμε σε μία χώρα όπου.. το πολίτευμα μας είναι η δημοκρατία.. ίσως άμα γινόταν κάποιες κινήσεις θα το έδινα το.. θα πετούσα το μπαλάκι στους πολίτες ίσως με κάποιο δημοψήφισμα ίσως μέσω των πολιτικών ίσως να το επισημοποιούσα αλλά όχι εκατό τα εκατό με.. να είναι.. να φαίνεται μόνο η δική μου η άποψη..*

Ε: *ναι. Αν σε ένα δημοψήφισμα ψήφιζες εσύ, να γίνονται ομοφυλοφιλικοί γάμοι ή να μην γίνονται τι θα ψήφιζες ναι ή όχι;*

Σ: *(γέλιο) και εδώ εντάξει τι επιπτώσεις θα είχα και εγώ μετά από αυτό.. εντάξει εγώ προσωπικά πρόβλημα δεν θα είχα αλλά πιστεύω όποιος και να το έκανε αυτό είτε εγώ είτε όποιος ήταν μετά σε εκείνη τη θέση θα είχε μετά αρκετές επιπτώσεις και θα ήταν μετά.. αρνητικές επιπτώσεις και σχόλια..*

Ε: *αν ήσουν μόνος και αν δεν το μάθαινε κανείς, θα τους έδινες το δικαίωμα αυτό να παντρεύονται;*

Σ: *εντάξει αυτό τώρα θέλει πολύ σκέψη, να τα ζυγίσεις.. (γέλιο)*

Ε: *θα το σκεφτόσουν δηλαδή;*

Σ: *θα το σκεφτόμουν, δεν θα ήμουν απόλυτος εξαρχής.. αλλά.. ειλικρινά δεν ξέρω αν θα το δεχόμουν τελείως..*

(αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος αρχικά δηλώνει την θετική άποψη του για τους πολιτικούς γάμους μεταξύ ομοφυλοφίλων αλλά στην συνέχεια αποφεύγει να απαντήσει στην ερώτηση της ερευνήτριας για αν θα έδινε το δικαίωμα του γάμου στους ομοφυλόφιλους. εδώ τίθεται το ζήτημα της πλειοψηφίας καθώς μια πιθανή αρνητική απόφαση για τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων δεν θα ήταν ζήτημα προκατάληψης αλλά φόβος για προσωπικές συνέπειες.

Ο ερωτώμενος κομπιάζει και δεν αναφέρει ξεκάθαρα την άποψη του για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους. Αυτό φαίνεται μέσα από τον ίδιο του τον λόγο όπου κάνει πολλές παύσεις, διακόπτει την ροή του λόγου και αρχίζει εκ νέου («: θα έπρεπε να γίνονται.. εντάξει άνθρωποι είμαστε», «αλλά όχι εκατό τα εκατό με.. να είναι.. να φαίνεται μόνο η δική μου η άποψη..», «εντάξει τι επιπτώσεις θα είχα και εγώ μετά από αυτό.. εντάξει εγώ προσωπικά πρόβλημα δεν θα

είχα αλλά»). Ο ερωτώμενος ίσως αισθάνεται αμήχανα με αυτό το ζήτημα, ίσως δεν το έχει σκεφτεί ποτέ ή ίσως φοβάται να εκφράσει ανοιχτά την άποψη του.

Ο ερωτώμενος δηλώνει αρχικά την θετική άποψη του για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους αλλά στην συνέχεια αποποιείται τις ευθύνες των λεγομένων του. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται τις δυσκολίες, τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις που βιώνουν καθημερινά οι ομοφυλόφιλοι. Παράλληλα αντιλαμβάνεται τις απόψεις και τις συμπεριφορές των ετεροφυλόφιλων στην χώρα μας. Επομένως σε όλο το απόσπασμα προσπαθεί να προστατέψει τον εαυτό του και για αυτό αποφεύγει να εκθέσει ανοιχτά την άποψη του.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει ότι η ομάδα των ομοφυλόφιλων δεν απειλεί την ομάδα των ετεροφυλόφιλων και για αυτό δεν υπάρχει λόγος να του φοβούνται.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 19:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Να πούμε τώρα λίγο για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους. Τι γνώμη έχεις για αυτούς;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *εε.. νομίζω έγινε και στην Ελλάδα ένας τέτοιος γάμος..*

Ε: *ναι στην Τήλο. Έγινε αλλά ακυρώθηκε δεν ισχύει πια..*

Σ: *και πολύ καλά έγινε!*

Ε: *(γέλιο) για πες μου..*

Σ: *άμα θέλουν να πηγαίνουν στο εξωτερικό να κάνουν τα όργια τους να κάνουν ότι θέλουν..*

Ε: *όργιο ο γάμος τους;*

Σ: *ναι! Και όχι σε μια τέτοια χώρα που έχει τραβήξει τα πάνδεινα να πούμε και τι δεν έχει τραβήξει, γιατί θα πρέπει να την σεβόμαστε την Ελλάδα. Για μένα..*

Ε: *και οι ομοφυλόφιλοι απειλούν τον σεβασμό στη χώρα στην πατρίδα;*

Σ: *είναι θέμα ντροπής..*

Ε: *για την εικόνα μας στις άλλες χώρες;*

Σ: *ναι. Ούτε να υιοθετούν παιδιά γιατί τι ιδέες θα δώσουν σε αυτά τα παιδιά όταν μεγαλώσουν..*

(Κορίτσι, 18 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος δηλώνει την αντίθετη γνώμη του για το δικαίωμα του γάμου στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Ο ομοφυλοφιλικός γάμος χαρακτηρίζεται ως όργιο και ντροπή για την Ελλάδα.

Ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει την αντιπάθεια του στους ομοφυλοφιλικούς γάμους σε απόλυτο βαθμό. Ο ίδιος δεν φοβάται τον χαρακτηρισμό του ρατσιστή και του προκατειλημμένου απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Έτσι, προτείνει στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια εφόσον το επιθυμούν να πηγαίνουν σε άλλες χώρες να για να

παντρευτούν. Ακόμη, χαρακτηρίζει τον γάμο μεταξύ ομοφυλόφιλων και όλες τους τις δράσει ως «όργια».

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος στον λόγο του προβάλλει τον σεβασμό και την εικόνα της πατρίδας του ισχυριζόμενος ότι τα ομοφυλόφιλα άτομα ντροπιάζουν και αμαυρώνουν την Ελλάδα. Ο συνεντευξιαζόμενος επεκτείνει την άποψη του για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους προσθέτοντας και ένα ακόμη προς κατάκτηση δικαίωμα των ομοφυλόφιλων, αυτό της υιοθεσίας παιδιών. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι η εικόνα της χώρας θα αμαυρωθεί ακόμη περισσότερο μετά από την παραχώρηση του δικαιώματος της υιοθεσίας παιδιών σε ομοφυλόφιλα ζευγάρια, καθώς οι ομοφυλόφιλοι γονείς θα δώσουν τα ανάλογα πρότυπα στα παιδιά τους.

Ο συνεντευξιαζόμενος πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα δηλώνει ότι το επάγγελμα δεν έχει καμία σχέση με τις σεξουαλικές επιλογές του ατόμου, είτε πρόκειται για άντρα είτε για γυναίκα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 20:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *ωραία. Θέλω τώρα να σε ρωτήσω για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους.. ποια είναι η γνώμη σου; Εδώ στην Ελλάδα..*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *ε.. δεν γίνονται..*

Ε:*εδώ στη Ελλάδα δεν γίνονται είχε γίνει ένας γάμος στην Τήλο αλλά ακυρώθηκε σύμφωνα με το επόμενο σύνταγμα.. γιατί;*

Σ:*γιατί πιστεύω εδώ στην Ελλάδα οι άνθρωποι δεν είναι και τόσο.. εε.. μπροστά για να δεχτούν κάτι τέτοιο.. δηλαδή αυτό.. ο γάμος όταν παντρεύεται ένας ομοφυλόφιλος με έναν ομοφυλόφιλο είναι.. το έχουν στο μυαλό τους οι Έλληνες τον γάμο σαν κάτι που διαρκεί σαν μια ολόκληρη ζωή.. σαν κάτι που υπάρχει.. για τους ετεροφυλόφιλους τώρα θα πω να υπάρχει μια μαμά ένας μπαμπάς παιδιά.. το έχουν σαν κάτι ιερό με λίγα λόγια.. όχι σύμφωνα με παλιούς.. τρόπους που η γυναίκα δούλα και αυτά.. σύμφωνα με τα καινούργια..*

Ε:*επομένως για αυτό δεν ισχύουν οι γάμοι σε μας; Επειδή είναι κάτι ιερό;*

Σ:*κατά τους Έλληνες ναι..*

(Αγόρι, 16 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος είναι ενημερωμένος για την ισχύουσα κατάσταση στην Ελλάδα όσον αφορά την νομοθεσία για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους. Ο ίδιος αναφέρει ότι στην Ελλάδα δεν πραγματοποιούνται ομοφυλοφιλικοί γάμοι γιατί ο γάμος θεωρείται ένα ιερός θεσμός από του Έλληνες.

Ο συνεντευξιαζόμενος αποφεύγει να εκθέσει την προσωπική άποψη για το ζήτημα των ομοφυλοφιλικών γάμων. Ακόμη, αποφεύγει να αναφερθεί στον εαυτό του και παραθέτει την άποψη

των Ελλήνων χωρίς να τοποθετεί τον εαυτό του μέσα σε αυτούς, ισχυριζόμενος ότι οι Έλληνες είναι ιδιαίτερα οπισθοδρομικοί σε θέματα σεξουαλικότητας.

Ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει τους Έλληνες (που στην ουσία είναι η αντανάκλαση της δικής του άποψης) ως οπισθοδρομικούς και προκατειλημμένους απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Έτσι, οι Έλληνες δεν δέχονται τον ομοφυλοφιλικό γάμο γιατί ο γάμος θεωρείται για αυτούς ιερός και σκοπός του είναι η δημιουργία οικογένειας. Οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτά που απαιτεί ο θεσμός του γάμου για αυτό και οι Έλληνες δεν τον δέχονται.

Συμπερασματικά, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αισθάνονται ιδιαίτερα άβολα με το ζήτημα των ομοφυλοφιλικών γάμων. Προσπαθούν να αποφύγουν να εκθέσουν την προσωπική άποψη. Τα επιχειρήματα υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου που χρησιμοποιούν είναι η αγάπη, ο έρωτας και η συναισθηματική ένωση του ζευγαριού. Τα επιχειρήματα κατά του ομοφυλοφιλικού γάμου που χρησιμοποιούν είναι ο φόβος, οι συνέπειες από μία τέτοια θεσμοθέτηση, ο σεβασμός στην πατρίδα και η ιερότητα του ίδιου του θεσμού. Το ζήτημα αυτό μελετάται από την πλευρά του ίδιου του θεσμού χωρίς να αποδίδονται ευθύνες στα ίδια τα ομοφυλόφιλα άτομα. Επομένως, όπως προκύπτει από τα αποσπάσματα οι Έλληνες δεν είναι έτοιμοι να προσφέρουν στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια το δικαίωμα του γάμου το οποίο έχει μεταξύ άλλων, πολλά πολιτικά και οικονομικά οφέλη.

3. Υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια.

3.1. Είναι κατάλληλοι ως γονείς.

Σε προηγούμενο απόσπασμα ο συνεντευξιαζόμενος ανέφερε ότι ο προορισμός του ανθρώπου και ο σκοπός ενός γάμου είναι η τεκνοποίηση.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 21:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *μάλιστα, μια και ανέφερες για παιδί, συνήθως οι γάμοι οδηγούν στην γέννηση ενός παιδιού, οι ομοφυλόφιλοι προσπαθούν να υιοθετήσουν παιδιά, εσένα η γνώμη σου ποια είναι για αυτό;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *από την μία λέω εντάξει αν είναι σωστοί γονείς και τους παρέχουν ότι θέλουν εντάξει γιατί όχι.. αλλά όπως σου είχα πει και στην αρχή της συνέντευξης εε.. τα παιδιά λαμβάνουν κάποια στερεότυπα κάποια παραδείγματα από τους γονείς ίσως έτσι τα παιδιά λάβουν ότι αυτό είναι το φυσιολογικό ότι είναι κάτι το φυσιολογικό και κάτι.. κάτι το κανονικό δηλαδή.. η σχέση ανάμεσα σε δύο ομοφυλόφιλους, όπως αυτά που έχουμε ήδη πει άσχετα αν είναι δύο άντρες ή δύο γυναίκες,*

θα θεωρήσουν ότι είναι η φυσιολογική και θα απέρριπταν τα υπόλοιπα, την ετεροφυλοφιλική σχέση. Και ίσως έτσι έχαναν και το.. το δικαίωμα της επιλογής δηλαδή αν βίωναν κάποιες καταστάσεις σε ένα σπίτι έτσι και αν έβλεπαν συνέχεια εικόνες τους γονείς τους ξέρω γω σε εντελώς φυσιολογικές καταστάσεις ξέρω γω τους έβλεπαν να ζούνε κανονικά, θα το θεωρούσαν και αυτό φυσιολογικό οπότε αυτόματα θα απέρριπταν την ετεροφυλοφιλική ερωτική σχέση..

Ε:δηλαδή υπήρχε περίπτωση για αυτό το παιδί να γίνει στο μέλλον και το ίδιο ομοφυλόφιλο; Βλέποντας τους γονείς του..

Σ:πιστεύω κατά πάσα πιθανότητα..

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος ισχυρίζεται ότι από την μία ένα ομοφυλόφιλο ζευγάρι, είτε δύο άντρες είτε δύο γυναίκες, μπορεί να υιοθετήσει ένα παιδί αν είναι σε θέση να το αναθρέψει σωστά. Από την άλλη όμως, θεωρεί ότι ένα παιδί μέσα σε μία τέτοια οικογένεια μπορεί να επηρεαστεί και να δημιουργήσει λανθασμένη εντύπωση για το τι είναι φυσιολογικό στην ανθρώπινη σεξουαλικότητα και τι όχι.

Ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί μία αντίθεση μέσα στον λόγο του. Ισχυρίζεται ότι τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια θα μπορούσαν να υιοθετήσουν ένα παιδί μόνο αν ήταν κατάλληλοι για γονείς και αν κάλυπταν με επάρκεια όλες τις ανάγκες αλλά και τις επιθυμίες του παιδιού τους. Στην συνέχεια όμως, θεωρεί ότι και στην περίπτωση που ήταν κατάλληλοι για γονείς οι ομοφυλόφιλοι, το παιδί ποτέ δεν θα ζούσε όπως τα υπόλοιπα παιδιά. Η αντίθεση αφορά την σχέση μεταξύ ανεκτικότητας σε θέματα σεξουαλικότητας και της εξαίρεσης του κανόνα που είναι η ομοφυλοφιλία. Από αυτή την σχέση αντιπαράθεσης προκύπτει ότι οι ομοφυλόφιλοι γονείς δεν θα μεταδώσουν στα παιδιά τους τις νόρμες της κοινωνίας αλλά τα προσωπικά τους πιστεύω.

Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει μέσα στον λόγο του τι θεωρεί φυσιολογικό και τι όχι. Οι φυσιολογικές ανθρώπινες σχέσεις είναι μόνο οι ετεροφυλοφιλικές. Έτσι, όταν ένα ομοφυλόφιλο ζευγάρι αποκτήσει ένα παιδί, το παιδί αυτό θα θεωρήσει τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις ως φυσιολογικές. Σύμφωνα με τον ίδιο, από την στιγμή που το παιδί αυτό θα θεωρήσει τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις φυσιολογικές θα απορρίψει τις ετεροφυλοφιλικές. Μάλιστα, μετά από ερώτηση της ερευνήτριας ο συνεντευξιαζόμενος πιστεύει ότι η πιθανή σεξουαλική ταυτότητα του υιοθετημένου παιδιού θα είναι η ομοφυλοφιλική.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος δεν αναφέρει την προσωπική άποψη για το ζήτημα τις υιοθεσίας από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Παρουσιάζει υποθετικές καταστάσεις που μπορούν να συμβούν μέσα σε μία οικογένεια με ομοφυλόφιλους γονείς. Ακόμη δεν αναφέρει τις δυσκολίες και τα προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν στην

κοινωνία και τα συνέπεια και στον ίδιο από μία τέτοια υιοθεσία αλλά τα προβλήματα και την απουσία επιλογών του ίδιου του παιδιού.

Σε προηγούμενο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει ότι στον θρησκευτικό γάμο κυρίως ακούγεται ευχές για απογόνους, κάτι που αδυνατούν να πραγματοποιήσουν τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 22:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να το καταφέρουν αυτό. Ένα από τα δικαιώματα που ζητούν είναι οι υιοθεσίες παιδιών. Εσένα η άποψη σου για αυτό ποια είναι;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *είμαι αντίθετη γιατί το παιδί δεν θα έχει τα σωστά πρότυπα, πρέπει να έχει ένα πρότυπο μητέρας και ένα πρότυπα πατέρα.. αλλιώς θα το από μικρό θα το χειραφετήσουν να είναι αυτό που είναι και οι ίδιοι και πρέπει να είναι ελεύθερη επιλογή του παιδιού αυτό που θα επιλέξει στο μέλλον.*

(Κορίτσι, 18 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα μετά από ερώτηση της ερευνήτριας, ο ερωτώμενος δηλώνει ότι είναι αντίθετος με τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Ισχυρίζεται ότι ένα παιδί σε μια ομοφυλόφιλη οικογένεια δεν θα είχε τα σωστά πρότυπα και δεν θα μπορούσε να σχηματίσει ελεύθερα την δική του σεξουαλική ταυτότητα. Ακόμη, προτείνει την ελεύθερη επιλογή του προς υιοθεσία παιδιού κάτι που περιορίζει τις δυνατότητες των ομοφυλόφιλων.

Ο συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ανοιχτά την αντίθεση του με τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους χωρίς να φοβάται τον χαρακτηρισμό του προκατειλημμένου απέναντι στους ομοφυλόφιλους.

Ο συνεντευξιαζόμενος θεωρεί ότι ένα παιδί μέσα σε μια τέτοια οικογένεια δεν θα αποκτήσει τα σωστά πρότυπα που λαμβάνουμε όλοι από γονείς μας. Έτσι όταν δύο άντρες υιοθετήσουν ένα παιδί, θα απουσιάζει το θηλυκό πρότυπο της μητέρας ενώ όταν δύο γυναίκες υιοθετήσουν ένα παιδί θα απουσιάζει τον ανδρικό πρότυπο αυτό του πατέρα.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος προτάσσει την ελεύθερη επιλογή των παιδιών καθώς σε αντίθετη περίπτωση παραβιάζεται ένα βασικό δημοκρατικό δικαίωμα. Ακόμη, αναφέρει ότι το υιοθετημένο από ομοφυλόφιλους παιδί δεν θα μπορέσει να σχηματίσει ελεύθερα την δική του σεξουαλική ταυτότητα. Οι γονείς του θα το επηρεάσουν και μπορεί να του επιβάλουν την ομοφυλοφιλική σεξουαλική ταυτότητα.

Πριν το συγκεκριμένο απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρεται στην άποψη της Ελληνικής Ορθόδοξης εκκλησίας για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 23:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑΣ: *τώρα ποια είναι η άποψη σου για τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *εντάξει αυτό δεν πιστεύω ότι είναι παρατραβηγμένο θα πρέπει να γίνει αλλά.. το παιδί να μην είναι σε βρεφική ηλικία ας πούμε να είναι σε μια μεγαλύτερη ηλικία να του έχουν εξηγήσει τι είναι και να δεχτεί και το ίδιο γιατί δεν μπορείς να αναγκάσεις ένα παιδί να ζήσει μέσα σε ένα μέσο σε μια τέτοια σε ένα τέτοιο κλίμα σε ένα τέτοιο περιβάλλον. πιστεύω θα ήταν καλύτερα, εφόσον νομίζω οι υιοθεσίες γίνονται μέχρι τα δεκαοχτώ, να το αποφασίσει το ίδιο το παιδί αν θέλει..*

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος δηλώνει την θετική άποψη για τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους αλλά ισχυρίζεται ότι θα έπρεπε να γίνονται με παιδιά μεγαλύτερης ηλικία για να αντιληφθούν την υφιστάμενη κατάσταση (δικαίωμα επιλογής του παιδιού).

Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει ότι δέχεται τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλο αλλά όχι με μεγάλο ενθουσιασμό, αυτό διακρίνεται και από τις λέξεις «εντάξει» και «αλλά». Ο ίδιος δηλώνει ότι οι υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους δεν είναι «παρατραβηγμένες» αλλά θέτει κάποια όρια σε αυτές. Έτσι, θεωρεί ότι θα ήταν καλύτερα το παιδί που προορίζεται για υιοθεσία να είναι σε μία ηλικία όπου μπορεί να αντιληφθεί, να αναγνωρίσει και να αποδεχτεί την οικογενειακή του κατάσταση.

Συμπερασματικά, κανένας από τους συμμετέχοντες δεν αναγνώρισε ανοιχτά τις υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Ο δεύτερος συμμετέχων δηλώνει ανοιχτά την άρνηση του για τις υιοθεσίες ενώ οι υπόλοιποι μετριάζουν την απόψεις τους. Τα επιχειρήματα κατά των υιοθεσιών από ομοφυλόφιλους που χρησιμοποιούν είναι τα πρότυπα που λαμβάνουν από τους γονείς τους και ο σχηματισμός της σεξουαλικής ταυτότητας του παιδιού. Ακόμη, οι περισσότεροι θεωρούν ότι τα υιοθετημένα από ομοφυλόφιλους παιδιά μπορούν να επηρεαστούν στις σεξουαλικές επιλογές και να πάρουν το παράδειγμα των γονιών. Τέλος, όπως αναφέρει ο τρίτος συμμετέχων, τονίζεται το θέμα της επιλογής των παιδιών, κάτι που φυσικά δεν τίθεται προς συζήτηση στην περίπτωση των ετεροφυλοφιλικών ζευγαριών.

3.2. Επιπτώσεις-προβλήματα

Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει σε προηγούμενο απόσπασμα ότι θα επιθυμούσε οι ομοφυλόφιλοι να μπορούν να υιοθετούν παιδιά και ότι η διαδικασία αυτή θα ήταν εποικοδομητική και για τα ίδια τα παιδιά.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 24:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ποιες νομίζεις ότι θα ήταν οι επιπτώσεις για ένα παιδί με ομοφυλόφιλους γονείς ;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: σίγουρα θα ήταν περίεργο για την κοινωνία γενικά για τα παιδιά της ίδιας ηλικίας με το παιδί.. θα τους φαινόταν περίεργο.. αυτό. Τα λόγια που θα άκουγαν δεν θα άλλαζε κάτι..

Ε: θα αντιμετώπιζε προβλήματα;

Σ: ναι με τους υπόλοιπους.

Ε: με τις φίλιες.. στο σχολείο..

Σ: ναι ναι. Σίγουρα αλλά αν η κοινωνία ήταν λίγο πιο ανοιχτή θα ήταν καλύτερα!

Ε: θα ήταν καλύτερα για αυτό το παιδί; Εε.. αργότερα αυτό το παιδί στη ζωή του πως θα ήταν, με γονείς ομοφυλόφιλους;

Σ: δεν νομίζω ότι θα είχαν ευθύνη οι γονείς για το ότι είναι ομοφυλόφιλοι στο πως θα εξελιχθεί το παιδί αλλά θα είναι κάτι που θα το αποφασίσει αυτό, μπορεί κάποιο παιδί οι γονείς του να είναι ομοφυλόφιλοι και μην εξελιχθεί και αυτό έτσι μπορεί και να εξελιχθεί. Δεν νομίζω ότι επηρεάζεται από αυτό. Πολλά παιδιά ενώ οι γονείς τους είναι μπαμπάς και μαμά γίνονται ομοφυλόφιλα, δεν νομίζω ότι.. εξαρτάται από αυτό.

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα αλλά και σε όλη την συνέντευξη ο ερωτώμενος προβάλλει ιδιαίτερες θετικές απόψεις για τους ομοφυλόφιλους. Έτσι, και στην περίπτωση της υιοθεσίας παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα υιοθετημένα από ομοφυλόφιλους παιδιά δεν θα είχαν προβλήματα με την ίδια την οικογένεια τους αλλά θα αντιμετώπιζαν πολλές δυσκολίες και πολλές προκαταλήψεις από την κοινωνία. Ακόμη, αναφέρεται στην προσωπική επιλογή των παιδιών όσων αφορά την δική τους σεξουαλική ταυτότητα, συμπεριλαμβάνοντας και τις δύο επιλογές (ετεροφυλοφιλική ή ομοφυλοφιλική σεξουαλικότητα).

Ο συνεντευξιαζόμενος αναλαμβάνει τον ρόλο του αφηγητή και αναφέρεται στην άποψη της κοινωνίας. Η αναφορά του αυτή δημιουργεί απόσταση από την προσωπική του άποψη και δεν οδηγεί σε ταύτιση. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του, η κοινωνία δεν είναι ανοιχτή σε θέματα διαφορετικότητας της ανθρωπίνης σεξουαλικότητας. Έτσι, οι αντιδράσεις και οι συμπεριφορές της κοινωνίας θα δημιουργούσαν πολλά προβλήματα στην ζωή των υιοθετημένων αυτών παιδιών.

Ο συνεντευξιαζόμενος προσπαθεί να παρουσιάσει τις απόψεις του με κομψότητα χωρίς να αποδίδει ευθύνες ή να περιγράφει τα γεγονότα με υπερβολές. Ο ίδιος αναφέρει ότι μία τέτοια υιοθεσία θα ήταν «περίεργη» και πρωτοφανής για τα Ελληνικά δεδομένα. Ακόμη χαρακτηριστική την Ελληνική κοινωνία ως κλειστή σε αυτά τα ζητήματα. Τέλος, δεν ονομάζει τις δυσκολίες και τα πιθανά εμπόδια

που θα αντιμετώπιζαν τα παιδιά με ομοφυλόφιλους γονείς (π.χ. «τα λόγια που θα άκουγαν»).

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος αποδίδει τις πιθανές αρνητικές συνέπειες στην κοινωνία και όχι στα ίδια τα ομοφυλόφιλα άτομα ενώ για τα προβλήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τα παιδιά τους δεν ευθύνονται οι ίδιοι οι ομοφυλόφιλοι γονείς αλλά κάτι ανώτερο από αυτούς, οι προκαταλήψεις της κοινωνίας. Για να υποστηρίξει την άποψη τους ο συνεντευξιαζόμενος παρουσιάζει δύο υποθετικές καταστάσεις όπου η σεξουαλική ταυτότητα του παιδιού διαμορφώνεται ανεξάρτητα από την αντίστοιχη ταυτότητα των γονιών του.

Ο συνεντευξιαζόμενος σε προηγούμενο απόσπασμα αναφέρει ότι ένα παιδί που έχει υιοθετηθεί από ένα ομοφυλόφιλο ζευγάρι μπορεί να επηρεαστεί στον σεξουαλικό του προσανατολισμού.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 25:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *οι επιπτώσεις για αυτό το παιδί ποιες θα ήταν στο σχολείο, στις παρέες του, στην ζωή του αργότερα;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *όπως και τώρα.. η απόρριψη ίσως.. και.. από τα παιδιά και μεγαλώνοντας και ίσως και σε κάποιες στον επαγγελματικό τομέα εε.. και ίσως ήταν και λάθος των γονιών γιατί του δώσανε μία κατεύθυνση εξαρχής.. σεξουαλική η οποία.. κατευθείαν με το που βγει στην κοινωνία τον καθιστά απομονωμένο από πολλές κοινωνίες ε όχι ανεξάρτητα από τη κοινωνία από πολλές μερίδες ατόμων..*

(Αγόρι, 18,5 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα ο ερωτώμενος αναφέρει τις διακρίσεις και τις προκαταλήψεις της κοινωνίας που θα βίωναν τα υιοθετημένα από ομοφυλόφιλους παιδιά. Κάνει αναφορές στις φιλίες των παιδιών αλλά και στις επαγγελματικές τους διακρίσεις αργότερα.

Ο συνεντευξιαζόμενος προκαταβάλλεται από την ερώτηση της ερευνήτριας και αναφέρεται σε συγκεκριμένες επιπτώσεις από μία τέτοια υιοθεσία. Έτσι, αναφέρει τα προβλήματα και τις δυσκολίες στις φιλίες των παιδιών και στην εργασία τους. Σε αυτά κυρίαρχο στοιχείο είναι αυτό της απόρριψης, της απομόνωσης και τους κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο συνεντευξιαζόμενος αποφεύγει να εκθέσει την προσωπική του άποψη ή έστω την άποψη των ετεροφυλόφιλων συμπεριλαμβανομένης της δικής του. Αναφέρεται στις επιπτώσεις αλλά χωρίς να αποδίδει τις ευθύνες στην κοινωνία.

Τέλος, ο συνεντευξιαζόμενος ισχυρίζεται ότι για όλα τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν τα υιοθετημένα παιδιά ευθύνονται αποκλειστικά οι ομοφυλόφιλοι γονείς τους. Η συνύπαρξη σε μία ομοφυλοφιλική οικογένεια αλλά και η ανάπτυξη ομοφυλοφιλικής σεξουαλικής ταυτότητας από τα υιοθετημένα αυτά

παιδιά, είναι κύρια πηγή των προκαταλήψεων των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο ερωτώμενος σε προηγούμενο απόσπασμα δηλώνει ότι η υιοθεσίες παιδιών από ομοφυλόφιλους θα πρέπει να γίνονται με παιδιά μεγαλύτερης της βρεφικής ηλικίας για να έχει άποψη και το ίδιο το παιδί για την όλη διαδικασία.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 26:

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: *αν γίνει μια τέτοια υιοθεσία υποθετικά μιλάμε τώρα, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις για αυτό το παιδί;*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΣ: *αν το διαπαιδαγωγήσουν σωστά πιστεύω δεν θα είχε κανένα πρόβλημα αλλά αν προσπαθήσουν να του δώσουν τα χαρακτηριστικά τους εε.. να το βάλουν και αυτό μέσα στην κοινωνία των γκέι γιατί είναι λογικό γιατί θα πάει σε κάποια γκέι παρέλαση, θα πάει ως έφηβος αν τους δώσουν αυτά και σε ένα γκέι μπαρ οπότε και σε αυτόν θα βγει και αυτό..*

Ε:*υπάρχει δηλαδή κίνδυνος να γίνει ομοφυλόφιλος;*

Σ:*ναι.*

Ε:*εε.. στο σχολείο του στις παρέες του θα έχει προβλήματα;*

Σ:*νομίζω πως .. ακόμη θα ντρέπεται να το λέει ότι οι γονείς του.. ναι οι γονείς μου είναι ομοφυλόφιλοι δεν νομίζω πως θα το πει.. εδώ ο άλλος η μητέρα του ή ο πατέρας δεν ζει πια ντρέπεται να το πει..*

(Κορίτσι, 17 ετών)

Σε αυτό το απόσπασμα για το ζήτημα των επιπτώσεων μιας υιοθεσίας από ομοφυλόφιλους ο ερωτώμενος αναφέρει την επιρροή που θα δεχτούν τα παιδιά στον καθορισμό της σεξουαλικότητας τους και την ντροπή που νιώθουν καθημερινά.

Ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί δύο υποθετικά παραδείγματα για να δηλώσει την προσωπική του άποψη για τις επιπτώσεις μιας υιοθεσίας από ομοφυλόφιλους. Στην πρώτη περίπτωση οι ομοφυλόφιλοι γονείς είναι αμερόληπτοι ως προς τα πρότυπα που μεταδίδουν ενώ στην δεύτερη περίπτωση επηρεάζουν τα παιδιά τους ως προς τις σεξουαλικές τους επιλογές. Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, ο ερωτώμενος αναφέρει την λέξη «σωστά» για την διαπαιδαγώγηση των παιδιών από τους ομοφυλόφιλους γονείς τους. Ο όρος αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς τονίζει για άλλη μία φορά πως ο ετεροφυλοφιλικός τρόπος ανατροφής είναι ο κανόνας και ο ομοφυλοφιλικός η εξαίρεση του.

Ακόμη, ο συνεντευξιαζόμενος μετά από ερώτηση της ερευνήτριας θεωρεί ότι τα υιοθετημένα από ομοφυλόφιλους γονείς πιθανόν θα ντρέπονται για την οικογενειακή τους κατάσταση. Όπως χαρακτηριστεί αναφέρει τα παιδιά αυτά θα ντρέπονται και δεν θα μοιράζονται με κανέναν το γεγονός ότι οι γονείς τους είναι ομοφυλόφιλοι.

Συμπερασματικά, όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν για τις αρνητικές επιπτώσεις μίας υιοθεσίας από ομοφυλόφιλους. Στις επιπτώσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι εργασιακές διακρίσεις, η επιρροή της σεξουαλικότητας των υιοθετημένων παιδιών, το αίσθημα της ντροπής και τις αντιδράσεις του κοινωνικού περιγύρου. Κανένας, ωστόσο, από τους τρεις συνεντευξιζόμενους δεν αναφέρει κάποια θετική επίπτωση στην ζωή των παιδιών από μία υιοθεσία με ομοφυλόφιλους γονείς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από διάφορες έρευνες που έχουν γίνει γενικά για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα και ειδικά για την ομοφυλοφιλία βρέθηκαν αμφίσημα αποτελέσματα. Τα άτομα δηλώνουν θετικές αλλά και αρνητικές στάσεις απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Σε σχέση, όμως, με προηγούμενες έρευνες παρατηρούνται θετικότερες στάσεις. Ωστόσο, κρίνεται αναγκαίο και απαραίτητο η διεξαγωγή και άλλων ερευνών για την καλύτερη μελέτη του θέματος αλλά και για την πιθανότητα νέων προοπτικών.

Αν και παρατηρούνται θετικότερες στάσεις απέναντι στην ομοφυλοφιλία τα άτομα που συμμετέχουν στις έρευνες νιώθουν αμήχανα όταν καλούνται να μιλήσουν για θέματα σεξουαλικότητας και ομοφυλοφιλίας. Τα άτομα αυτά συνηθίζουν να ερμηνεύουν την ομοφυλοφιλία ανάμεσα στο φυσιολογικό και στο αφύσικο και συχνά εκφράζουν το αίσθημα της απειλής για τα άτομα με ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Στον λόγο τους αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν ομοφοβικό λεξιλόγιο ή ανοιχτά προκατειλημμένες θέσεις γιατί γνωρίζουν ότι κάτι τέτοιο θεωρείται κοινωνικά κατακριτέο. Αν και παρατηρούνται θετικές στάσεις προς τους ομοφυλόφιλους αρνούνται να δώσουν ελευθερίες και δικαιώματα στα ομοφυλόφιλά άτομα καθώς διαχωρίζουν τον ιδιωτικό από τον δημόσιο βίο. Ωστόσο, έχει βρεθεί ότι οι προηγούμενη επαφή με ομοφυλόφιλους και η σωστή ενημέρωση συμβάλουν σε θετικότερες στάσεις.

Μέσα από την έρευνα που παρουσιάστηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, προσεγγίστηκαν τα ζητήματα της ομοφοβίας, της προκατάληψης και των διακρίσεων όσον αφορά τα υπό διεκδίκηση δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Στόχος της έρευνας είναι να εξετάσουμε αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα χρησιμοποίησαν τα ιδεολογικά διλήμματα για να δηλώσουν την ανοχή τους σε ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Ακόμη, στόχος της έρευνας είναι να εντοπίσουμε και να μελετήσουμε τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια, δηλαδή τα κοινά θέματα συζήτησης που είχαν όλοι οι συμμετέχοντες.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μία ποιοτική έρευνα με δέκα πέντε έφηβους βάση ημί-δομημένων συνεντεύξεων. Οι συνεντεύξεις αυτές αναλύθηκαν με βάση τις αρχές της ανάλυσης λόγου. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν είναι τα εξής.

Οι συμμετέχοντες για την περιγραφή ενός ατόμου με ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό, αναφέρθηκαν στα πιθανά εξωτερικά χαρακτηριστικά του ατόμου (όπως η εμφάνιση, το στυλ του ντυσίματος, ο τρόπος ομιλίας, το περπάτημα και άλλα), την προσωπικότητα του και στις κοινωνικές συναναστροφές του με άλλα ομοφυλόφιλα ετεροφυλόφιλά άτομα. Οι αναφορές τους έγιναν με κωμικό και παράλληλα ειρωνικό τρόπο για τις ζωές των ομοφυλόφιλων, καθώς δεν αισθανόταν ιδιαίτερα άνετα με την όλη

συζήτηση, ενώ έκαναν χρήση διάφορων κατηγοριών (ενεργητικός, παθητικός) για αποφυγή της ομοιομορφίας. Τέλος, οι συμμετέχοντες φρόντιζαν να αποστασιοποιούνται από τα λεγόμενα τους.

Οι συμμετέχοντες στον λόγο τους έκαναν πολλές αναφορές στην κανονικότητα της ετεροφυλοφιλίας και στο τι θεωρείται φυσιολογικό στην σημερινή κοινωνία. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν για να τεκμηριώσουν τις απαντήσεις τους ήταν το ένδοξο και ηρωικό παρελθόν των Ελλήνων, η θρησκεία μας και η πίστη στο Θεό, η ισχύουσα άποψη της κοινής γνώμης και η δυνατότητα τεκνοποίησης. Όσον αφορά το συγκεκριμένο θέμα οι συμμετέχοντες έδειχναν να γνωρίζουν ότι οποιαδήποτε αρνητική απάντηση που παρέπεμπε σε ομοφοβική ή προκατειλημμένη συμπεριφορά είναι κοινωνικά κατακριτέα για αυτό και τις απέφευγαν. Ωστόσο, η ομοφυλοφιλική σεξουαλική επιλογή συνεχίζει να θεωρείται μη φυσιολογική ή έστω ως η εξαίρεση του κανόνα.

Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι το φαινόμενο της ομοφυλοφιλίας δεν ταιριάζει στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν ήταν η ιστορικότητα της χώρας και τα πρότυπα ανδρισμού των Ελλήνων. Οι συμμετέχοντες δεν κατέθεσαν απόλυτες απόψεις για τις δημόσιες εκδηλώσεις της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικότητας και ανέφεραν περιστατικά ανοχής στην ομοφυλοφιλία ανάλογα με την ηλικία και τον τόπο διαμονής του κάθε ατόμου καθώς όπως φάνηκε από τα λεγόμενα τους, υπάρχει νόρμα κατά της προκατάληψης και της ομοφοβίας.

Οι συμμετέχοντες έκαναν εκτενής αναφορές και στα νομικά ζητήματα-δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Έτσι, ισχυρίστηκαν ότι τα ομοφυλόφιλά άτομα βιώνουν εργασιακές διακρίσεις καθώς πολλοί εργοδότες αρνούνται να κάνουν πρόσληψη σε άτομα με διαφορετικό του ετεροφυλοφιλικού σεξουαλικό προσανατολισμό. Ωστόσο, και εδώ παρατηρήθηκε ανοχή ανάλογα με τον τόπο εργασίας και το μορφωτικό επίπεδο των άμεσα εμπλεκομένων. Παράλληλα, οι ομοφυλόφιλοι, έτσι όπως παρουσιάστηκαν στην έρευνα, φαίνονται να υστερούν σε μυϊκή δύναμη σε σύγκριση με του ετεροφυλόφιλους για αυτό και δεν μπορούν να εργαστούν σε όλα τα επαγγέλματα.

Οι συμμετέχοντες πρόσθεσαν στα νομικά θέματα το δικαίωμα του γάμου. Οι συμμετέχοντες αισθάνθηκαν ιδιαίτερα άβολα με την συζήτηση και γι αυτό απέφυγαν να εκθέσουν την προσωπική τους άποψη. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου ήταν η αγάπη, ο έρωτας και η συναισθηματική ένωση ενώ κανένας συμμετέχων δεν αναφέρθηκε στα οικονομικά οφέλη του γάμου. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν κατά του ομοφυλοφιλικού γάμου ήταν ο φόβος από τις αρνητικές συνέπειες, ο σεβασμός στην ιστορία της πατρίδας και η ιερότητα του μυστηρίου του γάμου.

Οι συμμετέχοντες στο δικαίωμα του γάμου πρόσθεσαν και την δυνατότητα σύστασης οικογένειας από ομοφυλόφιλά άτομα. οι συμμετέχοντες δεν αναγνωρίζουν ανοιχτά τις υιοθεσίες παιδιών από

ομοφυλόφιλά ζευγάρια. Οι συμμετέχοντες ισχυρίζονται ότι τα υιοθετημένα από ομοφυλόφιλους παιδιά θα λάβουν λανθασμένα πρότυπα από τους γονείς τους καθώς τα πρότυπα αυτά θα επηρεάσουν την σεξουαλικότητα τους. Οι συμμετέχοντες έκαναν αναφορές στις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από μία τέτοια υιοθεσία όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι διακρίσεις, το αίσθημα της ντροπής, οι αντιδράσεις του κοινωνικού περίγυρου και η επιρροή της σεξουαλικότητας των παιδιών. Ωστόσο, υπάρχει μία περίπτωση που αναγνωρίζονται οι υιοθεσίες από ομοφυλόφιλους όπου τα παιδιά θα βρίσκονται σε μεγαλύτερη ηλικία και θα έχουν ελεύθερη επιλογή για την υιοθεσία τους καθώς σύμφωνα με τους ίδιους το δικαίωμα των ομοφυλόφιλων για υιοθεσία παιδιών αντιπαρατίθεται στα δικαιώματα των παιδιών αυτών.

Αναλυτικότερα, στον λόγο των συμμετεχόντων για τους ομοφυλόφιλους αντικατοπτρίζεται ο φόβος και η ανασφάλεια για την δική τους σεξουαλική ταυτότητα. Οι συμμετέχοντες παρουσίασαν τα χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων με δεδομένες τις αρχές της θεωρίας της ανδρική αρρενωπότητας. Έτσι, οποιοδήποτε χαρακτηριστικό που δεν προβάλλει τον ανδρισμό των ατόμων παρουσιάστηκε με χιουμοριστικό τρόπο και θεωρήθηκε ότι ανήκει στα μειονεκτήματα της ομοφυλοφιλικής εικόνας και συμπεριφοράς.

Οι συμμετέχοντες στον λόγο τους θεώρησαν ότι τα ομοφυλόφιλά άτομα υστερούν σε μυϊκή δύναμη σε σχέση με άτομα που ανήκουν στην ομάδα των ομοφυλόφιλων. Η άποψη αυτή συνδέεται και με διάφορες θεωρίες που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο όπου τα ομοφυλόφιλα άτομα φαίνεται ότι έχουν γυναικεία ψυχοσύνθεση με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ότι σε αντιδιαστολή του ανδρισμού και της μυϊκής δύναμης των ετεροφυλόφιλων, οι ίδιοι προβάλλουν θηλυκές συμπεριφορές. Οι συμμετέχοντες προσπάθησαν να παρουσιάσουν τις απόψεις τους ως πραγματικές ισχυριζόμενοι ότι οι ομοφυλόφιλοι υστερούν σε μυϊκή δύναμη και για αυτό δεν μπορούν να απασχοληθούν σε όλα τα επαγγέλματα και συγκεκριμένα στα χειρονακτικά.

Στον λόγο των συμμετεχόντων παρουσιάστηκαν και οι κοινωνικές επιταγές των ρόλων των φύλων. Οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ότι οποιαδήποτε θηλυκή συμπεριφορά των αντρών είναι κοινωνικά απορριπτέα και για αυτό αναγνωρίζουν δύο κατηγορίες ομοφυλοφίλων. Οι ενεργητικοί ομοφυλόφιλοι άντρες έχουν όλα εκείνα τα αρρενωπά χαρακτηριστικά που θεωρούνται αξιότιμα στους ετεροφυλόφιλους άντρες με αποτέλεσμα να κρύβουν την σεξουαλική τους ταυτότητα και να υποκύπτουν στους κοινωνικούς ρόλους των φύλων. Αντίθετα, οι παθητικοί ομοφυλόφιλοι άνδρες με τα γυναικεία χαρακτηριστικά που φέρουν, δημιουργούν πρόβλημα στην διαμόρφωση της ταυτότητας του φύλου τους που έρχεται σε διάσταση με το τι αισθάνεται το άτομο και με το τι πρέπει να εκδηλώνει στην κοινωνία.

Η προκατάληψη απέναντι στα ομοφυλόφιλά άτομα φάνηκε στον λόγο των συμμετεχόντων για το αν η ομοφυλοφιλία αποτελεί μία φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας. Ο προσωπικός τους φόβος για την δική τους σεξουαλικότητα (όπως αναφέρει και η θεωρία της ηγεμονικής αρρενωπότητας αλλά και από προσωπικές αντιδράσεις των συμμετεχόντων στην ομοφυλοφιλία) , οδήγησε τους συμμετέχοντες να αρνούνται την ομοφυλοφιλική και την αμφιφυλοφιλική σεξουαλική επιλογή ως φυσιολογική. Η ετεροφυλοφιλία συνεχίζει να θεωρείται ως η μόνη φυσιολογική σεξουαλική επιλογή ενώ η ομοφυλοφιλία παρουσιάζεται ως η εξαίρεση του κανόνα.

Η ανοχή των συμμετεχόντων σε διάφορα ομοφυλοφιλικά ζητήματα επηρεάζεται με βάση κάποιους παράγοντες που αναφέρθηκαν και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μέσα από την παράθεση διαφόρων ερευνών στάσεων. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των συμμετεχόντων, κυριάρχησε ο παράγοντας της ηλικίας, με τους πιο ηλικιωμένους να παρουσιάζονται ως πιο προκατειλημμένους στους ομοφυλόφιλους. Ένας άλλος παράγοντας ήταν αυτός του τόπου κατοικίας, μιας και οι περισσότεροι συμμετέχοντες κατοικούσαν σε χωριά του νομού Καβάλας. Σύμφωνα με τον παράγοντα του τόπου κατοικίας, τα άτομα που κατοικούν σε χωριά και γενικότερα σε κλειστές κοινωνίες παρουσιάζουν και την λιγότερη ανοχή στα ομοφυλοφιλικά ζητήματα. Ακόμη, υπάρχει ο παράγοντας των θρησκευτικών πεποιθήσεων, όπου τα πιο πιστά σε κάποιο θρήσκευμα φαίνονται να είναι και τα πιο προκατειλημμένα. Τέλος, ο παράγοντας του μορφωτικού επιπέδου φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ειδικά στο ζήτημα των εργασιακών διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μέρος της εργασίας ένας ακόμη παράγοντας που συμβάλει στην ανοχή της ομοφυλοφιλίας και στη μείωση ομοφοβικών συμπεριφορών είναι η προσωπική επαφή με ομοφυλόφιλά άτομα. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες της έρευνας και όπως προέκυψε μέσα από τον λόγο τους είχαν προσωπική επαφή ή γνωριμία ή απλά είχαν δει κατά τις κοινωνικές τους συναναστροφές ομοφυλόφιλά άτομα (γκέι και λεσβίες). Όπως άλλωστε αναφέρει και η υπόθεση επαφής, για να καταρριφτούν τα ομοφυλοφιλικά στερεότυπα και να μειωθεί η προκατάληψη θα πρέπει οι δύο ομάδες (ετεροφυλόφιλοι και ομοφυλόφιλοι) να έρθουν σε επαφή για να γνωριστούν.

Σύμφωνα με την μελέτη της σχετικής με ομοφυλοφιλικά ζητήματα βιβλιογραφίας και όπως αναφέρθηκε η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις πιο ομοφοβικές χώρες του κόσμου. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τις απόψεις των συμμετεχόντων οι οποίοι θεωρούν ότι η ομοφυλοφιλία αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο δεν ταιριάζει στα δεδομένα της Ελληνικής κοινωνίας.

Όπως τα αποτελέσματα από έρευνες στάσεων που παρατέθηκαν στο σχετικό κεφάλαιο έτσι και στην έρευνα της συγγραφώς οι συμμετέχοντες χρησιμοποίησαν αντιθέσεις στον λόγο τους. Έτσι, ενώ παρουσίαζαν τους εαυτούς με ανοχή στα ομοφυλοφιλικά θέματα ωστόσο οι περισσότεροι αρνήθηκαν να παραχωρήσουν κάποια δικαιώματα στους ομοφυλόφιλους μεταξύ των οποίων τα εργασιακά, το δικαίωμα του γάμου και το δικαίωμα στην υιοθεσία παιδιών από ομοφυλόφιλά ζευγάρια.

Οι συμμετέχοντες στις αναφορές για τα υπό διεκδίκηση δικαιώματα των ομοφυλόφιλων παρουσίασαν κυρίως τις συνέπειες από αυτά. Έτσι, οι συμμετέχοντες φάνηκαν να γνωρίζουν ότι τα ομοφυλόφιλά άτομα δεν χρήζουν ίσης μεταχείρισης στον εργασιακό τομέα. Τα ομοφυλόφιλά άτομα έτσι όπως παρουσιάστηκαν στον λόγο των συμμετεχόντων βιώνουν εργασιακές διακρίσεις σε σημείο να μην προσλαμβάνονται λόγω του διαφορετικού σεξουαλικού τους προσανατολισμού. Ο τρόπος μάλιστα, που τα άτομα παρουσίαζαν την άποψη τους για τα εργασιακά δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ήταν ιδιαίτερα απόλυτος και δυστυχώς ρεαλιστικός καθώς όλοι οι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν με σιγουριά ότι οι ομοφυλόφιλοι βιώνουν εργασιακές διακρίσεις. Οι συμμετέχοντες φάνηκαν να γνωρίζουν αλλά και να πιστεύουν στο γεγονός ότι κανένας εργοδότης δεν θα προσλάμβανε ένα ομοφυλόφιλο. Αυτό το σημείο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό τόσο για την ομάδα των ομοφυλόφιλων όσο και για τις διομαδικές σχέσεις με τους ετεροφυλόφιλους, καθώς οι εργασιακές διακρίσεις από ότι φαίνεται θα συνεχιστούν.

Όπως το επιβεβαιώνουν το ισχύον σύνταγμα στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα νομοθετικό πλαίσιο που να επιτρέπει τον ομοφυλοφιλικό γάμο. Το σημείο αυτό φάνηκε να το γνωρίζουν και οι συμμετέχοντες της έρευνας. Τα άτομα αισθάνθηκαν ιδιαίτερα άβολα με το ζήτημα των ομοφυλοφιλικών γάμων. Οι συμμετέχοντες αν και αναγνώρισαν τις ευεργετικές ψυχολογικές και συναισθηματικές συνέπειες του ομοφυλοφιλικού ζευγαριού από μία τέτοια θεσμοθέτηση εντούτοις οι περισσότεροι στόχευσαν στις αρνητικές συνέπειες των ομοφυλοφιλικών γάμων στην κοινωνία και στην χώρα γενικότερα. Εδώ υπάρχει μία αντίθεση στον λόγο των συμμετεχόντων καθώς δεν αναγνώρισαν τον πολιτικό δικαίωμα του γάμου στους ομοφυλόφιλους για μία σειρά από αντικειμενικούς λόγους. Οι συμμετέχοντες τόνισαν το ένδοξο, ηρωικό και ιστορικό παρελθόν της χώρας και έθεσαν το μεγάλο ζήτημα της Ορθόδοξης εκκλησίας στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με το θεωρητικό μέρος της εργασία δεν υπήρχαν αναφορές στα οικονομικά οφέλη του γάμου ή στις συνέπειες μιας τέτοιας θεσμοθέτησης στην οικογένεια, στους φίλους ή στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ομοφυλοφιλικού ζευγαριού. Τέλος, για το θέμα των ομοφυλοφιλικών γάμων χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ενός συμμετέχοντα που ανέφερε την περίπτωση της Ολλανδίας ως χώρα με νομικά κατοχυρωμένο αυτό το δικαίωμα και για την ομάδα των ομοφυλόφιλων.

Το δικαίωμα του γάμου μπορεί να συσχετιστεί με το δικαίωμα της υιοθεσίας παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν την άρνηση τους στο δικαίωμα των ομοφυλοφιλικών ζευγαριών για υιοθεσία παιδιών και το υποστήριξαν με τα επιχειρήματα των προτύπων (πατέρας-αρσενικό, μητέρα-θηλυκό) και με το γεγονός ότι μία τέτοια υιοθεσία θα επηρέαζε την σεξουαλική ταυτότητα των παιδιών. Οι αρνητικές συνέπειες από μία τέτοια υιοθεσία στον λόγο των συμμετεχόντων επιβεβαιώνονται από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και από όσα παρουσιάστηκαν σε προηγούμενα κεφάλια. Τα παιδιά από ομοφυλοφιλικές οικογένειες θα υποστούν τον ομοφοβικό εκβιασμό των συνομηλίκων τους. Ο εκβιασμός αφορά την χρήση ομοφοβικού λόγου προς το πρόσωπο τους, τον στιγματισμό των ίδιων αλλά και της οικογένειάς τους, την περιθωριοποίηση από τις ομάδες των συνομηλίκων και τελικά τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι, ότι το μόνο είδος σεξουαλικής συμπεριφοράς που θεωρείται νόρμα είναι η ετεροφυλοφιλική.

Η ομοφυλοφιλία υπάρχει, ωστόσο, τα ζητήματα της ομοφυλοφιλίας συνεχίζουν να μένουν ανοιχτά προς συζήτηση. Η ανάγκη υλοποίησης κι άλλων ερευνών καθίσταται επιτακτική ειδικά τώρα όπου όλο και περισσότερα άτομα εκδηλώνουν την ομοφυλοφιλική σεξουαλικότητα τους και δεδομένου των υψηλών ποσοστών της προκατάληψης, ομοφοβίας και διακρίσεων.

Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί για το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας, συμπεριλαμβανομένης και της έρευνας της συγγραφέως, έχουν αρκετούς περιορισμούς τόσο σε επίπεδο μεθοδολογίας όσο και σε επίπεδο ανάλυσης.

Η συγκεκριμένη έρευνα επειδή πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια μιας πτυχιακής εργασίας, είχε σχετικά μικρό δείγμα συμμετεχόντων. Οι δεκαπέντε συμμετέχοντες, οι οποίοι μάλιστα οι περισσότεροι ήταν από την ίδια πόλη, ίσως να μην είναι αρκετοί για την εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων καθώς οτιδήποτε τέτοιο δεν θα ήταν έγκυρο και αξιόπιστο, αν και οι ποιοτικές έρευνες χαρακτηρίζονται από σχετικά μικρό δείγμα συμμετεχόντων.

Η τεχνική που ακολουθήθηκε για την συλλογή των δεδομένων ήταν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις διάρκειας περίπου σαράντα πέντε λεπτών. Η τεχνική αυτήν όπως και όλες οι άλλες έχουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις μπορεί να περιορίζαν τους συμμετέχοντες όσον αφορά το εύρος των ζητημάτων που πιθανώς θα ήθελαν να καλύψουν. Ταυτόχρονα, η εμφάνιση του μαγνητοφώνου μπορεί να έφερναν σε δύσκολη θέση τους συμμετέχοντες με αποτέλεσμα να μην πουν αυτά που πραγματικά πιστεύουν αλλά αυτά που είναι κοινωνικά αποδεκτά. Τέλος, ο χρόνος των συνεντεύξεων μπορεί να περιορίσει κάποιους από τους συμμετέχοντες οι οποίοι μπορεί να ήθελαν να εκφραστούν περισσότερο.

Η συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποίησε για την ανάλυση των δεδομένων της, την τεχνική της ανάλυσης λόγου. Στο σχετικό κεφάλαιο της ανάλυσης υπάρχουν κάποια από τα αποσπάσματα των συνεντεύξεων που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των συμπερασμάτων της εργασίας και για την σύνδεση τους με το θεωρητικό πλαίσιο. Ωστόσο, ένας από τους βασικούς περιορισμούς της έρευνας είναι ότι δεν υπήρχε επαρκής χρόνος για την ανάλυση και άλλων αποσπασμάτων τα οποία πιθανώς να έδιναν νέα δεδομένα για μελλοντικές έρευνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

- Burrige, J. (2004). "I am not a homophobic but..": *disclaiming in discourse resisting repeat of section 29*. Sexualities. Ανακτήθηκε από: <http://sex.sagepub.com/content/7/3/327>, στις 30-12-2011.
- Clarke, V., Kitzinger, C. & Potter, J. (2004). 'Kids are just cruel anyway': *Lesbian and gay parents' talk about homophobic bullying*. British journal of social psychology. 43: 531-550.
- Coyle, A. & Kitzinger, C. (2002). *Lesbian & gay psychology. New perspective*. London: BPS Blackwell.
- Coyle, A. & Wilkinson, S. (2002). *Social psychological perspectives on lesbian and gay issues in Europe: the state of art*. Journal of community & applied social psychology. Ανακτήθηκε από: www.interscience.wiley.com/doi:10.1002/casp.668.
- Ellis, S. J. , Kitzinger, C.& Wilkinson, S. (2003) 'Attitudes Towards Lesbians and Gay Men and Support for Lesbian and Gay Human Rights Among Psychology Students'. Journal of Homosexuality. 44: 121-138. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.1300/J082v44n01_07. Στις 8-7-2011.
- Fingerhut, A.W., Riggle, E.D. & Rostosky, S.S. (2011). *Same-sex marriage: the social and the psychological implications of policy and debates*. Journal of social issues. 67: 225-241.
- Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Haslam, N. (1997). *Evidence that male sexual orientation is a matter of degree*. Journal of personality and social psychology. 73:862-870. American psychological association inc.
- Haslam, N. & Levy, S.R. (2006). *Essentialist beliefs about homosexuality: structure and implication of prejudice*. Personality and social psychology bulletin. 32: 471. Ανακτήθηκε από: <http://psp.sagepub.com/content/32/4/471>. στις 23-7-2011.
- Herek, G.M. (2000a). *Sexual Prejudice and Gender: Do Heterosexuals' Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Differ?* journal of social issues. 56:251-266.
- Herek, G.M. (2000b). *The psychology of sexual prejudice*. American psychological. Society. California: Blackwell publishers inc.
- Herek, G. M. (2011). *Anti-Equality Marriage Amendments and Sexual Stigma*. Journal of social issues. 67: 413-426.
- Horne, S. G. (2011). *Impact of Marriage Restriction Amendments on Family Members of Lesbian, Gay, and Bisexual Individuals: A Mixed-Method Approach*. Journal of social issues. 67: 358-375.

- Kitzinger, C. (1999). *Lesbian and gay psychology: is it critical?*. Annual review of critical psychology. 1: 50-66.
- Maisel, N.C. & Fingerhut, A.W. (2011). *California's Ban on Same-Sex Marriage: The Campaign and its Effects on Gay, Lesbian, and Bisexual Individuals*. Journal of social issues. 67: 242-263.
- McCormack, M. (2010). *The declining significance of homophobia for male students in three sixth forms in the south of England*. British educational research journal. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.1080/01411921003653357>, στις 30-12-2011.
- McCormack, M. & Anderson, E. (2010). *"it's just not acceptable any more": the erosion of homophobia and the softening of masculinity at an English form*. Ανακτήθηκε από: <http://soc.sagepub.com/content/44/5/843>, στις 30-12-2011.
- Pavlou, M. (2009). *Homophobia in Greece. Love for equality*. Institute for rights, equality and diversity. Ανακτήθηκε από: http://www.i-red.eu/resources/publications-files/i-red_homophobia_in_Greece2009--6.pdf.
- Robinson, K.H. (2002). *Making the invisible visible gay and lesbian issues in early childhood education*. Contemporary issues in early childhood. Australia: University of Western Sydney.

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία:

- Ασκητής, Θ.Ε. (1997). *Η σεξουαλική αφύπνιση της εφηβείας*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Wetherell, M. (2004). *Ταυτότητες ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γρηγορόπουλος, Η. (2010). *Διερεύνηση των στάσεων ομάδας φοιτητών/φοιτητριών του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας: Μια μελέτη περίπτωσης*
- Δαράτος, Γ. (2009). *Λιγότερο ανεκτικοί στους ομοφυλόφιλους Έλληνες και Κύπριοι*. Η Αυγή.
- Δεληγιάννη-Κουιμτζή, Β. & Σακά, Δ. (2005). *Μεγαλώνοντας ως αγόρι. Διερεύνηση της ανάπτυξης της ανδρικής ταυτότητας στην εφηβική ηλικία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: τυπωθήτω.
- Μπαντιντερ, Ε. (1994). *XY Η αντρική ταυτότητα*. Αθήνα: Κάτοπτρο.
- Ναυρίδης, Κ. & Χρηστάκης, Ν. (1997). *Ταυτότητες. Ψυχοκοινωνική συγκρότηση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Οργανισμός θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA). (χ.χ.). *Τα δικαιώματα των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και διαφυλικών (ΛΟΑΔ) ατόμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανακτήθηκε από: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA-Factsheet-Homophobia-Study-2010-FS1_EL.pdf

- Παπαζήση, Θ., Σακκελίων, Σ. & Στογιαννίδου, Α. (1996)
Ομοφυλοφιλικός γάμος: πρακτικά συζήτησης. Θεσσαλονίκη:
Εργατοϋπαλληλικό κέντρο. Ανακτήθηκε από:
<http://www.reocities.com/symprexix/3-synedria/7-3-1996.pdf>.
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν., Μπεζεβάγκης, Η., Γιαννίτσας, Ν. &
Καραθανάση, Α. (2010). *Διαφυλικές σχέσεις. Εισηγήσεις στα
σεμινάρια κατάρτισης εκπαιδευτικών-στελεχών σε θέματα
σεξουαλικής αγωγής και ισότητας φύλων*. Αθήνα: Ελληνικά
γράμματα.
- Πεντίδης, Α.& Αρκαδινού, Ε.Κ.(2006). *Στάσεις στην ανδρική
ομοφυλοφιλία και επαγγελματική εκπαίδευση: συγκριτική
παρουσίαση των αντιλήψεων των τελειοφοίτων των
επαγγελματών υγείας και πρόνοιας στο Ηράκλειο*. Πτυχιακή
εργασία. Ανακτήθηκε
από:<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2006/Arkadinou/attached-document/2006Arkadinou.pdf>
- Potter, J. & Wetherell, M. (2007). *Λόγος και κοινωνική ψυχολογία.
Πέρα από τις στάσεις και την συμπεριφορά*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων(χ.χ.). *Ποινικός κώδικας*. Ανακτήθηκε από:
<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikosA3/tabid/432/language/el-GR/Default.aspx>
- Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως(ΦΕΚ), (2005). *Εφαρμογή της
αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή
εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων,
αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού*. Ανακτήθηκε
από: <http://www.yrakp.gr/uploads/files/2538.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Αγαπητέ συμμετέχοντα,

Ονομάζομαι Χατζηστεργίου Μαργαρίτα και είμαι προπτυχιακή φοιτήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο της Θράκης στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία στην Αλεξανδρούπολη.

Στα πλαίσια των σπουδών μου θα εκπονήσω πτυχιακή εργασία με τίτλο «Απόψεις των εφήβων για τον σεξουαλικό προσανατολισμό». Για τις ανάγκες της εργασίας μου θα πραγματοποιήσω μία έρευνα.

Συγκεκριμένα θα πραγματοποιήσω μία σειρά από συνεντεύξεις με σκοπό να εντοπίσω τις απόψεις των εφήβων προς τους ετεροφυλόφιλους, ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλους άντρες και γυναίκες.

Η συνέντευξη θα διαρκέσει περίπου μία ώρα κατά την οποία θα πραγματοποιηθεί μία συζήτηση. Η συζήτηση θα μαγνητοφωνείται και θα είναι ανώνυμη. Τα στοιχεία της απομαγνητοφώνησης και γενικά τα συμπεράσματα της συνέντευξης θα διαφυλάξουν το προσωπικό απόρρητο. Καθώς τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα δεν θα γνωστοποιηθούν.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου καθώς χωρίς την πολύτιμη βοήθεια σου δεν θα ήταν δυνατή η πραγματοποίηση της έρευνας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ:

1) Γνωρίζεις (φίλο, συγγενή, απλή επαφή) κάποιον/α άντρα/γυναίκα ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο;

2) Αν χρειαζόταν να συνυπάρξεις με έναν/μία άντρα/γυναίκα ομοφυλόφιλο/ αμφιφυλόφιλο, πόσο άνετα θα αισθανόσουν μαζί του/της; (με βάση το φύλο του ερωτώμενου)

3) Κατά την συναλλαγή σου με έναν/μία άντρα/γυναίκα ομοφυλόφιλο/ αμφιφυλόφιλο θα φοβόσουν μήπως προσπαθήσει να σε ελκύσει ερωτικά;

4) Η αντρική ή γυναικεία ομοφυλοφιλία / αμφιφυλοφιλία είναι ένα φαινόμενο που εκδηλώνεται όλο και πιο ανοιχτά στις μέρες μας σε όλο τον κόσμο. Νομίζεις ότι το φαινόμενο αυτό ταιριάζει στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας;

- 5) Ποια είναι οι γνώμη των γονιών ή του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος σου για τους ομοφυλόφιλους ή τους αμφιφυλόφιλους;
- 6) Πως νομίζεις ότι θα αντιδρούσαν οι κάτοικοι της περιοχής μας στη θέα ενός ομοφυλόφιλου ζευγαριού (άντρες ή γυναίκες); Πως θα αντιμετώπιζες εσύ έναν/ μία ομοφυλόφιλο συμμαθητή/τρια ή καθηγητή/τρια; Τι θα γινόταν αν πραγματοποιούνταν στην πόλη μας μία gay παρέλαση;
- 7) Γιατί νομίζεις ότι φοβόμαστε τόσο πολύ την ύπαρξη ομοφυλοφιλικών ζευγαριών στην κοινωνία μας;
- 8) Σκέφτηκες ποτέ ότι όσοι ασχολούνται με ομοφυλοφιλικά ή αμφιφυλοφιλικά θέματα μπορεί και οι ίδιοι να ανήκουν σε αυτές τις ομάδες; (π.χ. δημοσιογράφοι, δικηγόροι, ψυχολόγοι...). Γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει αυτό;
- 9) Θα διάβαζες ποτέ ένα παραμύθι ή ένα βιβλίο με ένα ομοφυλόφιλο ήρωα; Υπάρχει ένα παιδικό βιβλίο για τον έρωτα ενός πρίγκιπα με ένα άλλον και το οποίο τελειώνει με τους δύο πρίγκιπες να φιλιούνται (υπάρχει μάλιστα και εικόνα). Θα επέλεγες αυτό το βιβλίο για το αδερφάκι/ ξαδερφάκι / ανηψάκι σου; Γιατί;
- 10) Για την έκφραση της σεξουαλικότητας μας έχουν διατυπωθεί οι εξής όροι: ετεροφυλοφιλία, ομοφυλοφιλία και αμφιφυλοφιλία. Μπορείς να μου δώσεις μία ερμηνεία αυτών των όρων;
- 11) Η αντρική ή γυναικεία ομοφυλοφιλία / αμφιφυλοφιλία είναι μία φυσιολογική έκφραση της σεξουαλικότητας του ανθρώπου;
- 12) Η αντρική ομοφυλοφιλία/ αμφιφυλοφιλία ή η γυναικεία ομοφυλοφιλία/ αμφιφυλοφιλία θεωρείς ότι είναι πιο αποδεκτή;
- 13) Πιστεύεις ότι ένας άντρας gay διαφέρει από μία γυναίκα λεσβία στην καθημερινότητα τους με βάση της σεξουαλική τους επιλογή;
- 14) Οι όροι «ομοφυλόφιλος» ή «αμφιφυλόφιλος» παραπέμπουν περισσότερο σε αντρική ή γυναικεία σεξουαλική επιλογή;
- 15) Ποια νομίζεις ότι είναι τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς ενός άντρα ή μιας γυναίκας ομοφυλόφιλου; Υπάρχουν αναγκαία και διακριτά ομοφυλοφιλικά χαρακτηριστικά;
- 16) Πιστεύεις ότι ο ομοφυλοφιλικός ή ο αμφιφυλοφιλικός σεξουαλικός προσανατολισμός υπάρχει εκ γενετής ή γίνεται από ατομική επιλογή;

17) Στο διαδίκτυο κυκλοφορούν πολλά βίντεο και άρθρα με τίτλο «πώς να ξεπεράσετε την ομοφυλοφιλία...». Νομίζεις ότι είναι μία κατάσταση που μπορεί να ξεπεραστεί; Μία κατάσταση που θα έπρεπε να ξεπεραστεί και το άτομο που την βιώνει θα πρέπει να κάνει τα πάντα προκειμένου για να την ξεπεράσει;

18) Όσον αφορά τις τηλεοπτικές προβολές των ομοφυλόφιλων ή των αμφιφυλόφιλων νομίζεις ότι ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα; Δηλαδή στην καθημερινότητα τους έτσι είναι ή θα μπορούσε ο καθένας μας να είναι ομοφυλόφιλος ή αμφιφυλόφιλος;

19) Νομίζεις ότι η διατύπωση των νόμων και των διατάξεων του κράτους θα πρέπει να αλλάξει και να προσαρμοστεί και στις ανάγκες των ομοφυλόφιλων ή αμφιφυλόφιλων ; με δεδομένο ότι τώρα αναφέρονται σε άντρες ή γυναίκες μόνο.

20) Έχει γίνει πολύς λόγος για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που διεκδικούν κατά και καιρούς και ειδικά τα τελευταία χρόνια τα ομοφυλοφιλικά ζευγάρια.

- I. Ποια η άποψη σου για τα επαγγελματικά τους δικαιώματα; Θα μπορούσε ένας ή μία ομοφυλόφιλος/η να γίνει ιερέας, στρατιωτικός ή εκπαιδευτικός; Έχουν σχέση τα στερεοτυπικά με το φύλο επαγγέλματα με την ομοφυλοφιλία ή την αμφιφυλοφιλία; (άντρας-> κομμωτής ή νηπιαγωγός, γυναίκα-> οδηγός φορτηγού).
- II. Νομίζεις ότι οι ομοφυλόφιλοι άντρες δεν είναι ικανοί να υπηρετήσουν στον ελληνικό στρατό; Γιατί λοιπόν παίρνουν απαλλαγή;
- III. Η νόμιμη ηλικία κατά την οποία κάποιος/α μπορεί να έχει σεξουαλικές επαφές είναι 18 ενώ των ομοφυλόφιλων είναι 21. Γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει αυτό;
- IV. Σε πολλές χώρες του εξωτερικού τα ομοφυλόφιλα ή αμφιφυλόφιλα άτομα διώκονται για την σεξουαλική τους επιλογή. Όταν τα ομοφυλόφιλα ή αμφιφυλόφιλα άτομα διώκονται για την σεξουαλική τους επιλογή νομίζεις ότι θα μπορούσε να ισχύει και σε αυτήν την περίπτωση ο νόμος του ασύλου;
- V. Ποια η γνώμη σου για τους ομοφυλοφιλικούς γάμους μεταξύ αντρών ή γυναικών; Γιατί η ελληνική ορθόδοξη εκκλησία τους απαγορεύει;

- VI. Τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια θα έπρεπε να μπορούν να υιοθετούν παιδιά; Ποιες θα ήταν οι επιπτώσεις για ένα παιδί με ομοφυλόφιλους γονείς; Ποια θα ήταν η σχέση του παιδιού αυτού με τους γονείς τους;
- VII. Η ομοφυλοφιλία αποτελεί κριτήριο για διακρίσεις στον επαγγελματικό χώρο;
- VIII. Η κοινότητα των ομοφυλόφιλων ισχυροποιείται με τα χρόνια απόδειξη τα διάφορα κινήματα (έχουν ακόμα και την δική τους σημαία). Τι μπορεί να σημαίνει αυτό;

21) Για τις περιπτώσεις των σεξουαλικών μεταδιδόμενων νοσημάτων νομίζεις ότι οι ομοφυλόφιλοι ή οι αμφιφυλόφιλοι έχουν περισσότερες πιθανότητες από τους ετεροφυλόφιλους; Γιατί;

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

ΦΥΛΟ:

ΗΛΙΚΙΑ:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ:

ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ:

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: